

sacrificium prote semel immolatum, summa cum laude & predicatione prosequaris: qua intelligas te veluti à manu Christi corpus eius pro te traditum, & sanguinem in remissionem peccatorum effusum sumere, vt non aliter sis affectus, ac si dominum Iesum presentem videres, proinde carnem illam quam tibi Christus ad salutem dat, prius adores quam manduces. Breuiter ea fide imbutus eris, qua in causas institutionis & fines huius sacramenti respicias diligenter. Eademque fide fructus tam mirificos (quos supra retulimus, & adhuc infra colligemus) capias, ac adipiscaris. Adeptis vero rursus in proximi tui vtaris commodum, insequens & exemplum & præceptum domini tui, qui ait, Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Ioannis. 15. Maiore certe dilectione nos prosequi ille non potuit, quam vt animam suam poneret pro nobis. Qua ergo dilectione & nos oporteat proximos nostros, cõmembra nostra complecti, videmus. Qui hac viua fide accedit, is dænum quotiescunque corpori domini communicat, mortem domini annuntiat: & corpus domini secundum Apostolicam iussionem diiudicat, referens fructum permanentem in vitam æternam. Qui hac fide vacuus accedit foris quidem manducat, non intus. Premit dentem: sed non capit mente. Sumit quidem is veram Christi carnem & sanguinem, & essentiam, non salubri efficientia. Sacramentum accipit: sed vitam Christi non accipit: ad iudicium sibi manducat, & bibit, non diiudicans corpus domini. Hoc est enim (vt idem sæpius repetamus) manducare illam escam, & illum bibere potum: ita manducare, & bibere, vt in Christo maneat, & illum manentem in te habeas: ac pro hoc, qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus, proculdubio, nec manducat spiritualiter eius carnem, nec bibit eius sanguinem: licet premit dentibus sacramentum corporis & sanguinis Christi. Sed magis tantæ rei sacramentum ad iudicium sibi manducat, & bibit, quia immundus præsumpsit ad Christi accedere sacramenta, quæ nemo digne sumit: nisi qui mundus est. Beati enim mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Ergo prius quam accedat, probet se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat.

ITIDEM postquam ederit & biberit: probet semetipsum, an digne & cum fructu hoc sacramentum sit usus. Id quod hinc intelliget, nimirum, si senserit cor suum, hoc cibo viuifico, ab operibus mortuis repurgatum, ea charitate inardescere, vt & inimicos odisse desinat, atque adeo experiatur, se nunc ad omnia charitatis officia proximo impendenda paratum, ac proprium esse, seque in rebus proximi affecti, non secus ac proprijs moueri. Nullum enim est certius testimonium, nos hoc sacramentum digne suscepisse, quam cum sentimus post sumptum sacramentum, officia illa charitatis, cum magno virtutum in prouentum in nobis elluscere. Id

quod & Petrus apostolus. 2. canonica ca. 1. inuicem ait, Satagite fratres, vt per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis. Quod si quis non sentiat hos effectus post sumptam Eucharistiam, sed magis contrarios, vel cui non præsto sunt hæc charitatis officia: adhuc cæcus est et manu tentans, obliuionem accipiens purgationis veterum suorum delictorum. Cui hoc solum superest, vt sedulo oret patrem cælestem, quo miserum peccatus prauis istis affectibus expurget, & panis illius supersubstantialis gustum in generet, tantum de affectu accedentium dixisse suffecerit. TERTIO colligitur paucis, quod ad hoc, quod quis digne communicare possit, debet esse fidelis viator, vsum habens rationis, vt sciat iudicare inter cibum prophanum & spiritualement, ieiunus ieiunio naturæ (vt supra diximus) non prohibitus rationabiliter ab ecclesia, legitime confessus crimina sua, corpore vales, ne indecens ex creatio aut vomitus sequatur, non pollutus illa die vel nocte antea (vt explicuimus in hac quæstione artic. 7.) Et si publicus sit peccator, aut multa habuerit peccata, nisi aliqua fuerit necessitas, differatur ei communicatio, quousque ædificet, quos scandalizauit, & deuotionem aliquam acquirat, ne distractus & indeuotus ad mentem domini accedat. Et sic dispositus: intrepidus veniat. Accipiet enim vitam æternam à Christo redemptore Ioannis. 6. promissam, sic paratam suum benedictum corpus manducanti, & suum sanguinem sacratissimum bibenti.

Articul. nonus.

Vtrum non habentes vsum rationis debeant suscipere hoc sacramentum.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quod non habentes vsum rationis, non debeant hoc sacramentum suscipere. Requiritur enim quod aliquis ad hoc sacramentum cum deuotione, & precedente sui examinatione accedat secundum illud. 1. Corinthiorum. 11. Probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Sed hoc non potest esse in his, qui carent usu rationis. Ergo non debet eis hoc sacramentum dari.

PRÆTEREA. Inter alios, qui carent usu rationis, sunt etiam arreptitij, qui energumini dicuntur. Sed tales, etiam ab inspectione huius sacramenti arcetur: secundum Dionys. in lib. Ecclesia

clesiastica hierar. Ergo carentibus usu rationis, hoc sacramentum dari, non debet.

PRÆTEREA. Inter alios carentes usu rationis, maxime, pueri videntur esse innocentes. Sed pueris hoc sacramentum non exhibetur. Ergo multo minus alijs carentibus usu rationis.

SED CONTRA est quod legitur in Concilio Aurasico (et habetur in decret. 26. q. 6. c. Qui recedunt) amētibus quæcūq; pietatis sunt conferenda sunt. Et ita est eis conferendum hoc sacramentum: quod est sacramentum pietatis. **RESPONDEO** dicendum, quod aliqui dicuntur non habere usum rationis dupliciter. Vno modo: quia habet debilem usum rationis sicut dicitur non videns, qui male videt. Et quia tales possunt aliquam deuotionem huius sacramenti concipere, non est eis hoc sacramentum denegandum.

ALIO modo dicuntur aliqui non habere totaliter usum rationis: Aut igitur nunquam habuerunt usum rationis: sed sic à natiuitate permanserunt. Et sic talibus non est hoc sacramentum exhibendum: quia in eis nullo modo præcessit huius sacramenti deuotio. Aut non semper caruerunt usu rationis. Et tunc si prius quam erant cōpotes sue mentis, apparuit in eis deuotio huius sacramenti, debet eis in articulo mortis hoc sacramentum exhiberi: nisi forte timeatur periculum vomitus vel exspuitionis. Vnde in concilio Cartaginensi legitur (et habetur in decret. 26. q. 2.) Is qui in infirmitate penitentiam petit, si casu dum ad eum sacerdos inuitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, uel in frenesim conuersus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, et accipiat penitentiam. Et si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, et infundatur ori eius Eucharistia.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod carentes usu rationis, possunt deuotionem ad sacramentum habere, quantum ad aliquos quidem presentem, quantum ad alios autem præteritam.

AD SECUNDVM dicendum, quod Dion.

loquitur ibi de energumini non dicitur baptizatis, in quibus. scilicet non est vis demonis extincta: quæ viget in eis per originale peccatum. Sed de baptizatis, qui corporaliter ab spiritibus immundis vexantur, est eadem ratio et de alijs amētibus. Vnde Cassia. dicit. Eis qui ab imundis vexantur spiritibus, cōmunionem sacrosanctam à senioribus nostris nunquam meminimus iter ductam **AD TERTIVM** dicendum, quod eadem ratio est de pueris recenter natis, et de amētibus, qui nunquam habuerunt usum rationis. Unde talibus non sunt sacramenta danda. Quamuis quodam Græci contrarium faciunt propter hoc, quod Dion. 2. ecclesi. hierar. dicit baptizatis esse sacramentum cōmunionem dandam: non intelligentes, quod Dion. ibi loquitur de baptismo adultorum. **NEC** tamen per hoc aliquod detrimentum vitæ patiuntur, propter hoc, quod Dominus dicit Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, et biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: quia sicut August. scribit Bonifacio: tunc unusquisque fidelis corporis et sanguinis Domini particeps fit. scilicet spiritualiter, quando in baptismo membrum corporis Christi efficitur.

SED QUANDO iam pueri incipiunt aliqualem usum rationis habere: ut possunt deuotionem concipere huius sacramenti, tunc potest eis hoc sacramentum conferri.

IN HOC nono articulo est prius vna distinctio. Et deinde sunt in sententia aliquot propositiones. Distinctio est. Non habentes usum rationis sunt duplices: Quidam sunt, qui dicuntur non habere usum rationis, eo quod habent debilem usum rationis. exemplum. Sicut dicitur quis non videns, eo quod male videt: ut sunt aliqui etiope & alij semiferi. Alij autem dicuntur non habere usum rationis, eo quia totaliter usu rationis carent. Sed hi qui totaliter usu rationis carent, sunt etiam duplices. Quidam sic sunt carentes usu rationis, quod nunquam illum habuerunt, nec est spes quod habebunt aliquando. Alij autem sunt, qui ita carent usu rationis, quod non semper illo caruerunt, imo aliquando illum habuerunt.

HIS notatis est prima propositio. Habentibus usum rationis debilem et imperfectum, est Eucharistia administranda. Probat: quia tales possunt aliquam deuotionem huius sacramenti concipere, & se probare. Ergo non est eis hoc sacramentum denegandum.

SECUNDA conclusio. illis, qui nec habent, nec unquam habuere usum rationis: non est dandum hoc sacramentum. Probat: quia hi nunquam habuerunt deuotionem huius sacramenti, nec sciunt discernere inter cibum & cibum, quod ad suscipiendum sacramentum requiritur. Ergo &c.

TER TIA positio est. Non habentibus usum rationis, qui tamen illud aliquando habuerunt, si quando illud habuerunt ostenderunt deuotionis signa ad hoc sacramentum: debet eis ministrari in articulo mortis modo absit periculum vomitus vel expuitionis. Hæc ostenditur ex concilio Carthaginensi, quod refertur in decretis. 26. q. 2. c. Is qui, ubi sic dicitur, Is qui in infirmitate poenitentiam petit, si casu dum ad eum sacerdos inuitatus venit, oppressus infirmitate obmoruit, vel in frenesim conuersus fuerit dent testimonium, qui eum audierunt: & accipiat poenitentiam, & si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia.

Dubium
primum

DUBITATUR primo, an sit danda Eucharistia freneticis. Ad hoc dico, quod si tales antea volebant sacramentum, & possunt accipere sine irreuerentia: quia non expuunt, est eis danda Eucharistia, alias non hanc opinionem habet Maior. 4. d. 9. q. 1. ar. 2. Gabriel autem in. 4. d. 9. q. 2. dubio. 4. dicit quod tali non habenti usum rationis non est danda Eucharistia saluo meliori iudicio. Probat: quia talis non diiudicat corpus domini, ut dicit Paulus. Ad canonem vero quem citat. S. Tho. dicit quod intelligitur de illis, quibus manet usus rationis, & allegat pro se Alexan. 4. p. q. 49. membro. 5. Sed illa expositio canonis est voluntaria: quia canon aperte dicit, quod est danda Eucharistia freneticis, ut patet ex illis verbis, vel in frenesim conuersus fuerit.

ET arguitur contra Gabrielem: quia non requiritur actualis usus rationis ad sumendam Eucharistiam: quia etiam si sacerdos quando sumit Eucharistiam naturaliter sit distractus, & pro tunc usus rationis non habeat vel attentionem, recipit fructum Eucharistiae: ut probauimus supra. q. præcedente. ar. 8. Ergo etiam ille freneticus.

SECUNDO dicit Gabriel, quod est consuetudo ecclesiae non dandi Eucharistiam, nisi habentibus usum rationis.

AD HOC nego assumptum imo est contraria consuetudo postquam habetur in iure.

SED contra quia etiam Eucharistia esset danda omnibus amentibus, qui aliquando habuerunt usum rationis, & maxime quando tales petunt aut petierunt Eucharistiam in mortis articulo, licet non petierint tempore prudentiae.

AD HOC dico, quod sicut dictum est de baptismo, quod amentes, qui quando habuerunt usum rationis, petierunt baptismum, sunt baptizandi: quia libere petierunt: ita dico, quod ad sumptionem Eucharistiae requiritur, quod accepturus libere petat. Et quia amentis iam non potest illam libertatem

habere: ideo licet aliquando habuerit libertatem, iam non est danda Eucharistia tali si non petiuit tempore libertatis, & de proximo ad amentiam, Nam si postquam petiuit vixit prædictus amentis in prudentia longo tempore, in quo amplius non petiuit: non debet dari illi Eucharistia: quia videtur formaliter vel virtualiter mutasse propositum.

DUBITATUR secundo, an frenetici Eucharistiam sumentes, recipiant gratiam.

Dubium
secundum

AD HOC dicit Caieta. 3. p. q. 79. artic. 1. Quod non, Sed talibus conceditur Eucharistia, ut custodiantur ab in cursu demonum.

SED contra est, quia videtur, Eucharistiam non habere alios suos effectus nisi mediante primo sicut sol alios effectus habet, mediante Luce primo effectus suo. Ideo si non conferatur primus effectus, hoc est, gratia: non conferuntur alij. Et hoc tenet. S. Tho. Ideo dico quod talibus conferetur gratia. Et hoc est probabilius.

HAEC vero quae diximus, sic intelligenda sunt, dummodo non constet quod tales amentes aut frenetici sunt in mortali. Nam si hoc constaret non debet eis dari Eucharistia. Sed diximus quod eis danda est quando apparuerunt in illis, dum in prudentia erant, signa contritionis & deuotionis, non alias.

DUBITATUR tertio circa tertium argumentum. S. Th. an Eucharistia sit danda pueris.

Dubium
tertium

ET videtur quod ita, quia dominus dicit Ioannis 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam in vobis. Ergo eis debet dari. Et hoc est argumentum quod faciunt haeretici. S. Th. vero hic ad. 3. dicit, quod non debet pueris dari Eucharistia, & in corpore articuli, dicit quod amentibus, qui nunquam habuerunt usum rationis non est danda Eucharistia ea ratione: quia nunquam habuerunt, deuotionem ad illam. Cum igitur pueri nullam deuotionem ante rationis usum habeant non debet eis dari Eucharistia.

SED augetur dubium quia si aliquando eis data fuit, quare modo non dabitur? Cyprianus enim refert in 5 sermone de lapsis quod adimpletis sollemnibus diaconus accepit calicem, et cæteris comunicatis venit ad puellam, cui infideles dederat panem intinctum vino immolato idolis (pariteribus puellae nescientibus) & ipsi puellae reluctanti dedit diaconus persistens, de calice, et illa euomit Eucharistiam. PRAETER EA. Iacobus Faber. c. 2. Super Dionysium de ecclesiastica hierarchia dicit, quod legitur in antiquis voluminibus, quod si necessitas fuerit & etiam sine necessitate, post baptismum antequam puer lactetur, & ante missam, coicetur. AD HOC ipse Dionysius in eodem capi. dicit etiam absolute, quod post baptismum omnes sunt comunicandi. Sed dices quod loquitur de adultis ut. S. Tho. respondet.

AD HOC dico, quod hæc consuetudo non fuit recepta in tota ecclesia. Sed fuit particularis: ut. S. Thom. dicit hic ad. 3. quod suo tempore quidam

Græci

Græci communicabant paruulos suos.

SECUNDO idem videtur dicere Augusti. de consecratione. d. 4. c. Si quis quia dicit in libro de ecclesiasticis dogmatibus, quod si baptizandi fuerint paruuli respondeant pro illis alijs, & confirmetur: & postea detur eis Eucharistia. Ergo August. est cum Cypriano in hoc.

SED glosa in cap. citato dicit, quod illud vltimū refertur ad adultos. Vnde videtur, quod nunquā fuit ista communis consuetudo in ecclesia. Sed in Africa & in aliqua parte Græciæ. Guido carmeli ta etiā lib. de hæresibus dicit, quod vnus error armeniorum erat iste, quod dabant Eucharistiā pueris. Sed bohemi est in alijs errarent, non leguntur dedisse Eucharistiā pueris: licet modo dicatur, quod dant.

SED de hoc prius videndum est, an sit necessariū dare Eucharistiā pueris: quia videtur, quod ita ex illo domini Ioannis. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis &c. Nec sufficit dicere, quod illud intelligitur de adultis: quia August. dicit libro. 1. de baptismo paruulorum. c. 17. & libro. 3. c. 5. quod intelligitur de omnibus etiam de paruulis. AD EA tamen quæ August. dicit, dico quod ipse se exponit, & dicit, quod per hoc, quod pueri baptizantur incorporantur corpori Christi, & ita intelligit illud Ioannis. 6. Nisi manducaueritis &c. Et ad hoc facit illud Pauli ad Galat. 3. Quicumque baptizati estis Christum induistis. Vnde sequitur, quod non requiritur actualis sumptio Eucharistiæ pro paruulis. Sed sufficit, quod per baptismum incorporantur Christo. Et de consecratione. d. 4. c. in ecclesia saluatoris, & capi. nulli, quod sequitur immediate August. se exponit: vt dictū est. Vnde dico, quod de fide tenendum est, quod Eucharistia actualiter non est necessaria pueris: quia alias ecclesia grauissime erraret, non dando pueris Eucharistiā. Quod non est dicendū: quia omnes pueri perirent. secūdo. Nullum præceptū imponitur carentibus vsu rationis: vt sunt pueri.

Dubium
quartum

DVBITATVR quarto, an sit licitum dare pueris Eucharistiā, esto non sit necessaria. AD HOC dico, quod cum aliquando in aliquibus ecclesijs daretur Eucharistia pueris: de se non est malum dare illam pueris. Iaco non inuenitur prohibitum in iure diuino: nec inuenitur factum illud condemnatum à iure canonico.

SECUNDO dico quod benefecit ecclesia prohibendo ne detur pueris Eucharistia, propter reuerentiam, quæ debetur Eucharistiæ, cum infantes semper euomant aliquid lactis vel cibi, esset magna irreuerentia, talibus Eucharistiā administrare. Et quia nō possunt habere, nec antea poterūt sic sine vsu rationis deuotionē ad sacramētū.

Dubium
quintum

DVBITATVR quinto, cum de se dare Eucharistiā pueris non sit illicitum aut sacrilegium, an si detur recipient gratiam.

AD HOC dominus Caic. dicit, quod non. Ratio eius est, quia ad recipiendum gratiam in Eucha-

nistia requiritur actualis attentio rationis liberæ quam pueri non possunt habere sic manentes sine vsu rationis, quod requiritur. Idem dicit Maior in. 4. d. 9. q. 1. art. 2. Probabilius tamen videtur, quod datur gratia pueris illis. Probat. Quia ad hoc aliquando d. batur illis, vt augereetur gratia.

SECUNDO quia si Episcopus ordinaret puerū reciperet puer gratiam: licet Episcopus male ageret ordinando illum ante tempus.

TERTIO. Puer baptizatus est in gratia. Ergo est probatus. Probat. consequentia. quia ad hoc solum præcipiebat Paul. quod probarentur homines ante sumptionē Eucharistiæ, ad sciendum si erāt in gratia, sic ad minus p. cōiecturas & signa.

QVOD autem pueris nō præcipiatur, quod sumant Eucharistiā, & quod ecclesia rationabiliter prohibeat, ne detur pueris sacramentum, probat Caic. ex Euangelio Ioannis. 6. Nisi manducaueritis &c. & ex illo. Hæc quotiens cumque feceritis &c. quia pueri non possunt manducare. Ergo non præcipitur, vt detur illis ad manducandum quia non possunt. Vnde hæretici non dant Eucharistiā pueris sub specie panis. Sed sub specie vini.

SECUNDO probatur. Quia esset manifesta hæresis dicere, quod quis non potest saluari, nisi manducet Eucharistiā: quia tūc baptismus nō sufficeret ad salutem, quod est hæreticum. Nec omnes hæretici dant Eucharistiā pueris: sed quidam Iacobelus nomine induxit illam hæresim.

DVBITATVR. Sexto quid intelligitur per pueros, & an omnibus post pueritiā statim danda sit Eucharistia.

Dubium
sexum

AD HOC dico ex omniū cōsensu, quod omnibus habentibus vsu rationis est danda Eucharistia quantuncunq; cito habeant illum vsu rationis: esto quod adhuc cōfuse cognoscat ille puer quid faciat. Nec propterea sequitur aliquod inconueniens. Vnde est communiter expectandus. 14. decimus annus ad communicandum quia communiter ante illud tempus non accedunt pueri ad Eucharistiā cum debita reuerentia licet in multis non deberet expectari. 14. annus: quia aliqui ante illud tempus sciunt reuerenter accedere ad hoc sacramentum.

Articu. decimus.

Vtrum liceat quotidie hoc sacramentum suscipere.

DDECI MV M. Sic proceditur. Videtur quod nō liceat quotidie hoc sacramentum suscipere. Sicut enim baptismus representat dominicam passionem: ita & hoc sacramentum. Sed non licet pluries baptizari, sed se

sed semel tantum: quia Christus semel tantum pro peccatis nostris mortuus est: ut dicitur. 1. Petri. 3. Ergo videtur quod non liceat hoc sacramentum quotidie suscipere.

PRÆTEREA. Veritas debet respondere figura. Sed agnus paschalis qui fuit figura huius sacramenti (ut supradictum est) non manducabatur nisi semel in anno. Semel etiã in anno ecclesia celebrat Christi passionẽ, cuius hoc sacramentum est memoriale. Ergo videtur quod non liceat quotidie sumere hoc sacramentum: sed solum semel in anno.

PRÆTEREA. Huic sacramento in quo totus Christus continetur maxima reuerentia debetur. Ad reuerentiam autem pertinet, quod aliquis ab hoc sacramento abstineat. Unde et laudatur centurio, qui dixit Matt. 8. Domine nõ sum dignus, ut intres sub tectũ meũ. Et Petrus qui dixit Luce. 5. Exi à me domine: quia homo peccator ego sum. Ergo non est laudabile, quod homo quotidie hoc sacramentum suscipiat.

PRÆTEREA. Si esset laudabile frequenter hoc sacramentum suscipere, quanto frequentius sumeretur, tanto esset laudabilius. Sed maior esset frequentia, si homo pluries in die sumeret hoc sacramentum. Ergo esset laudabile, quod homo pluries in die communicaret. Quod tamen non habet ecclesia consuetudo. Non ergo videtur esse laudabile, quod aliquis quotidie hoc sacramentum accipiat.

PRÆTEREA. Ecclesia intendit suis statutis, fidelium utilitati providere. Sed ex statuto ecclesie fideles tenentur solum semel communicare in anno. Unde dicitur extra de penitentis et remissi. Omnis utriusq; sexus fidelis, suscipiat reuerenter ad minus in pascha Eucharistie sacramentum: nisi forte de proprijs sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam, ad tempus ab eius perceptiõẽ dixerit abstinendum. Non ergo est laudabile, quod quotidie hoc sacramentum sumatur.

SEDCONTRA est, quod Aug. dicit in libr. de verbis Domini. Iste panis quotidianus est.

accipe quotidie, ut quotidie tibi prosit.

RESPONDEO dicendũ, quod circa usum huius sacramenti, duo possunt considerari. Vnum quidẽ ex parte ipsius sacramenti, cuius virtus est hominibus salutaris. Et ideo utile est, quotidie ipsum sumere: ut homo quotidie eius fructus percipiat. Unde Ambr. dixit in libr. de sacramentis. Si quotienscunq; effunditur sanguis Christi, in remissionẽ peccatorũ effunditur: debeo semper accipere, qui semper pecco, debeo semper habere medicinã.

ALIO modo potest considerari ex parte sacramenti, in quo requiritur, ut cũ magna reuerentia et deuotione ad hoc sacramentũ accedat. Et ideo si aliquis se quotidie ad hoc paratũ inueniat, laudabile est, quod quotidie sumat. Unde Aug. cũ dixisset, accipe, quod quotidie tibi prosit, subiungit, sic viue ut quotidie merearis accipere. Sed quia multoties in pluribus hominũ multa impedimenta huius deuotionis occurrunt, propter corporis indispositionẽ vel anime, non est utile omnibus hominibus, quotidie ad hoc sacramentũ accedere: sed quotiescunq; se ad illud homo inuenierit paratũ. Unde in libr. de ecclesi. domag. dicitur. Quotidie Eucharistie cõmunionem accipere, nec laudo, nec vitupero.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod per sacramentũ baptismi configuratur homo morti Christi, in se suscipiens eius characterem. Et ideo: sicut Christus semel mortuus est, ita solis semel debet homo baptizari. Sed per hoc sacramentum nõ recipit homo Christi characterem, sed ipsum Christũ, cuius virtus manet in eternum. Unde Hebreorum. 10. dicitur. Vna oblatione consumauit in sempiternum sanctificatos. Et ideo: quia quotidie homo indiget salutifera Christi virtute, quotidie potest laudabiliter hoc sacramentũ suscipere.

ET quia precipue batisimus est spiritualis regeneratio, ideo sicut homo semel carnaliter nascitur: ita debet semel spũaliter renasci per baptismum: ut Aug. dicit super illud Ioã. 3.

Quomodo potest homo nasci, cum sit senex?

Sed hoc

Sed hoc sacramentū est cibus spiritalis. Unde sicut cibus corporalis quotidie sumitur: ita hoc sacramentum quotidie sumere laudabile est. Unde dominus Luca. 11. docet petere. Panem nostrum quotidianum, da nobis hodie. In cuius expositione August. dicit in libro de verbis domini. Si quotidie accipis. s. hoc sacramentum, quotidie tibi est hodie, tibi quotidie Christus resurgit. Hodie enim est quando Christus resurgit.

AD SECUNDVM dicen dū, quod agnus paschalis precipue fuit figura huius sacramenti, quātū ad passionē Christi, quæ representatur per hoc sacramentū. Et ideo tantū semel in āno sumebatur: quia Christus semel mortuus est. Et propter hoc etiā ecclesia celebrat semel in āno memoriā passionis Christi. Sed in hoc sacramento traditur nobis memoriale passionis Christi per modū cibi qui quotidie sumitur. Et ideo quātū ad hoc significatur per manna, quod quotidie dabatur populo in deserto.

AD TERTIVM dicendū, quod reuerētia huius sacramenti habet timorē amorī cōiunctū (unde timor reuerentiæ ad Deū, dicitur timor filialis: ut in secūda parte dictū est) ex amore enim prouocatur desiderū sumēdi: ex timore autē consurgit humilitas reuerēdi. Et ideo utrunq; pertinet ad reuerētiā huius sacramenti, & quod quotidie sumatur & quod aliquando abstinēatur. Unde August. dicit. Si dixerit quispiam, nō quotidie accipiendā Eucharistiā, alius cōtra: faciat unusquisq; quod secundū fidem suam pie credit esse faciendū. Neq; enim litigauerunt inter se Zachæus & ille Centurio: cū alter eorū gaudens suscepit Dominū, alter dixit, Nō sū dignus, ut intres sub tectū meū: ambo saluatorem honorificantes, quāuis non uno modo. Amor tamē et spes: ad quæ semper scriptura nos prouocat, præferūtur timori. Unde & cū Petrus dixisset, Exi à me Domine: quia homo peccator suum, respondit Iesus, Noli timere.

AD QUARTVM dicendū, quod quia

Dominus dicit, Panē nostrū quotidianū da nobis hodie, nō est pluries in die cōmunicādū: ut saltē per hoc quod aliquis semel in die cōmunicat, representetur vnitas passionis christi.

AD QUINTVM dicendū, quod secundum diuersum statum ecclesie: diuersa circa hoc statuta emanauerūt. Nam in primitiua ecclesia, quādo magna vigeat deuotio fidei Christiane statutū fuit: ut quotidie fideles cōmunicarēt. Vnde Anacletus Papa dicit. Peracta consecratione omnes cōmunicent, qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus: sic enim & Apostoli statuerūt, & sancta Romana tenet ecclesia.

POSTMODVM vero diminuto fidei feruore, Fabianus Papa indulxit: ut si nō frequentius, saltē ter in anno omnes cōmunicēt. s. in Pascha, Pēthecoste, & Natali Domini. Sother etiā Papa, in cæna Domini dicit esse cōmunicandum: ut habetur in Decretis, de cōsecratione. d. 2.

POSTMODVM propter iniquitatis abūdantiam, refrigescēte charitate multorum: statuit Innocentius. 3. ut saltē semel in anno. s. in pascha fideles cōmunicēt. Consultatur tamen in libro. de ecclesi. dogmatibus diebus dominicis esse cōmunicandum.

IN HOC articulo. 10. est vnum notabile, & alii quot conclusiones. Quo ad primum dicit. S. Tho. quod in vsu sacramenti sunt duo considerāda. Alterum est ex parte ipsius sacramenti, cuius virtus est hominibus salutaris. Alterū est ex parte sumentis, nempe deuotio & reuerentia, quæ requiritur in sumente Eucharistiā.

EST igitur prima propositio. Quantū est ex parte ipsius sacramenti, vtile est ipsum quotidie sumere. Probat: quia vtile est, quod homo sumat fructum huius sacramenti quotidie.

SECUNDO. Confirmatur hoc testimonio Ambrosii. qui sic dicit in lib. de Sacramentis. Si quoties cunque effunditur sanguis Christi, in remissionē peccatorū effunditur, debeo semper accipere qui semper pecco, debeo semper habere medicinam.

SECUNDA conclusio est. Quantū est ex parte sumētis: omnis ille qui se paratū inuenit ad hoc, laudabile est, quod quotidie sumat. Probat hęc testimonio diui August. qui sic ait. Accipe quod quotidie tibi profit. Et subiungit. Sic viue, ut quotidie merearis accipere.

TER

TER TIA propositio est. Quantum est ex parte sumentis, non est utile omnibus hominibus, quotidie sumere hoc sanctum sacramentum. Probat: quia propter occupationes huius vitae, multi sunt distracti, & non accedunt, aut non accedunt cum debita deuotione & reuerentia.

CONFIRMATVR hæc conclusio ex libro. de ecclesiis. dogmatibus: ubi ex August. sic legitur. Quotidie communicare, nec laudo, nec vitupero. Quantum igitur est de se, sanctum & licitum est, quotidie communicare, sed propter in deuotionem suscipientis sanctum & iustum est multoties à sancto sacramento abstinere.

DUBITATVR prius, an sit peccatum mortale distractum venire ad Eucharistiã, alias tamen sine peccato mortali, sed in gratia existens. **DICO** quod non, cum sit in gratia, & recipit augmentum gratiæ ex opere operato: licet melius esset de se, abstinere, ne peccet venialiter: quia, ut in præcedenti quaestione diximus, esto quod peccet venialiter sumens Eucharistiã sic distractus, recipit gratiæ augmentum ex opere operato. Nò quatenus peccat: sed quatenus sumit sacramentum iuxta domini promissionem.

DUBITATVR Secundo, an recipientibus pluries in die Eucharistiã detur semper gratia ex opere operato. Et videtur, quod ita: quia datur gratia ex vi sacramenti. Ergo nò videtur, quare magis detur gratia semel, quam bis. Sed contra est, quia vna sumptio immediate post aliam, nò videtur, quod conferat gratiam.

AD HOC aliqui dicunt, quod requiritur aliquod interuallum inter sumptiones Eucharistiæ. Sed hoc est falsum: quia non probatur, & sine apparentia dicitur. Ideo dico, quod quotienscunque sumeretur Eucharistiã, conferret gratiam: quia absolute dictum est, Qui manducat meã carnẽ. Ioan. 6. **SED** quare non communicamus pluries in die? Dico quod propter irreuerentiam quæ fieret Eucharistiã: quia hoc ipsum quod est pluries in eodẽ die accedere ad Eucharistiã, est irreuerentia. Sicut est irreuerentia, pluries in die vel hora alloqui Regẽ, nisi peculiaris vtgeret necessitas. Alia ratio est: vt repræsentetur vna passio & mors Christi. Ideo semel in die est communicandum solum. Lucherus tamen dicit, quod est mala consuetudo ecclesiæ, quod populus non communicet, nisi semel in anno. Ego autem dico, quod de iure diuino non est prohibitum, quod populus etiam pluries communicet in anno. Nec est præceptum de iure diuino, quod pluries communicet. Et aliquando ita fiebat, vt habetur Actuum. 2. ubi dicitur. Erant autem perseverantes in doctrina, & fractione panis, scilicet, consecrati. Et tunc quotidie communicabant fideles. Et ita Anacletus (vt hic ad quantum refert. S. Tho.) præcepit fidelibus communicare omnibus diebus dominicis.

PRAETEREA. August. ad Ianuarium (& habetur. d. 12. cap. Ille autem) dicit, quod ita solebat

fieri, quod aliqui laici quotidie communicabant, & alij diebus dominicis. Postea quidam sumus Pontifex (vt refert. S. Thom. hic ad. 5.) Fabianus nomine, induisit, vt ter in anno populus communicaret. Postea vero refrigescente feruore fidei & deuotionis, Innocentius. 3. statuit in. capi. Omnis vtriusque sexus, quod semel in anno ad minus, omnes communicarent.

IDEO dico, quod laudabilior est consuetudo ecclesiæ, quam illa quam volebat Lucherus introducere. Probat: quia ecclesiã ita vitur.

SECUNDO probatur. 1. ad Corinth. 7. Nolite fraudare inuicem, nisi forte ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi. Ergo expediens est abstinere aliquando ab Eucharistiã: nempe quãdo vel propter actum venereum conjugalem, vel propter aliam causam quis est distractus. Sed qui vellet communicare pluries in anno adhibita reuerentia optime faceret, & si nò sit aliqd præceptum. Et ita beatus August. in lib. confessionũ dicit de matre sua, qd̄ quotidie accedebat ad altare. Et Gerson tractatu. 9. sup Magnificat, dicit qd̄ frigidi in deuotione sine peccato tñ nolentes accedere ad Eucharistiã sunt sicut frigidi nolentes accedere ad ignẽ volentes ante effectũ Eucharistiæ, quã sumant eã.

PRAETEREA. Gregorius. 4. dialogorum. c. ultimo mouet hanc quaestionem & laudat quendam præbyterum, qui quotidie communicabat: vt videbis in eo. Et in concilio Agatenſi (quod refertur de consecratione. d. 2. ca. Seculares) fuit præceptum, quod omnes fideles ad minus ter in anno, nempe in Pascha, Penthecoste, & Natali Domini, communicarent, & quod alias non reputarentur catholici. Ideo omnes se deberent disponere, & frequenter accedere ad hoc sanctum sacramentum: alias multum fructus perdunt. Vnde colligitur, quod deuotis & non distractis longe melius est ad hoc sacramentum frequenter accedere, quam raro vt constat. Et hoc est prædicandum frequenter. Et idem fuit præceptum in concilio Elibertano.

DUBITATVR tertio, an illi qui semel saltem in anno non communicant, sint de iure communi excommunicati.

Dubium
tertium

DICO quod non. Probat: quia non habetur in iure communitatis excommunicatio. Dico secundo, quod qui semel in anno saltem non communicat aut non confitetur, merito est per Episcopos excommunicandus, & hoc de iure communi. Probat: quia in illo. cap. Omnis vtriusque, dicitur, quod huiusmodi arceantur ab ingressu ecclesiæ. **SECUNDO** probatur: quia Fabianus Papa de consecratione. d. 7. c. Et si non frequentius, sic etiã præcepit dicens. Et si non frequentius, saltem in anno ter homines communicent, nisi forte, quis maioribus quibuslibet criminibus impediatur: In Pascha videlicet, & Penthecoste, atque Natali Domini, qui noluit ecclesiasticis carere liminibus. Hoc addit, Fabianus in decretis, suis. Vnde prædictum caput fuit de sumptum.

TRETIQ

TER TIO. In cōcilio Elibertano (quod refertur de cōsecratione. d. 2. cap. Omnis homo) sic dicitur. Non cōnumerabitur inter catholicos, qui in istis videlicet temporibus, Pascha, Penthecoste, & Natali Domini, nō cōmunicauerit. Ergo &c. Ex quibus omnibus colligitur, quam negligentes sunt Christiani, qui raro (nempe semel in anno) accedunt ad sanctum sacramentum.

Dubium
quartum

DVBITATVR quarto, an mulieres nobiles alias deuotæ & omnes coniugati deuoti debeant abstinere ab actu coniugali aliquo certo tēpore, quando volunt accedere ad Eucharistiam.

DICENDVM quod ita, ad minus tribus diebus ob reuerentiam sacramēti. Et probatur ex cōcilio Elibertano, quod refertur de consecra. d. 2. c. Omnis homo, vbi dicitur: Omnis homo ante sacram communionem à propria vxore abstinere debet tribus, aut quatuor, aut octo diebus. Et hoc maxime intelligitur de coniuge inordinate exigente debitum. Nam si inuitus solum reddat, & esset dies festus solemnus in quo solet communicare, & alias est deuotus, & cum reuerentia solet accedere, credo quod bene facit accedens eadem die ad Eucharistiā. Et hoc dicit etiam nobiscum Albertus magnus in. 4. in hac materia.

Dubium
quintum

DVBITATVR quinto (quia diximus quod cum deuotione & reuerentia licitū est quotidie cōmunicare, & distractus debet à communionē abstinere) quid erit melius, accedere quotidie ex deuotione, charitate, & zelo communis boni, vel ex humilitate & timore abstinere multoties ab Eucharistia? Videtur, quod melius sit abstinere ex humilitate & timore. Probatur Matth. 8. & Lucæ. 14. Centurio ille pius & deuotus erat. Sed laudatur ex eo quia ex humilitate & timore reuerentia dixit, Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum. Et in hoc domino placuit. Ergo hoc est melius.

HOC tamen non obstante dico, quod cæteris paribus lōge melius est & Deo magis acceptum ex charitate & deuotione, & zelo boni communis quotidie ad sacramentum accedere, quam ex humilitate ab eo abstinere. Hæc probatur exemplo Zachæi qui Lucæ. 19. feruore charitatis accepit Christum in domum suam gaudens, in quo maxime laudatur.

SECVNDO probatur: quia sacramentum hoc est sacramentum vnitatis, & charitatis: & est medicina anime & est refectio spiritualis. Ergo quotidie deuote eo vtendum est.

TERTIO Esto qđ eā meritorie quo ad se quis abstineret ab Eucharistia sicut accederet: tamen habet magnam gratiam ex opere operato quam perdit si non manducat. Et deuote accedens quotidie ad sacramentum excitat alios frigidos & tepidos ad similia opera. Quod non erit sine fructu corā Deo. Et si sacerdos est deuotus quotidie celebrans non solum sibi succurrit: sed omnibus alijs viuis & defunctis pro quibus celebrat. Ergo me-

lius est cæteris paribus quotidie communicare ex charitate & zelo cōmunis boni & ex deuotione, quam abstinere ex humilitate. Et ad illud de Centurione dico quod laudatur de illo bono actu, & de illa humilitate, non tamen quia melius esset.

Arti. undecimus

Vtrum liceat omnino à communionē cessare.

DVNDECIMVM
Sic proceditur. Videtur quod liceat cessare omnino à cōmunionē. Laudatur enim Centurio de eo qđ dicit Matt. 8. Domine non

sum dignus, vt intres sub tectum meum. Cui comparatur ille qui reputat à cōmunionē sibi esse abstinendū: vt dictum est. Cū ergo nunquā legatur Christus in eius domū venisse, videtur qđ liceat alicui toto tēpore vitæ suæ à communionē abstinere.

PRÆTERTEREA. Cuilibet licet abstinere ab his que non sunt de necessitate salutis. Sed hoc sacramentū non est de necessitate salutis: vt supra dictū est. Ergo licet à sumptionē huius sacramenti omnino cessare.

PRÆTERTEREA. Peccatores non tenentur communicare. Vnde Fabianus Papa cū dixisset, ter in anno omnes cōmunicent, adiūxit, nisi forte quis maioribus criminibus impediatur. Si ergo illi qui non sunt in peccato tenentur communicare, videtur quod melioris conditionis sint peccatores quam iusti, qđ est inconueniens. Ergo videtur quod etiam iustis liceat à communionē cessare.

SED CONTRA est quod dicit dominus Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem: non habebitis vitam in vobis.

RESPONDEO dicendū, quod (sicut supra dictū est) duplex est modus percipiendi hoc sacramentū. s. spūalis, & sacramentalis. Manifestum est autē, quod omnes tenentur saltem spūaliter manducare: quia hoc est Christo

Christo incorporari, ut supra dictum est. Spiritualis autem manducatio includit votum, seu desiderium percipiendi hoc sacramentum, ut supra dictum est. Et ideo sine voto percipiendi hoc sacramentum non potest homini esse salus: frustra autem esset votum, nisi impleretur quando opportunitas adesset.

ET ideo manifestum est, quod homo tenetur hoc sacramentum sumere, non solum ex statuto ecclesie: sed ex mandato Domini dicentis Lucae 22. Hoc facite in meam commemorationem. Ex statuto autem ecclesie sunt determinata tempora exequendi Christi preceptum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut Gregorius dicit in Pastoralis, illa est vera humilitas, cum ad respiciendum quod utiliter precipitur pertinax non est. Et ideo non potest esse laudabilis humilitas si contra preceptum Christi & ecclesie aliquis omnino à communionem abstinere. Neque enim Centurioni preceptum fuit: ut Christum in sua domo reciperet.

AD SECUNDVM dicendum, quod hoc sacramentum dicitur non esse necessitatis sicut baptismus, quantum ad pueros: quibus potest esse salus sine hoc sacramento, non autem sine sacramento baptismi. Quantum vero ad adultos utrumque est necessitatis.

AD TERTIVM dicendum, quod peccatores magnum detrimentum patiuntur, ex hoc quod repelluntur à perceptione huius sacramenti. Unde per hoc non sunt melioris conditionis. Et licet in peccatis permanentes, non excusentur propter hoc à transgressione precepti poenitentiae, tamen qui (ut Innocentius dicit) secundum consilium sacerdotis abstinent, excusantur.

AD HOC dubium huius articuli respondens diuus Thomas dicit prius esse aduertendum quod (sicut supra diximus) duplex est modus percipiendi hoc sacramentum, spiritualis nempe, & sacramentalis: quos modos iam supra declarauimus. Et secundo, his suppositis. S. Thomas asserit propositiones aliquas: quarum prima est. Omnes homines tenentur, ad minus spiritualiter, manducare hoc venerandum sacramentum. Probat. Quia, spiritualiter manducare est Christo

incorporari. Sed omnes tenentur Christo habere. Ergo sacramentum hoc accipere.

SECUNDA propositio est. Sine voto percipiendi hoc sacramentum non potest esse salus. Probat. Quia (ut probatum est) omnes tenentur spiritualiter manducare hoc sacramentum. At spiritualis manducatio includit votum seu desiderium percipiendi hoc sacramentum; ut supra dictum est. Ergo &c.

TER TIA conclusio est. Omnis homo tenetur sumere hoc sacramentum precepto ecclesie. Hæc constat ex ca. Omnis vtriusque sexus. Extra de poenitentis & remissionibus.

QUARTA conclusio est. Omnis homo habens usum rationis tenetur ex mandato domini sumere hoc sacramentum. Hæc probatur. Quia, ut diximus in prima propositione, omnis homo tenetur spiritualiter manducare hoc sacramentum. Quod non potest fieri sine desiderio sumendi Eucharistiam. Ergo homo tenetur habere desiderium siue votum sumendi hoc sacramentum. Sed frustra esset votum nisi impleretur quando opportunitas adesset. Ergo de iure diuino tenetur homo sumere hoc sacramentum.

SECUNDO probatur. Lucae 22. præcepit Dominus ut quilibet homo sumat hoc sanctum sacramentum dicens. Hoc facite in meam commemorationem. Ergo ex præcepto Christi tenentur homines sumere hoc sacramentum. Et ex præcepto ecclesie sunt determinata tempora exequendi Christi præceptum, id est, ecclesia determinat quando est adimplendum præceptum Dei. Et dicit ecclesia in illo ca. Omnis vtriusque &c. quod debet impleri hoc præceptum de sumendo hoc sanctissimo sacramento semel in anno & tempore Paschali.

COLLIGITVR ergo sententia. S. Tho. his duabus propositionibus manifeste. Prima est. Omnes homines tenentur sub præcepto sumere Eucharistiam. Secunda est. Omnes adulti tenentur sumere Eucharistiam ex præcepto Christi redemptoris, & non solum ex præcepto ecclesie. Sed non omnes conueniunt in hac sententia. Nam Gabriel. lect. 87. super canonem ponit opinionem Alexã. deales. 4. p. q. 51. quæ est, quod non est tale præceptum de sumenda Eucharistia sacramentaliter, & realiter, iuris diuini. Et hanc opinionem videtur tenere Gabriel. Et hoc tenet Syluest. in sua summa verbo Eucharistia, 3. in principio. Et S. Tho. in. 4. d. 9. q. 1. arti. 1. q. 2. Videtur fuisse huius opinionis. Et idem dicit Diouisi. Carthusi. in 4. d. 12. q. 5. Et ad illud Ioannis. 6. Nisi manducaueritis &c. dicunt isti, quod intelligitur spiritualiter, & non de sumptione ista materiali.

Caiet. autem dicit hic, quod non est manifestum hoc quod teneantur Christiani communicare de iure diuino, & addit, quod tutior est sententia. S. Thom. quam habet hic, sed non probat. Et respondet ad rationes. S. Tho. quibus hic probat, quod est præceptum diuinum sumere Eucharistiam reali-

ter &

ter & sacramentaliter. Duram. tamen. 4. d. 9. q. 2. dicit, quod est præceptum de iure diuino, sicut hic dicit. S. Thom. Probat: quia sacramenta sunt instituta propter viatores. Ergo qui nõ sumit Eucharistiam eũ conuenienter potest contemnit sacramentum. Et idem dicit de extrema vnctione. Palud. autem. d. 9. q. 1. tenet sententiam. S. Tho. & Duran. tamen non placet ei ratio Duran. & merito: quia licet quis ex negligentia nõ sumeret Eucharistiam, non contemneret Eucharistiam, nec confirmationem: vt nos supra late ostendimus de confirmatione.

IDEO ponit ipse alias rationes. Prima est. In. d. 11. c. in his, dicitur, quod in his standum est consuetudini ecclesie: quia cum ecclesia semper vsa fuerit, signum est, quod est præceptum iuris diuini. SECVNDO probat, quia alias forte Papa non posset obligare totum populum ad communicandum. Sed hoc. 2. argu. nil vallet: quia ecclesia præcipit ieiunium, quod non erat de iure diuino. Caiet. autem etiam dicit, quod nõ videtur hoc clarũ, quod sit in præcepto diuino sumere Eucharistiam: & quod non potest probari.

SED tenendum est potius cum. S. Tho. hic: quod est præceptum iuris diuini sumere Eucharistiã realiter. Probat: quia illud, Nisi manducaueritis carnem &c. Ioannis. 6. quod alij exponunt solum spiritualiter, etiam intelligitur corporaliter: quia intelligitur per alios spiritualiter, idest, qd̄ Eucharistia habeatur in voto. Et frustra esset votum, nisi corporaliter sumeretur.

SECVNDO, ex illo Ioannis. 6. Nisi manducaueritis carnem &c. Quæ verba manifeste sunt præceptiua: sicut de baptismo dicitur Ioannis. 3. Nisi quis renatus fuerit &c. Ex his verbis omnes colligunt baptisma esse in præcepto Christi. Ergo ex illis, Nisi manducaueritis &c. colligitur præceptum de Eucharistia sumenda,

TRETIO. Alias Paul. 1. ad Corinth. 11. non tam accurate comendaret quod homines, probati venirent ad sacramentum: si ex præcepto diuino nõ tenebantur sumere. Et tamen cum magna diligentia exhortatur homines vt se disponãt ad sacramentum. Ergo est præceptum diuinum.

QVARTO sic conficio argumentationem. Vt iam dicebam, sicut de baptismo dicitur Ioannis 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest intrare in regnum cælorum: ita dicitur Ioannis. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Sed propter illa prædicta verba Ioannis. 3. dicitur baptisma esse in præcepto. Ergo propter alia similia verba dicta Ioannis. 6. de hoc sacramento: dicendum est, quod est diuinum præceptum, quod omnes adulti manducant sacramentaliter & realiter hoc venerandum sacramentum. Nec satisfacic, si dicas, quod illa verba, Nisi manducaueritis &c. intelliguntur spiritualiter tantum, nempe, quod homines incorpore

tur Christo, vel quod habeant desiderium sumendi Eucharistiam: quia hoc est torquere scripturã ad proprium sensum, & dare causam, qd̄ nunquã possumus habere argumētum efficax ex sacra scriptura. Nam sicut tu dicis, quod Christus intendeat per illud verbum, Nisi manducaueritis &c. idest, Nisi fueritis incorporati Christo: ita alius dixisset, quod quando Christus dicebat, Diligatis inuicem, volebat dicere, idest, curritis inuicẽ. Et ita omnia inuerteres.

QVINTO. Nullus ex illis, quos Christus alloquebatur, poterat intelligere illum sensum, nempe, mādūca carnem meam, idest, incorporeris mihi, aut desidera meam manducare carnem. Ergo Christus insufficienter illos instruxit.

SEXTO: deciperet illos: quia illi intelligebant sensum proprium illius verbi, manduco, nec poterant alium (quem fautores alterius opinionis dicunt) intelligere: quia verba nullo modo illum faciunt, & Christus intelligebat illum alium sensum spiritualem per illos.

SEPTIMO. Si Christus intelligebat, Nisi manducaueritis, idest, nisi desideraueritis, quod est spiritualiter manducare, vt alij dicunt, frustra esset illud desiderium, si non tenebantur ponere illud in actu. Superuacaneũ enim erat præcipere, qd̄ desiderarent homines manducare carnem Christi, si non tenebantur vnquã manducare realiter.

OCTAVO. Christus loquebatur ad sēsũ, quẽ illi audientes omnes intelligebant: quia alias illos deciperet. Sed illi intellexerũt statim de reali mādūcatione, statim enim murmurabant de verbis Christi, Ego sum panis viuus, qui de cœlo descendi &c. dicebantque, quomodo poterit hic nobis dare carnem suam ad manducãdum? Ergo sic Christus intelligebat,

NONO. Si licet sic illud verbum, Nisi manducaueritis, interpretari: vt isti dicunt. Ergo quare nõ licebit interpretari illud, quod Christus ibidem dicit. Ego sum panis viuus, idest, ego à vobis desiderandus sum, vel aliud simile. Quod absurdum est dicere: quia hoc dictum fuerat in multis alijs locis, & impertinens erat in illo loco. Ergo procul dubio dicendum est, quod præcipit homines carnem suam realiter sumere, & sic est diuinum præceptum realiter sacramentum hoc manducare.

DECIMO. Pro hoc est Innocētius. 3. (vt refert. S. Tho.) qui dicit, quod manducandus est agnus: vt à vastante angelo protegatur. At protegi à deo vastante angelo est de necessitate salutis. Ergo &c. VNDECIMO. Si non tenerentur homines diuino præcepto ad sumendum realiter hoc sacramentum, non præciperet ecclesia potius, quod sumerent omnes hoc sacramentum, quam confirmationem vel aliud. Sed ecclesia præcipit bapbismũ, confessionem, & Eucharistiam ab omnibus sumi realiter: & baptisma & confessio sunt in diuino præcepto. Ergo etiam Eucharistia. Vnde ego non dubito, nisi quod tenentur omnes hoc sacramen

mentum realiter sumere ex diuino praecepto: ut hic ait diuus Thom. & Nicolaus de lira super Ioannē. c. 6. Sed praeceptū hoc impositum est adultis potentibus cum reuerentia manducare, & nō pueris, ut supra diximus.

Dubium
primum

DVBITATVR prius, quādo obligatur quis ad sumendā Eucharistiā de iure diuino. **DICO** quod tempore necessitatis, stando in solo iure diuino: quia est praeceptum affirmatiuum, Vnde captus inter sarracenos aliquando habens presbyterum & opportunitatem cōmunicandi, & sciens probabiliter, quod nunquā amplius habebit illā opportunitatē, & nūquā cōmunicauit, tenetur cōmunicare sub poena peccati mortalis.

Dubium
secūdam

DVBITATVR secūdo, an sit de praecepto, quod aegrotantes sumant Eucharistiā. **AD HOC** dicit Palud. quod si tales parum post Pascha morerētur, & fuerunt cōmunicati in Paschate: non peccarent, licet non sumerent Eucharistiā. Aliter autem peccarent. Tamen Syluest. dicit, quod nullum est peccatum, saltem mortale. Et ita est tenendum, quia non est aliquod praeceptum in contrarium. Sed esset veniale peccatum ex negligentia illud dimittere. Et est antiqua cōsuetudo in ecclesia, quod detur Eucharistia aegrotantibus: ut habetur de penitentis & remissionibus. cap. Quod in te. Et Eusebius in Ecclesiastica historia refert de quodam aegroto, qui clamabat ut deferretur ei Eucharistia, & statim euolauit in coelum allata Eucharistia.

PRAETEREA. Quod quis aegrotās ob negligentiam, non sumeret Eucharistiā propter ecclesiae antiqua cōsuetudinem, grauiter peccaret, venialiter tamen citra contemptum. Vnde stando in solo iure diuino, sufficeret solum semel in vita cōmunicare.

Art. duodecimus

Vtrum liceat sumere corpus Christi sine sanguine.

AD DUODECIMVM Sic proceditur. Videtur quod nō liceat sumere corpus Christi sine sanguine. Dicit enim Gelasius Papa, & habetur de consecra. d. 2. Comperimus, quod quidam sumpta tantūmodo corporis sacri portione, a calice sacrae cruoris abstinēt. Qui proculdubio, quoniā nescio qua superstitione docētur astringi: aut integra sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur. Non ergo licet sumere corpus Christi sine eius sanguine.

PRAETEREA. Ad perfectionē huius sacramenti cōcurrit manducatio corporis & potatio sanguinis: ut supra habitum est. Si ergo sumatur corpus sine sanguine: erit sacramentū imperfectū. Quod ad sacrilegiū pertinere videtur. Vnde ibidem Gelasius subdit: quia diuisio vnius eiusdemque mysterij, sine grandi sacrilegio prouenire non potest.

PRAETEREA. Hoc sacramentū celebratur in memoriā dominicae passionis (ut supra dictū est) & sumitur pro anima salute. Sed passio Christi magis exprimitur in sanguine quā in corpore. Sanguis etiam pro salute animae offertur: ut supra habitū est. Potius ergo abstinendū esset à sumptione corporis, quā à sumptione sanguinis. Ergo accedentes ad hoc sacramentū: non debent sumere corpus Christi sine eius sanguine.

SED CONTRA est multarum ecclesiarū cōsuetudo: in quibus populo cōmunicanti datur corpus Christi sumendū, nō autem sanguis. **RESPONDEO** dicēdū, quod circa cōsumptionem huius sacramenti duo possunt cōsiderari. Vnū ex parte ipsius sacramenti: aliud ex parte sumentium.

EX parte quidem sacramenti cōuenit quod vtrūque sumatur. s. & corpus et sanguis: quia in vtroque consistit perfectio sacramenti. Et ideo quia ad sacerdotē pertinet hoc sacramentum consecrare & perficere: nullo modo debet corpus Christi sumere sine sanguine.

EX parte autē sumentium requiritur summa reuerentia & cautela, ne aliquid accidat quod vergat in iniuriam tanti mysterij. Quod praecipue posset accidere in sanguinis sumptione: qui quidem si incaute sumeretur de facili posset effundi. Et quia creuit multitudo populi Christiani, in qua continentur senes, & iuuenes, & paruuli: quorū quidam non sunt tāta discretionis, ut cautelā debitā circa cōsumptionem huius sacramenti adhibeant: ideo provide in quibusdā ecclesijs obseruatur, ut populo sanguis sumendus non detur, sed solum à sacerdote sumatur.

AD PRI.

AD PRIMVM Mergo dicēdū, quod Ge-
lasius loquitur quantum ad sacerdotes: qui si-
cut totum consecrant sacramentum, ita etiā
toti communicare debent. Vt enim legitur in
concilio Toletano: quale erit sacrificium cui
nec ipse sacrificans particeps esse dignoscitur?

AD SECVNDVM dicendū, quod
perfectio huius sacramenti non est in usu fi-
delium: sed in consecratione materiae. Et ideo
nihil derogat perfectioni huius sacramenti,
si populus sumat corpus sine sanguine: dum-
modo sacerdos consecrans sumat vtrumq; e.

AD TERTIVM dicendum, quod repre-
sentatio Dominicae passionis agitur in ipsa
consecratione huius sacramenti: in qua nō de-
bet corpus sine sanguine consecrari. Potest au-
tem à populo corpus sine sanguine sumi. Nec
exinde sequitur aliquod detrimentum: quia
sacerdos in persona omnium sanguinē offert
& sumit, & sub vtraq; specie totus Christus
continetur: vt supra habitum est.

IN HOC articulo. 12. duo fiunt. Prius poni-
tur vnum notabile: Secundo ponuntur aliqua
cōclusiones. Notabile est, quod circa vsum huius
sacramenti duo sunt consideranda. Alterum est
ex parte ipsius sacramenti. Alterum ex parte su-
mentium. Tunc est prima propositio. Quantum
est ex parte sacramenti conuenit, quod vtrumque
sumatur: nempe & corpus & sanguis. Probat:
quia in vtroque consistit perfectio sacramenti. Er-
go quantum est ex parte sacramenti, vt perfectū
sumatur conuenit, quod vtrumque sumatur.

Et ex hoc sequitur. 2. conclusio. Sacerdotes quan-
do conficiunt hoc sacramentum, nullo modo de-
bent conficere, nec sumere corpus sine sanguine.
Probat: quia ad eos pertinet hoc sacramentum
& consecrare, & perficere. Ergo non debent conse-
crare, nec sumere corpus sine sanguine: quia alias
esset conficere sacramentum mancum, & imper-
fectū, atque diuisum, quod in nullo euentu licet.

TER TIA propositio est. Ex parte sumentium re-
quiritur summa reuerentia & cautella, ne aliquid
accidat quod vergat in iniuriam tanti misterij.
VNDE sequitur. 4. propositio. Prouide in quibus-
dam ecclesijs obseruatur, vt populo sanguis sumē-
dus non detur: sed solū à sacerdote sumatur. Pro-
bat ex tertia conclusione precedente: quia si o-
mnes communicarent sub vtraque specie, seque-
retur frequenter irreuerentia ipsi sacramento. Er-
go &c. Probat antecedēs: quia sunt multi senes,
& iuuenes, & paruuli, & rustici, qui nō sunt tantae
discretionis, vt cautellam adhibeāt, & diligentia

debitam circa vsum huius sacramenti, ne aliquid
fundatur aut aliqua irreuerentia sequatur. Ergo
conueniens est, vt populus non communicet sub
vtraque specie. Hæc. S. Thomas.

SED. Videtur quod sit necessarium sumere hoc
sacramentum sub vtraque specie. Probat ex il-
lo mandato Domini Ioan. 6. Nisi manducaueri-
tis carnem filij hominis & biberitis eius sangui-
nem, non habebitis vitam in vobis.

SECUNDO. Ex illo Lucæ. 22. & Matthæi. 26.
Hoc facite in meam commemorationem.

TER TIO probatur, ex illo, Bibite ex eo omnes,
in prædictis locis.

QVARTO. Ex illo Pauli primæ ad Corinth.
10. Omnes quidem de vno pane & de vno calice
participamus. Vnde habetur, quod tempore Pau-
li omnes sumebant sanguinem Christi.

QVINTO probatur ratione. Quia cum cor-
pus & sanguis sint vnum sacramentum: non su-
mentes sanguinem, non sumunt integrum sacra-
mentum: & ita defraudantur magno bono. Pro-
pter hæc argumenta hæretici dicunt quod omnes
tenentur communicare sub vtraque specie: & fuit
hæresis Pelagianorum, & Nestorianorū. Et ean-
dē sententiā tenent nunc Lutherani & Germani.

SED contra, est consuetudo Ecclesiæ Latinæ.
Nam apud Græcos ad huc videtur durare illa cō-
suetudo, quod populus communicetur sub vtraq;
specie. Et patet apud. S. Thomā. in. 4. d. 13. & hic,
quod suo tēpore non fuit vniuersalis consuetudo
in tota Ecclesiā. Tamen ex illo Pauli primæ ad
Corinth. 10. habetur quod fuit consuetudo cōmuni-
cādi populū sub vtraq; specie. Sed iam nō est talis
consuetudo. Et est prohibitum in concilio Con-
stantiensi sessione. 13. & in Basiliensi, ne scilicet popu-
lus communicet sub vtraque specie: licet Caieta-
nus dicat, quod adhuc illa cōsuetudo manet apud
Cistercienses, scilicet, comunicādi sub vtraque
specie non sacerdotes.

EX dictis sequitur, quod est necessarium quod cō-
ficiatur sacramentum sub vtraque specie: & quod
sumatur à sacerdotibus sub vtraque specie: vt con-
ficiatur perfectum sacramentū & non diuidatur.

DVBITATVR prius, an sit necessarium cō-
municare populū sub vtraque specie.

Dubium
primum

AD HOC est notādum quod dicit Rosensis. ar.
6. contra Lutherum quod autoritas Ecclesiæ est
semper tenenda: cum regatur à spiritu sancto in-
spirante. Ideo quod non sit necessarium commu-
nicare populū sub vtraque specie, sufficit autho-
ritas Ecclesiæ: sicut dictū est de baptismo, qđ iam
cessauit illa forma Apostolorū sub noīe Christi
baptizandi: & nō habetur quādo cessauit nisi ex
autoritate Ecclesiæ. Et ita dicatur de illo quod
Apostoli mandauerunt Actuum. 15. de legalibus
& sanguine suffocato: quod cessauit iam, licet nō
habeatur quod cessauit nisi autoritate ecclesiæ.

SECUNDO. Quod apponatur aqua in calice,
non habetur ex Euangelio, sed sufficit autoritas

d Eccle

Ecclesiæ. Et ipsi hæretici ita concedunt. Ergo ita debent concedere, quod sufficiet authoritas Ecclesiæ, ad hoc quod totus populus non communicet sub vtraque specie.

QVOD autem Ecclesiæ bene faciat tenēdo hanc consuetudinem non communicandi. scilicet populum sub vtraque specie: habet exempla non solum ab Apostolis, sed ab ipso Christo. Nam Christus Luca. 24. dedit sacramentum sub specie panis tantum, discipulis euntibus in Emaus: ut dicit beatus Augustinus lib. 3. de consensu Euangelistarum. c. 25. Vbi inquit, quod non potest quis cognoscere Christum nisi particeps fiat corporis eius. Et idē dicit beatus Chrysostomus Homelia. 17. super Matth. vbi dicit, quod Dominus de manu sua dedit panem sanctificantem Cleophae, et non dedit vinum: ut patet ex ipsa historia. Ergo &c.

SECUNDO probatur hoc. In Euāgelio Hebræorum, quod secundum Hieronymum habet auctoritatem historię veræ, in quo dicitur, quod Iacobus emisit votum non comedendi panem donec Christus resurgeret, & postea Christus apparuit ei dicens. Accipe & comede, dans ei panem consecratum. Et quod apparuerit, patet ex Paulo priorē ad Corinth. 15.

TERTIO. Theophilatus etiam dicit quod ille panis quem dedit Christus discipulis euntibus in Emmaus: erat consecratus. Nam dicit magnam vim habet domini caro: apperuit illis oculos.

QUARTO probatur hoc exemplo Apostolorum. Nam Paulus in nauī dedit panem consecratum discipulis suis & Luca. Et hoc dicit Chrysostomus Homelia illa. 17. super Matth. Et Actuum. 2. legitur quod Apostoli diuidebant panem circa domos & quod erant perseverantes in fractione panis, nepe, cōsecrati: & nihil ibi habetur de vino.

QUINTO probatur hoc ex oratione dominica. Panem nostrum &c. vbi nō petitur vinum. Et hæc omnia sunt ex superabundantia: quia fidelibus authoritas Ecclesiæ sufficere debet. Hæc omnia adducit Rosensis ar. 16. & Ioan. de turre cremata super cap. Comperimus, de consecra. d. 2.]

CIRCA hoc tamen est notandum quod dicit Caietanus hic. scilicet quod ultra illos duos modos quos ponunt doctores manducandi Christum, nempe, sacramentaliter & spiritualiter, est ponendus tertius. scilicet absolute manducare Christum sine ordine ad aliquid aliud. Et videtur quod Augustinus etiam ponat istum modum loco citato, & differt à secundo: quia secundus conuenit solum viatoribus, tertius conuenit etiam Angelis. Vnde Christus dicitur panis Angelorum. Hoc autem præsupposito, dicit Caieta. quod illud, Nisi manducaueritis &c. Ioan. 6. intelligitur hoc tertio modo. Quod idem est cū illo quod Paulus dicit, Quot quot baptizati estis Christum induistis, ad Roma. 6. Et probat hoc Caieta. per Augustinum ad Bonifacium, vbi dicit Augustinus quod nihil aliud est manducare, quam esse participem corporis Christi, id est, fieri

membrum Ecclesiæ.

ET tunc per hoc respondetur ad primū argumentum, quod illud Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis &c. Dico quod intelligitur spiritualiter. Hæc Caietanus. Sed ut supra diximus illa non est legitima interpretatio. Ideo melius respondet Alfonso à Castro hæresi vltima de Eucharistia, vbi dicit quod intelligitur ille locus de manducatione corporali & reali: & citat ad hoc Theophilatum, Hieronymum, Augustinum, & alios.

SECUNDO. Dicit, quod esto Christus præcipiat quod realiter manducemus carnem eius & bibamus sanguinem: nō tamen præcipit ut hoc faciamus sub vtraque specie. Sed sufficit vna species: quia sub illa sumitur caro & bibitur sanguis, licet nō per modū potus, quod nō præcipit Dominus: sed solū præcipit Dominus, quod realiter sumamus vtrūque, siue sub vna specie, siue sub vtraque. **ET** ad illud, Hoc facite in meam cōmemorationem, dicit Caietanus bene (ut constat ex historia Euāgelij. Luca. 22.) quod intelligitur solum de pane, & nō de sanguine, quia post illa verba, hoc facite in meam cōmemorationē, sequitur de sanguine. Similiter & calicem &c. Et patet etiam ex Paulo. 1. ad Corinth. 11. Conuenientibus vobis in vnum, iam nō est dominicam carnā manducare, vbi nihil dicit de potu. Videtur quod iam sumebat populus sub specie panis tantum.

SECUNDO. Dicimus, quod illud fuit dictū sacerdotibus solum, & non toti populo. Et probatur quia eodē modo & in eodē. c. dicitur Exemplum enim dedi vobis. Et vltra. Et vos debetis alter alterius lauare pedes. Et ad hoc non tenetur populus. Ergo nec ad aliud.

PRAETEREA. De illo. Bibite ex eo omnes: solū fuit dictū Apostolis: de illo autē quod citatur ex Paulo, Omnes qui de vno pane & calice participamus potest dici (ut dicit Rosensis) quod Græce non legitur nisi solum, Omnes qui de vno pane participamus. Et ita legit Ambrosius illum locū.

SECUNDO. Dico, quod nos nō negamus quin tempore Apostoli fuerit illa consuetudo communicandi populū sub vtraque specie: sed merito iam aboleuit ab vsu, quia tunc erant pauci Christiani & deuoti, & adhibebant debitā reuerentiā ad sacramentū. Sed nunc sunt multi, qui talē diligentiam non apponerent: ideo nunc cautum est, ne communicent laici sub vtraque specie.

Ad Vltimū autē argumentū, dico quod populus recipit integrū sacramentū: sed nō perfectū. Et recipit perfectum effectum sacramenti: ideo non defraudatur in aliquo.

DUBITATVR secundo quantum ad sacerdotes, an liceat consecrare tantū alterā specie. **Ad HOC** dico, quod non. Imo est grande sacrilegiū: ut habetur de cōsecratione. d. 2. c. Cōperimus. **SED**, an sit hoc de iure diuino? Ad hoc dicit Maior in. 4. d. 13. q. 3. quod nō est de iure diuino: sed solū de iu

Dubium
secundum

de iure humano positivo. Et ideo in. 4. d. 9. q. 3. ad. 5. dicit, quod si est necessitas, quia moritur infirmus sine viatico, & non est confectum, poterit licite sacerdos conficere solum panem: etiam fermentatum, si non sit alius panis.

SED ego dico, quod est sacrilegium de iure diuino, consecrare sub vna tantum specie. Et hoc dicit. S. Tho. in. 4. d. 8. q. 2. ar. 4. q. 3. ad. 3. vbi absolute dicit, quod baptismus in necessitate potest administrari sine solennitate: Eucharistia autem nullo modo. Ratio (inquit) est, quia illi, qui est in necessitate constitutus sufficit spiritualiter manducare, si sacramentaliter non potest. Et ideo nullo casu excusaretur, qui conficeret sacramentum hoc in sola forma alijs ommissis. Hæc. S. Tho. m.

SECUNDO probatur ex illo Gelasij Papæ de consecratione. d. 2. c. Cōperimus, vbi sic habetur. Cōperimus autem, quod quidam sumpta tantummodo corporis sacri portione, à calice sacri cruris abstineant. Qui procul dubio (quoniam nescio qua superstitione docetur abstringi) aut integra sacramenta percipiant: aut ab integris arceantur: quia diuisio vnius eiusdemque mysterij, sine grandi sacrilegio nō potest peruenire. Hæc Gelasius. Vides quomodo ante Gelasium erat sacrilegiū diuidere Eucharistiam: Et hoc ipse significat prædictis verbis: quia non prohibuit: sed denuntiat esse sacrilegium: nempe quia iure diuino erat prohibendum. Ergo nostra conclusio erat vera.

TER TIO probatur ratione: quia dese est irreuerentia diuidere sacramentum.

Dubium
tertium

DUBITATUR tertio an populus perdat aliquid gratiæ propterea quod cōmunicat sub vna specie tantū. Et videtur, quod ita: quia vel potus sanguinis Christi est fructuosus, & dat gratiam, vel non. Non potest dici, quod non sit fructuosus. Ergo dat gratiam.

PRO quo nota, qd dicit Caic. qd in hoc sacramentum sunt duo. s. causa gratiæ, & signum gratiæ.

SECUNDO dicit quod Christus solū est causa gratiæ immediate, & species solum sunt mediū, ad hoc, quod applicetur nobis effectus sacramenti.

TER TIO dicit, qd vere realiter est corpus Christi & sanguis sub vtraque specie.

QUARTO dicit, quod licet gratia cōferatur in hoc sacramento à toto contento & non ab vna parte solū, dicit tamen, illud quod continetur concomitanter in hoc sacramento est causa gratiæ, potius quam illud, quod continetur ex vi sacramenti: vt patet de diuinitate & anima Christi, & de corpore Christi.

QUINTO dicit, quod nō est maior virtus conferendi gratiā sub vtraque specie, quā sub vna tantū.

VNDE sequitur, quod tantus effectus confertur ab Eucharistia sub vna specie, quā sub vtraque.

Et hoc idē est, si dicamus, qd species sūt causa gratiæ, siue non. Probatum hoc ex immediate dictis.

VNDE sequitur, quod tantam gratiam sumit populus sub vna specie: sicut sub vtraque.

PRAETEREA. Origenes homelia. 15. super librum numerorū, & Ambrosius in lib. de Paradiso, & Hieronymus super epistolā ad Ephesios (& habetur de consecratione. d. 2. c. Dupliciter) exponunt illud Ioannis. 6. Qui manducat &c. Spiritualiter & nō corporaliter. Ergo antequā bohemi essent: sancti exposuerunt illud spiritualiter.

SED possent dicere Bohemij quare nūc nō comunicatur populus sub vtraque specie, post quā Apostoli fecerūt, & aliqñ fuit consuetudo in ecclesia.

PRO huius solutione sunt notanda dicta Caietani superius posita. Et illa, quæ dicit Caietanus, tenet Cardinalis de turre cremata super cap. Comperimus de consecratione. d. 2. vbi vberissime tractat hanc questionē, & respondetur, sicut responsum est immediate ante. At adhuc nō satisficit questiō: quia cū sit perfectū Sacramentū sub vtraque specie, & non sub altera tantum, quare non comunicatur populus sub vtraque specie?

AD HOC dicit Caietanus & Augustinus super illud Ioannis. 6. Qui venerit ad me nō esuriet, vbi dicit Augustinus, quod idē est non esurire amplius, & credere, & sicut fames tollitur, sic etiā sitis spūaliter tollitur.

NEC etiā adhuc satisficit questiōni maxime, quia (vt nos opinamur) adulti tenentur iunere hoc sacramentum spiritualiter & sacramentaliter.

IDEO aduertendum, quod duo considerantur in hoc sacramento. Alterū ex parte ipsius sacramenti. Et secundū hoc deberet dari sacramentū omnibus sub vtraque specie. Alterū est ex parte nostra nempe preparatio & reuerentia debita. Et quia non potest hoc debite seruari, quin sæpe fundetur sanguis: ideo benefecit ecclesia, acceptādo hanc consuetudinem. Et Nota id quod Papa Pius dicit de consecratione. d. 2. c. Si per negligentiam, vbi disponit, quid agendum sit si sanguis distilauerit. VNDE sequitur, quod est magnū periculū, cōmunicare populū sub vtraque specie, & esset sacrilegium, non prohibere tantā irreuerentiā, cū sæpe contingeret sanguinem fundi. Et hæc est prima ratio Ioannis de turre cremata.

SECUNDO probatur hoc: quia (vt habetur, c. presbyter) de consecratione. d. 2. præcipitur ibi, vt seruetur Eucharistia ad cōmunicādū infirmum, quæ tamē male posset seruari, si esset necessarium seruari Eucharistiā sub vtraque specie: quia vinū statim corrūpitur, vel cito fit acetum, & tunc oriretur frequēter dubiū si manet sacramentū, aut nō. TER TIA ratio est: quia illi, qui seruiant duabus ecclesijs in pagis cum in vtraque non habeant Eucharistiam, oportet, quod deferant Eucharistiam ad infirmū alterius pagi, ad quē nō posset deferre Eucharistiā sub specie vini nisi cū magno piculo.

QUARTA ratio est, quam ponit Albertus magnus in tractatu de corpore Christi, & tangit illam. S. Tho. supra. q. 15. quia sunt aliqua regionē in quibus non est vinum. Ergo non posset ibi vinum haberi ad comunicandū totum populū, si esset hoc necessarium.

QVINTA ratio est: quia sunt multi, qui nō possunt bibere vinum: ut mulieres: & tales non possunt cōmunicare sub specie vini, nisi cum magno periculo euomēdi, quod esset magna irreuerentia.

SEXTA ratio est ad euitādū errorem Nestorianorum, qui credebant, quod totus Christus nō est sub altera specie, sed sub vtraque simul.

SEPTIMA ratio est, propter conformitatem veteris legis cum noua: quia (ut habetur Leuitici. 16. & alijs locis) sanguis solum spectabat ad sacerdotē principalem: carnes vero ad omnes filios Aarō. Ergo cum illud esset signum huius sacramenti, cōueniēter nunc sanguis solū spectat ad sacerdotes.

OCTAVA ratio est: quia oportet quod sacerdotes emineant in aliquo: ideo conuenienter habent hanc præminentiam super populum, scilicet, sumendi Eucharistiam sub vtraque specie.

NONA ratio est propter Bohemios, qui credūt, quod est necessariū communicare sub vtraque specie: ut conuincātur de suo errore, & alij non inducantur in tantum errorem.

DECIMA ratio est propter cultum, qui soli Christo est tribuendus, & non speciebus, & qui necessario vellet sumere vtranque speciem, aliquem cultū tribueret ipsis speciebus. Et Bohemij non possunt respondere ad primam rationem: quia non videtur, quod ipsi dent Eucharistiam patientibus nau seam propter irreuerentiam. Ergo eodem modo nec debent communicare sub vtraque specie propter irreuerentiam quæ committitur in Eucharistia, & propter periculū effusionis. Constat igitur, quod prouide, prohibuit Ecclesia ne populus cōmunicet sub vtraque specie, & quod per hoc populus nō defraudatur in aliquo bono spirituali: quia totam gratiam recipit. Et ad illud quod quærebamus, an, scilicet, esset fructuosus ille potus, dico quod ita: quia pro tota refectioe datur illa gratia, quæ datur pro sumptione sacramenti. Et si petas quando datur illa gratia sacerdoti sumenti sub vtraque specie, an, scilicet, in principio quando sumit panē, an in fine quando sumit vinum consecratum.

DICO ad hoc prius, quod iam diximus supra de hac re. Secundo dico, quod vtrumque est probabile, nēpe, quod datur in principio quando sumitur corpus: sed datur pro tota refectioe, vel datur etiam in fine. Sed laicis datur tanta gratia quando sumunt corpus solum, quanta daretur si vtrumque sumerent. Sumit enim etiam tum sanguinem: licet non per modum potus.

Quæstio xxij.

De modo quo Christus vltus est hoc sacramento.

EINDE considerandum est de usu huius sacramenti, quo Christus eo vltus est in prima sui institutione. Et circa hoc queruntur. 4.

PRIMO. Vtrum Christus sumpserit suū corpus & sanguinem.

SECUNDO. Vtrum Iuda dederit.

TERTIO. Quale corpus sumpserit, aut dederit. Vtrum, scilicet, passibile, vel impassibile.

QVARTO. Quomodo se habuisset Christus sub hoc sacramento, si fuisset in triduo mortis reseruatū aut consecratū.

Articulus primus.

Vtrum Christus sumpserit suum corpus et sanguinem.

DPRIMUM sic proceditur. Videtur, quod Christus non sumpserit corpus suum & sanguinem. Non enim de factis Christi & dictis afferri debet, quod autoritate sacre scripturæ nō traditur. Sed in Euāgelijis nō habetur, quod Christus corpus suum manducauerit, aut sanguinem suum biberit. Non ergo est hoc asserendum.

PRÆTEREA. Nihil potest esse in se ipso, nisi forte ratione partium: prout scilicet, una pars eius est in alia: ut habetur. 4. Physi corum. Sed illud quod māducatur, est in māducante & bibere. Cum igitur totus Christus sit sub vtraque specie sacramenti: videtur impossibile fuisse, quod ipse sumpserit hoc sacramentum.

PRÆTEREA. Duplex est sumptio huius sacramenti. s. spiritualis & sacramentalis. Sed spiritualis non cōpetebat Christo (quia nihil à sacramento accepit) & per cōsequens neque sacramentalis: quæ sine spirituali est imperfecta: ut supra habitum est. Ergo Christus nullo modo hoc sacramētū sumpserit.

SED

SED CONTRA est, quod Hieronymus dicit ad Lesbia. Dominus Iesus Christus ipse conuiuat & conuiuium, ipse comedens, & qui comeditur.

RESPONDEO dicendum, quod quidam dixerunt, quod Christus in cæna corpus & sanguinem suum discipulis suis tradidit: non tamen ipse sumpsit. Sed hoc non videtur conuenienter dici: quia Christus ea, quæ ab alijs obseruanda instituit, ipse primitus obseruauit. Vnde ipse prius baptizari voluit, quam alijs baptismum imponeret: secundum illud Actuum. 1. Cepit Iesus facere & docere. Vnde & primo ipse corpus suum & sanguinem sumpsit, & postea discipulis sumendum tradidit. Et hoc est: quod Ruth. 3. super illud, Cum comedisset, & bibisset, &c. Dicit glosa, quod Christus comedit, & bibit in cæna, cum corporis & sanguinis sui sacramentum discipulis tradidit. Vnde quia pueri comunicauerunt carni & sanguini & ipsi participauit eiusdem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in Euangelijs legitur, quod Christus accepit panem & calicem. Non est autem intelligendum, quod acceperit solum in manibus: ut quidam dicunt. Sed eo modo accepit, quo alijs accipiendum tradidit. Vnde cum discipulis dixerit, Accipite, & comedite, & iterum, Accipite & bibite: intelligendum est, quod ipse accipiens, comederit, & biberit. Vnde & quidam metricè dixerunt.

Rex sedet in cæna, turba cinctus duodena.
Se tenet in manibus, se cibatur ipse cibus.

AD SECVNDVM dicendum, quod (sicut supra dictum est) Christus secundum quod est sub hoc sacramento, comparatur ad locum, non secundum proprias dimensiones: sed secundum dimensiones specierum sacramentalium: ita quod in quocunque loco, ubi sunt illæ species, est ipse Christus. Et quia illæ species potuerunt esse in manibus & in ore Christi, ipse totus Christus potuit esse in manibus & in suo ore. Non autem hoc potuisset esse, secundum quod comparatur ad locum per proprias dimensiones.

AD TERTIVM dicendum quod (sicut supra dictum est) effectus huius sacramenti, non est solum augmentum habitualis gratiæ: sed etiam quædam actualis delectatio spiritualis dulcedinis. Quæuis autem Christo gratia non fuerit augmentata ex susceptione huius sacramenti: habuit tamen quædam spirituales delectationem, in noua institutione huius sacramenti. Vnde ipse dicebat Luc. 22. Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum. Quod Eusebius exponit de nouo mysterio noui testamenti, quod tradebat discipulis. Et ideo spiritualiter manducauit, & similiter sacramentaliter, in quantum corpus suum sub sacramentisumpsit: quod sacramentum sui corporis intellexit, & disposuit. Aliter tamen quam ceteri sacramentaliter, & spiritualiter sumant, qui augmentum gratiæ suscipiunt sub sacramentalibus signis, quibus indigent ad veritatis perceptionem.

IN HOC articulo primo sunt duæ conclusiones. Altera in corpore articuli: altera ad 3. argumentum. Prior est. Christus sumpsit corpus suum sacramentaliter. Secunda conclusio est. In illa sumptione non fuit ei augmentata gratia habitualis: sed habebat quædam delectationem spirituales in noua institutione huius sacramenti. Et ista probantur in litera satis luculenter: ideo vide ibi.

SED non videtur quod S. Tho. probet conclusiones prædictas: cum ad hoc non citet scripturas. **AD HOC** dico, quod hoc pedit ex historia Evangelica. Et quia ibi non habetur quod Christus sumpserit suum corpus sacramentaliter: ideo Lutherus dicit quod non, quia Euangelistæ non dicunt quod Christus sumpserit corpus suum. Sed hæc ratio nihil vallet: quia eodem modo probaretur quod nec Apostoli sumpserunt: quia non dicunt Euangelistæ, nisi vnus. scilicet Marcus, qui cap. 14. dicit. Biberunt ex illo omnes. Non igitur vallet. Matt. Lucas. Ioan. non dicunt Apostolos sumpserunt corpus Christi sacramentaliter. Ergo non sumpserunt.

SECUNDO. Hæc consequutio nulla est. Hoc non habetur in sacra scriptura. Ergo non est ita de fide. Quia (ut supra diximus. q. 5. artic. 2.) multa tenet Ecclesia in materia sacramentorum etiam tanquam de fide, quæ non habentur in scriptura. **TAMEN** doctores sancti, ut Chrysostomus super Matt. 26. & Egiptius super Leuiti. 8. c. Dicunt quod ita. Et Hieronymus in Epistola ad Eluidiam idem dicit: & habetur de consecra. d. 2. c. Nec Moyses. Et cum S. Th. tenet Alexander de Alef. 4. p. q. 44. mēbro. 2. Et probatur. Quia Matth. 26. dicitur. Di-

eo autem vobis non bibam ammodo de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno patris mei. Ergo Christus bibit illud genimen vitis, quod alijs dabit.

Articu. secundus

Vtrum Christus dederit Iudae corpus suum.

DE SECVNDVM. Sic proceditur. Videtur quod Christus Iudae non dederit corpus suum. Venim legitur Matth. 26. postquam dedit Dominus corpus suum et sanguinem discipulis: dixit eis. Non bibam ammodo de hoc genimine vitis, usque in diem illum: cum illud bibam vobiscum novum in regno patris mei. Ex quo videtur, quod illi quibus corpus suum et sanguinem dederat: cum eo essent iterum bibituri. Sed Iudas postea cum ipso non bibit. Ergo non accepit cum alijs discipulis corpus Christi et sanguinem.

PRATEREA. Dominus implevit quod precepit: secundum illud Actuum. 1. Caepit Iesus facere et docere. Sed ipse precepit Matth. 7. Nolite sanctum dare canibus. Cum ergo ipse cognosceret Iudam esse peccatorem: videtur quod ei corpus suum et sanguinem non dederit.

PRATEREA. Christus specialiter legitur Iudae panem intinctum porrexisse Ioannis. 11. Si ergo corpus suum ei dedit, videtur quod sub bucella ei dederit: praecipue cum legatur ibidem, quod post bucellam introiit in eum Sathanas. Vbi Augustinus dicit. Hinc nos docemur, quam sit cauendum male accipere bonum. si enim corripitur, qui non diiudicat id est, non discernit corpus Domini a ceteris cibis: quomodo non damnatur, qui ad eius mensam fingens se amicum: accedit inimicus. Sed cum bucella intincta non accepit corpus Christi: ut enim Augustinus dicit super illud Ioan. 13. Cum intinxisset panem, dedit Iudae Simonis schariotu: non ut putant quidam negligenter legentes, sicut Iudas corpus Christi accepit. Ergo vi-

detur, quod Iudas corpus Christi non accepit. **SED CONTRA.** est, quod Chrysostomus dicit. Iudas particeps existens mysteriorum conuersus non est. Vnde fit scelus eius utrinque inmanius: tum quia tali proposito inbutus addidit mysteria: cum quia addies melior factus non fuit, nec metu, nec beneficio, nec honore.

RESPONDEO dicendum, quod Hylarius posuit super Mattheum, quod Christus Iudae corpus suum et sanguinem non dedit. Et hoc quidem conueniens fuisset considerata malitia Iudae. Sed quia Christus nobis debuit esse exemplum iustitiae, non conueniebat eius magisterio, ut Iudae occultum peccatorem sine accusatore et euidenti probatione ab aliorum comunione separaret. ne per hoc daretur exemplum praelatis ecclesiae similia faciendi, et ipse Iudas exasperatus inde sumeret occasionem peccandi. Et ideo dicendum est, quod Iudas cum alijs discipulis corpus Domini et sanguinem suscepit: ut dicit Dionysius in libro Ecclesiasticae Hierarchiae, et Augustinus super Ioanem. **AD PRIMUM** ergo dicendum, quod illa est ratio Hylarii ad ostendendum quod Iudas corpus Christi non sumpsit. Non tamen cogit: quia Christus loquitur discipulis a quorum collegio Iudas se separauit: non autem Christus cum exclusit. Et ideo Christus quantum est in se, etiam cum Iuda vinum in regno Dei bibit: sed hoc conuinium ipse Iudas repudiabit.

AD SECUNDUM dicendum, quod Christo nota erat Iudae iniquitas sicut Deo: non autem erat sibi nota per modum quo hominibus innotescit. Et ideo Christus Iudam non repulit a comunione: ut daret exemplum tales peccatores occultos non esse ab alijs peccatoribus expellendos.

AD TERTIVM dicendum, quod sine dubio Iudas sub pane intincto corpus Christi non sumpsit: sed simplicem panem. Significatur autem fortassis (ut Augustinus ibidem dicit) per panis intinctionem fictio Iudae: ut enim inficiantur nonnulla tinguntur. Si autem bonum aliquid hic significat intinctio (scilicet dulcedinem bonitatis diuinae: quia panis ex intinctione sapidior redditur) idem bonum ingratis non immerito est sequenda

damna

dānatio. Et ppter hāc ingratiudinē id quod est bonum, factum est ei malum: sicut accidit circa sumētes corpus Christi indigne.

Et sicut Augus. ibidē dicit, intelligēdū est, qđ Dominus iā antea distribuerat omnibus discipulis suis sacramētū corporis & sāguinis sui: ubi & ipse Iudas erat: sicut. Lucas narrat. Ac deinde ad hoc ventum est: ubi secundū narrationem Ioannis Dominus per buccellam simētā atque porrectā suū exprimit p̄ditore.

IN HOC Secūdo articulo refert prius. S. Th. sententiā Hylarij. Qui ad ppositā quæstionē respondit super Matth. Christū redēptorē nō dedisse corpus suū Iudæ. Et diuus Tho. dicit qđ cōsyderata malitia Iudæ solū, cōueniēs fuisset, vnde Hylarius motus fuit ad hoc dicēdū. Sed hoc nō obstāte dicit. S. Tho. Iudā cū alijs discipulis corpus & sanguinē Domini suscepisse. Quod pbat prius testimonio diui Chrysoſto. in argumēto in contra. **SECUNDO.** Probat idē testimonio diui Dionysij in lib. Ecclesiasticæ Hierarchiæ: & testimonio diui Augustini super Ioānē.

TER TIO. Probat hoc ratiōe in hūc modū. Christus debuit nobis esse exēplū iustitiæ, cū esset magister & doctor totius veritatis. Ergo nō cōueniebat eius magisterio: vt Iudā occultū peccatorē sine accusatore & euidēti p̄batione ab aliorū cōmuniōne separaret: ne p hoc daretur exēplū p̄latis ecclesiæ similia faciēdi, & ipse Iudas exasperatus ex eo sumeret occasionē pecādi. Ergo &c. Hæc. S. Th. **ET** hæc sententiā. S. Tho. est cōmunis & doctorū scholasticorū, & sanctorū. Hoc ipsum dicit diuus Hierony. super Marcū. 14. c. Vbi Marcus dixit Biberunt ex eo omnes. Quibus omnibus ego subscribo: & probō p̄suis ex historia Euāgelij. Et prius Matth. sic ait. c. 26. Vespere autē factō discūbebat cū duodecim discipulis suis, & edētibus illis dixit. Amē dico vobis: quia vnus vestrū me traditurus est. Et infra cōnātibus autē eis, accepit Iesus panē, & benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, & ait. Accipite & comedite, hoc est corpus meū. Et accipiēs calicē gratias egit: & dedit illis dicēs. Bibite ex hoc omnes. Et ad hūc modū fere omnino eisdē verbis referūt Marcus & Lucas, ea quæ ad cōnā spectāt. Vides hic primū omnes duodecim cōnæ astitisse: & post modū (nulla prorsus ad huc de Iudæ recessu ad principes & sacerdotes mentione facta) subditur. Cōnantibus autē eis (omnibus, scilicet, duodecim) accepit Iesus panē: deditque discipulis suis. Quo loco cū nullus excipiatur, intelligēdū est omnibus discipulis astātibus dedisse: ac ita dedisse Iudæ. Et hoc expressius cōuincitur ex calicis distributione, vbi dicitur. Bibite ex eo omnes. Ergo & Iudas bibit, cū eū astitisse cōstat. Quod si bibit ex calice, cur nō etiā manducauit panē: cū etiā

in calice (vt p̄xime ostēdimus) integra sit Christi substantia, sicut in pane? Quod si adhuc cōtēdas Iudā minime astitisse, dicasque eū cōnā facta, in qua cū vndecim fuerat, cōtinuo ante corporis cōsecrationē abiisse ad principes & sacerdotes: vt de modo proditiōnis eos cōueniret: & cū eis pascisceretur, atque ita nec corpus nec sanguinē, (qđ alij receperāt) recepisse, hoc ex Ioāne facile cōuincitur. Et vt res sit apertior, hic cōsiderare oportet, qualiter Christus (vt Ioānes testatur) bis ad cōnā sederit: ita vt prius cōnā iuxta ritū Iudaicū, agnū Paschalē edendo fecerit. Huic cōnæ nullus dubitare pōt Iudā astitisse: cū testetur Matth. Marc. & Lucas astitisse duodecim. Hac cōnā paracta, surgēs à cōnā lauit pedes discipulorū, cuius rei solus Ioānes meminit. Quod cū alij euāgelistæ p̄termiserint, vix poterit quis ab eis edoceri, qualiter Christus bis ad cōnā sederit: cū cōtinua narratione de cōnā pertractēt, nullū prorsus vnus ad alterā discrimē assignātes. Lotis igitur discipulorū pedibus, iterū Christus redijt ad mēsā: quod Ioānes satis aperte expressit dicēs. Postquā ergo lauit pedes eorū accepit vestimēta sua, & cū recubisset iterū dixit eis. Scitis quid fecerim vobis? Et infra post hæc cōmemorat buccellā datā Iudæ: eū adhuc in mēsā esset. Ex quibus verbis manifeste colligitur Christū bis ad mēsā cōnātē recubuisse, semel antequā discipulorū pedes lauaret: atque iterū postquā eorū pedes lauit, Et in hoc secūdo mēsā accubitu Christus corpus suum discipulis dedit. De prima cōnā est quod Matthæus, Marc. & Lucas aiunt, vespere factō discubuisse, cū duodecim discipulis suis: ad secūdā cōnā post pedū lotionē factā expectat, quod dicūt, Cōnātibus autē eis accepit Iesus panē, & benedixit, atque fregit, deditque discipulis suis, & ait. Accipite, & comedite. Hoc est corpus meū. In hac autē cōnā factū est, quod euāgelistæ referūt Christū dixisse. Vnus vestrū me traditurus est. Atque postmodū, vt innotesceret Ioāni traditorē futurū Iudā: dicūt panē intinctum Iudæ porrexisse. Quod autē hæc in secūda cōnā facta fuerint in qua Iudā corpus cōsecrauit, aperte Ioānes & Lucas testātur. Quod vero alij euāgelistæ narrant, corporis Christi cōsecrationē, postquā dixerāt Christū dixisse, Vnus vestrum me traditurus est: hoc est ex cōmuni modo loquēdi, quo sacræ literæ vtūtur. Vt postquā generali locutione aliqua enarrauerint iterū ad priora, quæ restabāt clarius differenda redeant. Sic etiā Matthæus, Marc. & Lucas de hac cōnā tractātes, sub nomine vnus, quasi vna sit (licet lotio pedū fuerit interiecta) cōtinua narratione ea quæ Christus dixit subiungūt: nēpe, vnus vestrū me traditurus est, & quæ sequūtur. At his enarratis ad cōnæ historiā ex qua aliqua p̄termissa fuerāt redeuntēs subiungūt. Cōnantibus autē eis accepit Iesus panē &c. ita vt ab illo loco quādā historiæ retrocessionē factā agnoscas, nō aut cōtinuationē. Quod ex illa cōiūctione appōsita (videlicet, autē) suspicari licet. Nā si p̄-

curio illa esset historia, dixisset, coenantibus eis accepit Iesus panem. At cum dixerit coenantibus autem eis, credendum est, historiam ad praeterita, quae dicenda restabant redire, Haec autem ideo sic diserui, ut inde appareat, Iudam vsque ad ultimam coenam siue vsque ad finem coenae mansisse cum alijs undecim. Quo fit, ut si Iudas affuerit, manducauerit etiam corpus Domini, & biberit eius sanguinem. praecipue cum Christus dixerit, Bibite ex eo omnes, & Marcus ita illos fecisse, quem admodum Dominus praeeperat, testatur dicens, Biberunt ex eo omnes. Huic autem sententiae Lucas apertissime fauet, qui postquam verba consecrationis calicis dixerat: statim subiungit. Veruntamen manus tradentis me mecum est in mensa. Ex quibus verbis satis patet, Iudam fuisse presentem, cum Christus consecrauit calicem, & tradidit discipulis. Et cum Marc. dicat, Biberunt ex eo omnes: conuincit etiam Iudam bibisse. Ne autem haec ex nostro capite dicta videantur, sacros etiam in medium proferam auctores: quibus in hac parte subscripsi. Theophilactus super illud Matthaei. 26. Coenantibus autem eis, accepit Iesus panem &c. sic ait. Apposuit autem vascenibus: ut ostenderet crudelitatem Iudae: quia in mensa & communione ciborum illius, quando & si fera fuisset mansuetior se exhibuisset: tunc nec cum argueretur, intellexit. Sed & corpus illius gustans non poenituit. Haec Theophilactus. Et Chrysostomus in propria Homelia de prodicione Iudae in eadem subscribit sententiam dicens. Fuit quidem aliquando Pascha Iudaeum: sed exemptum & euacuatum est Paschae spiritualis aduentu, quod Christus tradidit. Nam cum manducarent, inquit, & biberent, accepit panem, & fregit, & dixit, Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Agnoscat quod loquor, qui diuinis sunt consecrati mysterijs. Et iterum accepit calicem, & dixit, Hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Et praesens Iudas erat, ista Christo dicente. Iste est sanguis, dic Iuda, quem triginta denarijs vendidisti? Iste est sanguis de quo ante cum Pharisaeis pactum fecisti? O Christi misericordia O Iudae dementia. Illa eum 30. denarijs pascebat, ut venderet: & Christus ei sanguinem quem vendidit offerebat: ut haberet remissionem peccatorum. Haec Chrysostomus. Qui ex prese asserit Iudam mensae dominicae affuisse, Christumque illi sanguinem suum tribuisse. Augustinus autem tot locis hanc sententiam repetit: ut nesciam quem illorum ceteris praferam. Nam omnes in medium afferre longum & superuacaneum esset. Constat igitur Iudam corpus Domini manducasse, & sanguinem bibisse, Christo dicente, Bibite ex eo omnes. Sed his omnibus peractis, data fuit ei buccella non consecrata, vel panis intinctus: & tunc exiit a coena, & abiit ad principes & sacerdotes. Unde omnia consonant.

SED quare Christus dedit corpus suum Iudae, cum esset, tam inhumanus scelerosus? Dicit. S. Thom.

quod fecit, ne reuelaret peccatum Iudae: ut relinqueret exemplum praelatis tegendi peccata subditorum. SED contra. Quia Iudas erat publicus peccator. Secundo. Christus prodidit Iudam cum dixit, Cui intinctum panem porrexero. &c.

AD HAEC dico, & ad primum, quod Iudas non erat publicus peccator: quia (ut supra diximus, publicus peccator est, cuius tota vicinia est testis, vel est condemnatus a iudice, vel confessus in iudicio, vel conuictus testibus. Sed Iudas non erat talis: quia non dicitur publicus peccator, propterea quod decem vel viginti sciant. Unde est os scirent discipuli Domini, non ideo dicebatur publicus peccator: esto scirent aliqui principes & sacerdotes AD secundum dicunt quidam, quod Christus solum dixit illud Iohanni qui non poterat nocere Iudae, sed prodesse corrigendo ipsum.

SECUNDO Christus sciebat illud peccatum esse manifestandum statim: ideo ipse non nocebat, esto per duas horas ante reuelaret.

TERTIO Christus sciebat, quod non reciperet Iudas correptionem suam: ideo poterat dicere coram vno vel duobus, vel iudicibus, seu ecclesiae praesidentibus: sicut possunt alij puri homines in similibus euentis.

Articulus tertius.

Utrum Christus sumpserit, & discipulis dederit corpus suum impassibile.

DTERTIVM Sic proceditur. Videtur quod Christus sumpserit, & discipulis dederit corpus suum impassibile: quia super illud Matth. 17. Transfiguratus est ante eos: dicit quaedam Glosa. Illud corpus, quod habuit per naturam, dedit discipulis in cena non mortale & passibile.

Et Leuit. 2. super illud. Si oblatio tua fuerit de sartagine: dicit glosa. Crux super omnia fortis, carnem Christi, quae ante passionem non videbatur esse apta, post apta fecit, sed Christus dedit corpus suum, ut aptum ad manducandum. Ergo dedit tale quale habuit post passionem, scilicet, impassibile et immortale.

PR AETER EA. Omne corpus passibile, per contactum & manducationem patitur. Si ergo corpus Christi erat passibile, per contactum &

Etiam &

Etiam & commestionem discipulorum, passum fuisse.

PR AETER EA. Verba sacramentalia non sunt modo maioris virtutis, quando proferuntur à sacerdote in persona Christi, quam tunc quando fuerunt prolata ab ipso Christo. Sed nunc virtute verborum sacramentalium in altari consecratur corpus Christi impassibile & immortale. Ergo multo magis tunc.

SED CONTRA est, quod sicut Innocentius. 3. dicit. Tale corpus tunc dedit discipulis, quale habuit. Habuit autem corpus passibile & mortale. Ergo corpus passibile & mortale discipulis dedit.

R ESPONDEO dicendum, quod Hugo de sancto Victore posuit, quod Christus ante passionem diuersis temporibus, quatuor dotes corporis glorificati assumpserit, scilicet, subtilitatem in natiuitate, quando exiit de clauso utero Virginis, agilitatem: quando ambulauit sicis pedibus super mare, claritatem in transfiguratione: impassibilitatem in coena: quando corpus suum discipulis tradidit manducandum. Et secundum hoc dedit discipulis suis corpus suum impassibile & immortale.

SED quicquid sit de alijs (de quibus supra dictum est, quid sentiri debeat) circa impassibilitatem tamen: impossibile est esse, quod dicitur. Manifestum est enim, quod idem corpus Christi erat, quod à discipulis tunc impropria specie videbatur, & in specie sacramenti sumebatur. Non autem erat impassibile secundum quod in propria specie videbatur: quinimo erat passioni paratum: Unde nec ipsum corpus Christi, quod in specie sacramenti dabatur: impassibile erat. Impassibili tamen modo erat sub specie sacramenti, quod in se erat passibile: sicut inuisibiliter, quod ipse erat inuisibile. Sicut enim visio requirit contactum corporis quod videtur ad circumstantis medium visionis: ita passio requirit contactum corporis quod patitur, ad ea quae agunt. Corpus autem Christi secundum quod est sub sacramento (ut su-

pra dictum est) non comparatur ad ea quae circumstant: mediantibus proprijs dimensionibus, quibus corpora se tangunt: sed mediantibus dimensionibus specierum panis & vini. Et ideo species illae sunt quae patiuntur, & videntur, non autem ipsum corpus Christi.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Christus dicitur, non dedisse corpus suum mortale & passibile: quia non dedit mortali & passibili modo. Crux autem fecit carnem Christi aptam manducationi: in quantum hoc sacramentum representat passionem Christi.

AD SECUNDUM dicendum, quod ratio illa prederet, si corpus Christi, sicut erat passibile: ita passibili modo fuisset sub sacramento.

AD TERTIUM dicendum, quod (sicut supra dictum est) accidentia corporis Christi sunt in hoc sacramento ex reali concomitantia non autem ex vi sacramenti, ex qua est ibi substantia corporis Christi. Et ideo virtus verborum sacramentalium ad hoc se extendit, ut sit sub sacramento corpus Christi, scilicet, quibuscunque accidentibus realiter in eo existentibus.

IN HOC tertio art. prius refert. S. Tho. sententiam Hugonis circa propositum dubium, Quae erat, quod Christus redemptor noster in coena assumpsit impassibilitatem: & ita dedit corpus suum impassibile discipulis.

SECUNDO. S. Tho. reprehendit hoc, & ponit in sententia aliquas propositiones, quarum prima est. Christus redemptor noster sumpsit corpus suum, & illud dedit discipulis suis passibile, quale tunc erat extra sacramentum. Probat. Manifestum est, quod idem corpus erat quod in coena à discipulis videbatur: & quod sub specie sacramenti sumebatur. At non erat impassibile secundum quod in propria specie videbatur imo erat passioni paratum. Ergo ipsum corpus Christi, quod sub specie sacramenti dabatur, erat passibile atque mortale.

SECUNDA propositio est. Christi corpus erat sub specie sacramenti modo impassibili, quod in se erat passibile: sicut sub specie sacramenti erat modo inuisibili, quod in se erat visibile. Haec probatur. Sicut visio requirit contactum corporis, quod videtur ad circumstantis medium visionis: ita passio requirit contactum corporis, quod patitur ad ea quae agunt. Sed corpus Christi secundum quod est sub sacramento non comparatur ad ea, quae circumstant mediantibus proprijs dimensionibus

tionibus, quibus corpora se tangant, sed median-
tibus dimensionibus specierum panis & vini. Ergo spe-
cies illae sunt quae patiuntur, & videtur: & non ipsum
corpus secundum quod sub speciebus erat. Ergo sic est
modo impassibile. Hac. S. Th. Et per hac sententia
est Innocentius. 3. ut citatur in argumento in contra.
HANC questionem huius articuli mouet Hugo
de. S. Victore lib. 2. de sacramentis. p. 3. c. 3. Dicit ta-
men. S. Th. quod Christus dedit corpus suum pas-
sibile in coena, & sic sumpsit. Et ita habet Magis.
in. 4. d. 11. & Innocentius in suo lib. de officio missae.
Contrarium tamen dixit Hugo: nempe, quod de-
dit corpus suum impassibile. Sed verior est sen-
tentia. S. Tho. quam etiam tenet glossa. 1. Corinth.
11. & sufficienter probatur à. S. Thoma.

Articul. quartus.

Verum si hoc sacramentum tempore
mortis Christi fuisset seruatum, vel con-
seruatum, ibi moreretur.

AD QVARTUM. Sic proce-
ditur. Videtur quod si hoc sacra-
mentum tempore mortis Christi fuisset
seruatum in pixide, vel ab ali-
quo Apostolorum consecratum non ibi morere-
tur. Mors enim Christi accidit per eius pas-
sionem. Sed Christus impassibili modo, etiam tunc
erat in hoc sacramento. Ergo non poterat mo-
ri in hoc sacramento.

PRÆTEREA. In morte Christi sepa-
ratus fuit sanguis eius à corpore. Sed in hoc sa-
cramento simul est corpus Christi & sanguis.
Ergo Christus in hoc sacramento non moreretur.

PRÆTEREA. Mors accidit per sepa-
rationem anime à corpore. Sed in hoc sacramen-
to continetur tam corpus, quam anima Christi. Er-
go in hoc sacramento non poterat Christus mori.

SED CONTRA est, quod idem Christus
qui erat in Cruce, fuisset in sacramento. Sed
in cruce moriebatur. Ergo et in sacramento con-
seruato moreretur.

RESPONDEO dicendum, quod corpus
Christi idem in substantia, est in hoc sacramen-
to & in propria specie: sed non eodem modo.

Nam in propria specie contingit circumstan-
tia corpora per propria, dimensiones, non au-

tem prout est in hoc sacramento: ut supra di-
ctum est. Et ideo quicquid pertinet ad Chri-
stum secundum quod in se est potest attribui
ei & in propria specie, & in sacramento existe-
ti: sicut vivere, mori, dolere, animatum vel
inanimatum esse, & cetera huiusmodi. Qua-
cumque vero conueniunt ei per comparisonem
ad corpora extrinseca, possunt ei attribui in p-
pria specie existenti, non autem prout est in sa-
cramento: sicut irrideri, conspui, crucifigi, fla-
gellari, & cetera huiusmodi. Vnde & quidam
metricè dixerunt. Pixide seruato poteris socia-
re dolorem. Innatum: sed non illatus conuenit illi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod (si-
cut dictum est) passio conuenit corpori passio per
comparisonem ad agens extrinsecum. Et ideo
Christus secundum quod est sub hoc sacramen-
to pati non potest: tamen mori.

AD SECVNDVM dicendum, quod (si-
cut supra dictum est) sub specie panis est cor-
pus Christi ex vi consecrationis. Sanguis autem
sub specie vini. Sed nunc quidem quando reali-
ter sanguis Christi non est separatus ab eius
corpore, ex reali concomitantia & sanguis Chri-
sti est sub specie panis simul cum corpore, &
corpus sub specie vini simul cum sanguine. Sed
si tempore passionis Christi, quando realiter san-
guis fuit separatus à corpore Christi, fuisset
hoc sacramentum consecratum: sub specie panis
fuisset solum corpus, & sub specie vini fuisset
solum sanguis.

AD TERTIVM dicendum, quod (sicut
supra dictum est) anima Christi est in hoc sa-
cramento ex reali concomitantia, quia non est
sine corpore: non autem ex vi consecrationis. Et
ideo si tunc fuisset hoc sacramentum conserua-
tum vel peractum, quando anima erat à cor-
pore realiter separata, non fuisset anima Chri-
sti sub hoc sacramento: non propter defe-
ctum virtutis verborum, sed propter aliam
dispositionem rei.

IN HOC articulo quarto sunt tres conclusio-
nes. Prima est. Corpus Christi idem in sub-
stantia est in hoc sacramento Eucharistiae, &
in pro

in propria specie: sed nō eodem modo. Probat. Quia in propria specie contingit circumstantia corpora per proprias dimensiones: nō autē prout est in hoc sacramento. Ergo &c. Et hæc conclusio iam ex supra dictis satis constat.

SECUNDA propositio est. Quicquid pertinet ad Christū secūdu qd̄ in se est, pōt attribui ei in propria specie, & in sacramento existēti: sicut viuere, mori, dolere, animatū vel inanimatū esse, & alia idgenus.

TERCIA propositio est, Quæcūque vero cōueniūt ei per cōparationē ad corpora extrinseca, possunt ei attribui in propria specie existēti, sed nō prout est in sacramento: sicut irrideri ex eo quod videtur, cōspui, crucifigi, flagellari, & alia huiusmodi. Probat has duas vltimas propositiones. S. Tho. cōmuni dicto multorū sic dicentiū. Pixide seruato poteris sociare dolorē Innatū: sed nō illatus cōuenit illi. Ex quibus colligitur quod si Christus moreretur extra sacramētū etiā moreretur in sacramento: si iā aliquod sacramētū esset cōsecratū. Probat. Quia cū sit idē numero corpus extra sacramētū & in sacramento, cōstat qd̄ nō est possibile sine nouo miraculo, qd̄ anima separetur ab eodē corpore extra sacramētū, & qd̄ nō separetur in sacramento. Et deniq; oīa absoluta q̄ nō dicūt respectum ad aliqd̄ extrinsecū, q̄ conuenirēt corpori Christi extra sacramētū cōuenirēt eidem in sacramento, si corpus Christi est in sacramento, & extra sacramētū. Secus si solum esset in sacramento: quia potuit corpus Christi prius diuina potentia incipere esse in sacramento, quā in vtero Virginis, vel extra sacramētū: vt supra diximus. q. 14. ar. 5. Et tūc ibi nō poterat occidi aut p̄ari: prout in sacramento est. **COLLIGITVR** secundo, quod si corpus Christi flagellaretur, vel occideretur extra sacramētū, aut vulneraretur: esset vulneratū, mortuū flagellatū in sacramento. Sed nō potest flagellari, nec occidi, aut vulnerari in sacramento: quia est ibi per modum nudæ substantiæ: vt supra exposuimus. **COLLIGITVR** tertio, qd̄ ex lege Christi corpus sacratissimū ponitur in sacramento tale quale est à parte rei extra sacramētū: si possibile possibile, si gloriosum vt nunc, gloriosum.

Dubium primum

DUBITATVR prius, an adorās Eucharistiā, quia non potest recipere recipiat gratiam ex opere operato.

AD HOC dico, quod nō: quia Dominus solū promittit gratiā māducātibus Ioā. 6. Vnde male faciūt presbyteri qui ex quacūque causa facili negāt in firmis Eucharistiā sumēdā: sed solū dāt adorādā. Sed debent sedulo aduertere, & si causa sit tāta, ita quod inde sequatur aliqua irreuerētia sacramento: tūc nō detur Eucharistia infirmo. Si autē nō sit tāta deberet ad ministrari ne infirmi amittant gratiam illam quæ datur ex opere operato.

Dubium secundum

DUBITATVR secūdo, an omnes sumētes recipiant æqualem gratiam ex opere operato, quicquid sit ex parte deuotionis.

DICO qd̄ est dubiū, Et licet omnes moderni di-

cāt quod ita, tamē. S. Th. nō dicit nisi cæteris paribus. Ideo videtur fuisse de mēte. S. Th. quod nō datur æqualis gratia: sed habēti maiorē deuotionē datur maior gratia. Et ratio est: quia quādo ad aliquā formam requiritur dispositio, vbi est maior dispositio introducit maior forma. Et ita est de Eucharistia. Vnde licet cæteris paribus detur æqualis gratia non tamen si cætera non sint paria.

Quæstio xxiii.

De ministro huius sacramenti.

DEINDE considerandum est de ministro huius sacramenti. Et circa hoc queruntur decem.

PRIMO. Utrum consecrare hoc sacramentum sit proprium sacerdotis.

SECUNDO. Utrum plures sacerdotes simul possint eandem hostiam consecrare.

TERCIO. Utrum dispensatio huius sacramenti, pertineat ad solum sacerdotem.

QUARTO. Utrum liceat sacerdoti consecranti abstinere à communione

QUINTO. Utrum sacerdos peccator possit conficere hoc sacramentum.

SEXTO. Utrum missa mali sacerdotis minus valebat, quam boni.

SEPTIMO. Utrū heretici, cismatici, vel excommunicati possint conficere hoc sacramētū.

OCTAVO. Utrum degradati.

NONO. Utrum peccent à talibus communionem recipientes.

DECIMO. Utrum liceat sacerdoti omnino à celebratione abstinere.

Articul. primus.

Utrum consecratio huius sacramenti sit propria sacerdotis.

DPRIMUM sic proceditur. Videtur quod consecratio huius sacramenti, nō sit propria sacerdotis. Dicitur enim supra, quod hoc sacramentum consecratur virtute verborum, quæ sunt forma huius sacramenti. Sed illa verba non

ba non mutantur, siue dicantur à sacerdote siue à quocunque alio. Ergo videtur, quod non solus sacerdos, sed etiam quilibet alius possit hoc sacramentum consecrare.

PR AETEREA. Sacerdos hoc sacramentum conficit in persona Christi. Sed laicus sanctus, est unicus Christo per charitatē. Ergo videtur, quod etiā laicus possit hoc sacramentum conficere. Vnde & Chrysost. dicit super Matth. qd' omnis sanctus est sacerdos.

PR AETEREA. Sicut baptismus ordinatur ad hominum salutē: ita & hoc sacramentum: sicut ex supradictis patet. Sed etiā laicus potest baptizare: ut supra dictū est. Non ergo est propriū sacerdotis conficere hoc sacramētū.

PR AETEREA. Hoc sacramentū perficitur in cōsecratione materie. Sed alias materias cōsecrare. s. chrisma, & oleū sanctū, & oleū benedictū, pertinet ad solū Episcopū: quorum tamen consecratio non est tantę dignitatis: sicut consecratio Eucharistię, in qua est totus Christus. Ergo non est proprium sacerdotis: sed solius Episcopi hoc sacramētū conficere.

SED CONTRA est, quod Isidorus dicit in quadam epistola, & habetur in Decretis.

d. 25. Ad presbyterū pertinet sacramētū corporis & sanguinis Domini in altari Dei conficere

RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est) hoc sacramentum est tantę dignitatis, quod non conficitur, nisi in persona Christi. Quicūque autē aliquid agit in persona alterius: oportet hoc fieri per potestatem ab illo concessam. Sicut autem baptizato conceditur à Christo potestas sumendi hoc sacramētū: ita sacerdoti cū ordinatur cōfertur potestas hoc sacramētū cōsecrandi in persona Christi.

Per hoc enim ponitur in gradu eorum, quibus dictū est à Domino, Hoc facite in meā cōmemorationem. Et ideo dicendū est, quod propriū est sacerdotū, conficere hoc sacramētum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod virtus sacramentalis in pluribus consistit, & non in uno tantum: sicut virtus baptismi consistit in ipsis verbis & in aqua. Unde & vir-

tus consecratiua nō solum consistit in ipsis verbis: sed etiam in potestate sacerdoti tradita in sua consecratione & ordinatione: cum ei dicitur ab Episcopo, Accipe potestatem offerendi in ecclesia sacrificiū, tā p̄ uiuis, quā p̄ mortuis. Nā & virtus instrumentalis in pluribus instrumentis consistit, p̄ quę agit principale agēs.

AD SECVNDVM dicendum, quod laicus iustus unicus est Christo unione spiritali per fidem & charitatem: nō autem per sacramentalem potestatem. Et ideo habet spirituale sacerdotium ad offerendum principales hostias: de quibus dicitur in Psal. Sacrificiū deo, spiritus contribulatus, & Romanorū. 12. Exhibeatis corpora uestra hostiam uiuentem. Unde & 1. Petri. 2. dicitur, Sacerdotiū sanctum, offerre spirituales hostias.

AD TERTIVM dicendum, quod perceptio huius sacramenti, non est tantę necessitatis, sicut perceptio baptismi: ut ex supradictis patet. Et ideo licet in necessitatis articulo laicus possit baptizare: non tamen potest hoc sacramentum conficere.

AD QVARTVM dicendū, qd' Episcopus accipit potestatem, ut agat in p̄sona Christi super corpus eius mysticū. i. sup̄ Ecclesiā, quā quidē potestatem nō accipit sacerdos in sua cōsecratione: licet possit eā habere ex Episcopi commissione. Et ideo ea quę nō pertinet ad dispositionē corporis mystici, nō reseruantur Episcopo sicut cōsecratio huius sacramēti. Ad Episcopū vero pertinet tradere, non solū populo, sed etiā sacerdotibus ea ex quibus possunt proprijs officijs uti. Et quia benedictio chrismatis & olei sancti, & olei infirmorū, et aliorū quę consecrantur (puta altaris, Ecclesię, vestiū & uasorū) prestat quādā idoneitatem ad sacramēta perficiēda, quę pertinent ad officiū sacerdotū. Ideo tales cōsecrationes Episcopo reseruantur, tanquam principi totius Ecclesiastici ordinis.

IN HOC primo arti. ponitur sola vna conclusio, quę sic habet. Proprium est sacerdotū conficere hoc sacramētū. Hęc pbatur prius testimonio Isidori, qd' desūptū est ex quadā sua epistola, & habetur in Decretis. d. 25. c. Perlectis, vbi sic dicitur:

Ad presbyte

Ad presbyterum pertinet sacramentum corporis & sanguinis Domini in altari Dei conficere.

SECUNDO probatur ad hunc modum. Hoc sacramentum est tantæ dignitatis, quod non conficitur, nisi in persona Christi. At quicquid in persona alterius fit, oportet illud agere per potestatem ei ab illo concessam, & sacerdotes conficiunt hoc sacramentum in persona Christi. Ergo eis conceditur potestas, cum ordinantur, ad hoc faciendum. Probatur hæc ultima consequentia: quia per hoc quod sacerdotes ordinantur ponuntur in gradu eorum, quibus dictum est à Domino, Hoc facite in meam commemorationem. Ergo &c. Hæc. S. Tho.

DE conclusione. S. Tho. nempe, quod ad solos sacerdotes spectet consecrare venerandum hoc sacramentum, non potest dubitari à fidelibus, nec unquam fuit dubitatum, nisi ab hæreticis. Probatur hoc: quia sic est definitum in cap. Firmiter, extra de summa trinitate & fide catholica:

ET confirmatur ex significatione nominis: quia sacrificus vel sacerdos dicitur à sacrificando. Ergo soli sacerdotes possunt sacrificare conficiendo corpus Domini.

SED dubitatur à Luthero & alijs hæreticis, quid intelligatur per sacerdotes. Ad quod ipsi hæretici respondent, quod omnes Christiani sunt sacerdotes: & quod omnes possunt consecrare.

SECUNDO. Dicunt isti hæretici, quod non debent esse gradus in Ecclesia: sed quilibet Christianus est simplex sacerdos, tam foemina, quam viri. Nituntur hæretici probare hoc ex illo Petri in sua canonica. c. 2. Vos autem (inquit) genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis. En, inquit Lutherus) Petrum dicentem totum populum Christianum sacerdotes esse.

SECUNDO. Apoca. 5. dicitur in persona omnium Christianorum. Fecisti nos Deo nostro regnum, & sacerdotes. Et idem dicitur Apocal. 20.

TER TIO probatur hoc ipsum tali ratione. Omnes illi sunt sacerdotes, ad quos spectat prædicare verbum Dei. Sed ad omnes Christianos spectat prædicare verbum Dei. Ergo omnes sunt sacerdotes. Minorem probat: quia Paulus prima ad Corinthios. 3. dicit de omnibus christianis. Unusquisque videat quemodo superædificat, id est, quam doctrinam superaddat ad doctrinam Christi, qui est fundamentum iactum, supra quod nullum aliud potest poni. Ergo ad omnes Christianos spectat docere.

QUARTO probat ex illo. Erunt omnes docibiles Dei. Ioan. 6. Vnde infert. Si omnes erunt docibiles: & omnes erunt doctores.

HIS non obstantibus, sententia. S. Tho. quæ (vt dixi) est & fuit semper omnium fidelium, est de fide. Et hæc sententia Lutheri est hæretica. De quo nos infra in materia de sacramento ordinis latius tractabimus. Sed pro nunc probatur quod in Ecclesia sint gradus. Prius. In veteri testamento (vt constat) erant gradus. Ergo etiam in nouo sunt gradus in hominibus. Consequentiam ostendo: quia lex

vetus erat imperfectior, & ea quæ ibi erant figurabant ea, quæ debent esse in nouo testamento. Ergo &c. SECUNDO. Ita dicit Dionysius in libro de Ecclesiastica Hierarchia, per totum.

TER TIO probatur hoc ex noua lege. Prius: quia quando Dominus dixit Petro Matthæi. 26. Tibi dabo clauis regni cælorum, aliquid plus promittebat Petro, quam alijs bubulcis & pastoribus. Ergo aliquid potestatis habuit Petrus, habetque sui successores, quod alij non habent.

SECUNDO probatur ex illo Luca. 12. Quum autem inducent vos in Synagogas, & ad magistratus, & potestates, nolite solliciti esse qualiter, aut quid respondeatis, aut quid dicatis. Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa hora quid oporteat vos dicere. Ergo aliquid data fuit Apostolis, quod alijs non.

TER TIO. De Apostolis dicit Paulus. 1. ad Corinth. 4. Sic nos existimet homo, vt ministros Dei, quod etiã dixit ad Roma. 10. Ergo sacerdotes sunt ministri Dei, & non alij, ad sacramentum administrandum.

QUARTO. Etiam de Apostolis dicit Petrus prima canonica. capit. 4. Unusquisque, sicut accepit gratiam in alterotrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multi formis gratiæ Dei. Ergo non omnes Christiani sunt in eodem gradu immo sunt distincti gradus in Christi Ecclesia.

QUINTO. Prima ad Corinth. 12. late confutat Apostolus prædictum Lutheri errorem, & assignat multos fore gradus in ecclesia.

SEX TO. Quod mulieres non possint prædicare aut docere publice, docet Paulus. 1. Corinth. 5. & ad Titum. 3. Vbi dicit. Mulierem autem loqui in ecclesia non permitto. Ergo mulieres non sunt sacerdotissæ: spectat namque ad sacerdotes prædicare, quod Paulus prohibet mulieribus. Ergo &c. Hoc ipsum, scilicet, quod mulieres non prædicent, docet Paulus. 1. Corinth. 14. Sicque sancti intellexerunt semper. Et ita in concilio Cartaginensi. 4. & ita habetur. 3. d. cap. Mulier.

ET AD illa quæ adducit Lutherus facillimum est respondere. Prius ad illud Petri, atque Apocal. dico, quod nil aliud inde habetur, nec Petrus & Ioannes aliud volebant, nisi quod populus Christianus habet has duas dignitates: nempe, regalem, & sacerdotalem: non tamen quod quilibet Christianus esset sacerdos: sed volebant dicere, quod in populo Christiano aliqui sunt reges & aliqui sacerdotes: itaque totus populus Christianus habet Regem, vel regiam dignitatem, & habet sacerdotalem potestatem, sed non in omni individuo.

AD rationem autem manifeste satis ex scripturis probauimus, non spectare ad omnes Christianos docere, aut prædicare.

AD illud autem quod adducit ex Paulo. Unusquisque videat quemodo superædificat &c. dico quod Paulus monebat Christianos: vt viderent, quomodo operabantur super fidem quam receperant

de funda

de fundamento quod iactū erat, quod erat Christus. Ex quo sensu nihil habet Lutherus. Nihil enim valet vnusquisque videat quomodo operatur conformiter ad fidem Christi. Ergo omnes sunt sacerdotes.

SECUNDO dico, quod etiam Paulus volebat dicere, quod vnusquisque videret, quomodo super aedificat, docendo conformiter ad doctrinā Christi. Sed tunc loquendo de doctrina publica & per modum prädicationis intelligitur de solis sacerdotibus, qui ex officio habent prädicare, & non de omnibus Christianis. Si autem velis intelligere illud de omni doctrina priuata: tunc etiam nō valet consecutio. Vnusquisque videat, quomodo super aedificat, i. quomodo loquitur, & docet sermone familiari. Ergo omnes sunt sacerdotes. Ex quibus omnibus colligitur hæreticos nulla in suo errore ratione, aut apparentia fulciri.

Articu. secundus

Vtrum plures sacerdotes possint vnā eandem hostiam consecrare.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod plures sacerdotes non possint vnā et eādem hostiam consecrare. Dicitur enim supra, quod plures non possunt simul vnū baptizare. Sed nō minor vis est sacerdotis consecrantis, quā hominis baptizantis. Ergo etiam non possunt simul plures vnā hostiam consecrare.

PRÆTEREA. Quid potest fieri per vnū superflue fit per multos. In sacramentis autē nihil debet esse superfluum. Cū ergo vnus sufficiat ad consecrandū, videtur quod plures non possint vnā hostiam consecrare.

PRÆTEREA. Sicut dicit Aug. super Ioan. hoc sacramentū est sacramentū unitatis. Sed cōtrariū unitati videtur esse multitudo. Ergo non videtur conueniēs esse huic sacramento, quod plures sacerdotes eandem hostiam consecrent.

SED CONTRA est, quod secundū cōsuetudinem quarundā Ecclesiarū, sacerdotes cū de nouo ordinantur, concelebrant Episcopo ordinanti.

RESPONDEO dicendū, quod (sicut dictum est) sacerdos cum ordinatur, constituitur

in gradu eorū, qui a domino acceperunt potestatem consecrādi in cœna. Et ideo secundū cōsuetudinē quarundā Ecclesiarū, sicut Apostoli Christo cœnati concelebrauerunt: ita noui ordinati, Episcopo ordinati concelebrant. Nec propter hoc iteratur cōsecratio super eandem hostiā: quia (sicut Innocen. 3. dicit) omnium intentio debet ferri ad idem instans consecrationis. AD PRIMUM ergo dicendū, quod Christus non legitur simul baptizasse cum Apostolis quando iunxit eis officium baptizandi. Et ideo non est similis ratio.

AD SECUNDUM dicendū, quod si quilibet sacerdotū operaretur in virtute propria superfluerent alij celebrantes vnō sufficienter celebrāte. Sed quia sacerdos nō consecrat, nisi in persona Christi: multi autē sunt vnū in Christo: ideo nō refert vtrū per vnū aut per multos hoc sacramentum consecretur: nisi quod oportet ritum Ecclesie seruari.

AD TERTIUM dicendū: quod Eucharistia est sacramentū unitatis Ecclesiasticæ, quæ attenditur secundum hoc, quod multi sunt vnū in Christo.

IN HOC. 2. ar. sunt duæ conclusiones. Prima est. Secundū cōsuetudinē quarundam Ecclesiarum sicut Apostoli Christo cœnati concelebrauerunt: ita noui ordinati Episcopo ordinanti concelebrant. Hæc probatur: quia sacerdos cum ordinatur constituitur in gradu eorū, qui a Domino acceperunt potestatem consecrādi in cœna.

SECUNDA conclusio est: Propterea quod multi sacerdotes consecrent vnā & eandem hostiam non iteratur consecratio super eandem hostiam. Probatur testimonio Innocentij tertij dicentis, Omnium consecrantium intentionem debere ferri ad idem instans consecrationis.

HAEC materia tractatur a Mag. in. 4. d. 13. Et videtur quod nō possint multi sacerdotes eandem hostiā cōsecrare: quia frustra multiplicatur causa vbi vna sufficit. Hæc questio mouetur propter hoc: quia quādo creatur sacerdotes de nouo in aliquibus ecclesijs omnes cōsecrāt cū Episcopo. Ad quā questionē dicit S. Th. quod plures sacerdotes possunt eandem hostiā consecrare. Et hæc est sententia Inno. 3. in lib. de Officio missæ cap. 9. & c. 20. in p. 3. Et in Missali Romano dicitur. Episcopus legat alio totum Canonem & sacerdotes sequantur.

HIC sunt duo dubia. Primum est an sit possibile, quod plures cōsecrent eandem hostiā. Dubium tertium

AD hoc

AD hoc dico qđ ita. Nec est dubitandū: quia ibi est debita materia et forma, & intētio. Ergo fit cōsecratio, si simul sacerdotes proferunt illa verba. SECUNDO probatur. quia ex cōmuni sentētia Theologorū plures possunt vnū baptizare, si qui libet dicat verba & lauet baptizandū. Ergo plures possunt eandem hostiā consecrare, si quilibet simul cū alijs dicat verba consecrationis, & simul finiat prolationem verborum.

Dubium
secūdam

SECUNDUM dubium est, an isti qui de nouo creantur sacerdotes consecrent. Videtur, quod non: quia nō possunt omnes simul proferre verba. Ergo qui prius profert cōsecrat, et nō alius. DICO quod de hoc sunt opiniones. S. Th. dicit, quod ita: quia intētio illorum presbyterorum est consecrare, quando Episcopus consecrat. ET hoc dicit Palud. d. 13. in. 4. q. 4. Durā. tamen in. 4. d. 13. q. 3. dicit, qđ est mala consuetudo, Rich. autē. d. 13. ar. 2. q. 1. ponit vtrūque modū. Ad argumentū tamen respondet Palud. quod Dominus qui est in sacramētis principalis causa conseruat prolata verba pro vltimo instāti principalis prolationis omnium: & tunc producit effectū verborū. Et ideo omnes consecrant: licet parū antea, aut parū postea proferant verba.

SED melius dicit hic Caie. in suis Cōmentarijs, quod qui simul proferūt cū Episcopo cōsecrant: alij autē, qui post proferunt, nihil faciūt. Et idem dicit Palud. licet loquatur latius quā Caie. Et si dicas, quod hoc est contra. S. Tho. dico quod nō est: quia sic intellexit. S. Th. Et nec proferētes verba ante vel post Episcopū sunt sacrilegi: quia solum intendunt consecrare cum Episcopo.

SED quo ad istā intētionē videntur Caie. & Pal. diuersi. Dicit namque Caie. quod tales nec debent velle consecrare, nec non consecrare: sed in generali debent intendere, quod intendit Ecclesia. Et ita in aliquibus alijs in quibus non est certū, quā debeamus habere intētionē. Sed licet hęc opinio sit probabilior (.i. quod proferētes verba ante, vel post Episcopū nō consecrāt) potest tamē defendi opinio. S. Th. in sensu in quo defendit Palud. nēpe, quod omnes cōsecrāt. Et ad argumentū dico (vt dictū est de baptismo) quod nō requiritur si multas naturalis: sed sufficit similtas humana & scibilis.

SED contra. Ponamus, quod quidam illorum sacerdotum proferat verba ante Episcopū. Talis consecrat. Ergo Episcopus postea non consecrat. AD HOC concesso antecedenti, negatur consequentia. Quia licet non sit similtas naturalis, est similtas humana & moralis quæ sufficit.

SECUNDO dico, quod verū est, quod in instāti vltimo prolationis primi proferentis ponit Deus ibi corpus suum. Sed non solum propter verba solius primi proferentis: sed propter verba omnium concelebrantium. Et ita omnes consecrant.

TER TIO. dico, quod Deus non ponit corpus suum ibi, nisi in vltimo instanti prolationis Episcopi:

quia omnes illud intendebant.

DUBITATUR tertio, An possent plures sacerdotes consecrare eandem hostiā partialiter. Vnus vnā medietatem, & alius aliam. Dubium
tertium

AD HOC dico, quod si medietates sint sensibiler notatæ possunt plures sacerdotes illam eandem hostiam consecrare partialiter. Si autem solum in confuso dicat, Volo ego consecrare medietatem, & alius, volo etiam consecrare medietatē, nihil faciunt: quia intentio debet applicari in certam materiam, quod tunc non contingit. Vnde nec ille qui habet ante se plures formas intendens solum consecrare aliquas ex illis indifferenter, consecrat propter eandem causam.

SED contra, Ergo male facit ille, qui cum sibi dicitur sunt quinquaginta formæ intendit illas consecrare, & postea reperiuntur quinquaginta quinque.

DICO quod consecrans debet intendere consecrare totū, quod illic est, & non quinque vel octo tantum. Ideo non est scrupulus. Si autem intenderet consecrare indifferenter .50. & essent .55: nulla esset consecrata propter dictam rationē. Ideo sacerdos quando habet multas hostias presentes: intendat conficere omnes vel totum panem qui ibi est.

Articulus tertius.

Vtrum dispensatio huius sacramēti pertineat solum ad sacerdotem.

ARTICULUM tertium sic proceditur. Videtur quod non pertineat solum ad sacerdotem dispensatio huius sacramēti. Sanguis enim Christi

Et non minus pertinet ad hoc sacramentum, quam corpus. Sed sanguis Christi dispensatur per Diacones: unde beatus Laurentius dixit beato Sixto, experire vtrum idoneum ministrum elegeris, cui cōmisisti dominici sanguinis dispensationem. Ergo et par ratione dispensatio corporis Christi, non pertinet ad solos sacerdotes.

PRÆTEREA. Sacerdotes constituuntur ministri sacramentorum. Sed hoc sacramentum perficitur in consecratione materia: non in usu, ad quem pertinet dispensatio. Ergo videtur, quod non pertineat ad sacerdotem corpus domini dispensare.

PRÆ

RÆTEREA. Dionysius dicit in lib. ecclesiastica Hierarchie, quod hoc sacramentum habet perfectiuam virtutem sicut et chrisma. Sed signare chrismate baptizatos, non pertinet ad sacerdotem: sed ad Episcopum. Ergo etiam dispensare hoc sacramentum pertinet ad Episcopum: non ad sacerdotem.

SED CONTRA est, quod dicitur de consecra. d. 2. Peruenit ad notitiam nostram, quod quidam presbyteri laico aut femina corpus Domini tradunt ad deferendum infirmis. Igitur interdicit Synodus, ne talis presumptio ulterius fiat: sed presbyter per semetipsum infirmos communice.

RESPONDEO dicendum, quod ad sacerdotem pertinet dispensatio corporis Christi: propter tria.

PRIMO quidem, quia (sicut dictum est) ipse consecrat in persona Christi. Ipse autem Christus sicut consecrauit corpus suum in cœna: ita et alijs sumendum dedit. Unde sicut ad sacerdotem pertinet consecratio corporis Christi: ita ad eum pertinet dispensatio.

SECUNDO. Quia sacerdos constituitur medius inter Deum et populum. Unde sicut ad eum pertinet dona populi Deo offerre: ita ad eum pertinet dona sanctificata diuinitus, populo tradere.

TERTIO. Quia in reuerentiam huius sacramenti, à nulla re contingitur nisi consecrata. Unde et corporale et calix consecratur: et similiter manus sacerdotis ad tangendum hoc sacramentum. Unde nulli alij tangere licet, nisi in necessitate: puta si caderet in terram, vel in aliquo alio necessitatis casu.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod diaconus quasi propinquus ordini sacerdotali, aliquid participat de eius officio: ut scilicet dispense sanguinem, non autem corpus, nisi in necessitate iubente Episcopo, vel presbytero.

PRIMO quidem: quia sanguis Christi continetur in vase, unde non oportet quod tangatur à dispensante: sicut tangitur corpus Christi.

SECUNDO. Quia sanguis designat redemptionem à Christo in populum derivatam. Unde et sanguini admiscetur aqua: quæ significat populum. Et quia diaconi sunt inter sacerdotem et populum: magis convenit diaconibus dispensatio sanguinis, quam dispensatio corporis.

AD SECUNDM dicendum, quod eiusdem est, hoc sacramentum dispensare et consecrare, ratione iam dicta.

AD TERTIVM dicendum, quod sicut Diaconus in aliquo participat illuminatiuam virtutem sacerdotis, in quantum dispense sanguinem: ita sacerdos participat perfectiuam dispensationem Episcopi, in quantum dispense hoc sacramentum, quo perficitur homo secundum se per comparationem ad Christum. Alie autem perfectiones quibus homo perficitur per comparationem ad alios: Episcopo reseruantur.

IN HOC articulo tertio sunt quatuor propositiones. Prima est. Ad sacerdotem pertinet dispensatio corporis Christi, id est, conferre sanctum sacramentum alijs, est sacerdotis ex officio, & non solum conficere idem sacramentum. Probatur Prius de consecra. d. 2. cap. Peruenit: ut habes in argumento in contra.

SECUNDO. Quia sacerdos consecrat, in persona Christi: ut in articulo primo huius questionis probatum fuit. At Christus sicut consecrauit: ita ipsemet sumendum dedit. Ergo etiam sicut ad sacerdotem pertinet consecratio corporis Christi: ita ad eum pertinet dispensatio.

TERTIO. Sacerdos constituitur medius inter Deum & populum. Ergo sicut ad eum pertinet dona populi Deo offerre: ita ad eum pertinet dona sanctificata diuinitus populo tradere.

QUARTO. In reuerentiâ huius sacramenti à nulla re contingi debet nisi fuerit consecrata: ut sunt manus sacerdotis.

SECUNDA propositio est. Corporalia, calix, & manus sacerdotis consecrantur, ad digne tangendum hoc sacramentum.

TERTIA propositio est. Nulli non sacerdoti licet tangere hoc venerandum sacramentum.

QUARTA propositio. In necessitate licet laicis tangere hoc sanctum sacramentum: ut si caderet in terram, aut combureretur ecclesia ubi est sacramentum, vel in alio simili necessitatis casu.

Hæc. S. Thomas.

SENTENTIA. S. Thom. habetur cap. Peruenit de consecra. d. 2. Et extra de summa trinitate & fid. cath.

fid. cath. cap. Firmirer. Et. d. 93. cap. Non oportet.

Dubium
primum.

SED an hoc sit de iure diuino, vel solum ex auctoritate ecclesie?

DICO quod videtur esse de iure diuino quantum ad administrationem: quia quantum ad consecrationem certum est quod est de iure diuino, ut in articulo primo precedente diximus. Quia sacerdotibus dictum est. Hoc facite in meam commemorationem. SED contra, Quia diaconus ministrabat sanguinem, quando populus communicabat sub utraque specie. AD hoc concedo cum S. Tho. hic ad. 1. Quia officium diaconi est ministrare calicem & non corpus, cum non habeat manus consecratas. Vnde dico quod solus sacerdos est de se absolute. & de iure diuino ordinarius minister Eucharistie: ad diaconum autem pertinet ex commissione, maxime in necessitate, cum non adest presbyter. Et tunc etiam sine commissione in tali necessitate poterit Diaconus administrare Eucharistiam: ut dicit S. Tho. in. 4. d. 13. q. 1. ar. 3. & Paludanus in eadem. d. q. 1. in ultima parte questionis.

Dubium
secundum.

SED presbytero nolente administrare Eucharistiam aegroto, an possit Diaconus tunc administrare Eucharistiam?

AD HOC dico quod tunc Diaconus debet putare, quod presbyter habet causam negandi Eucharistiam. Tamen si omnino constaret ei quod facit ex malicia, beneficeret administrando, sine scandalo tamen.

Dubium
tercium.

DUBITATUR tertio, an subdiaconus possit administrare Eucharistiam, & alij gradus inferioris.

DICO quod non, cum non sit eis permittum ab ecclesia: quia non est debita reuerentia. Nam sicut non esset debita reuerentia consecrare sine ara & vestibus sacris: ita non esset debita reuerentia, quod alius tangeret Eucharistiam praeter eos quibus est permittum ab ecclesia, nempe, Diaconus & sacerdos. DURANDUS in. 4. d. 13. q. 7. refert, quod celebrante Papa, quidam Cardinalis Diaconus communicabat alios presbyteros Romae, & quod illa non erat bona consuetudo. Et si non erat necessitas, credo quod bene dicit Durandus. Et ita videtur dicere S. Th. ad primum: ubi dicit, quod in necessitate iubente episcopo, vel sacerdote, Diaconus potest administrare Eucharistiam. Vbi vides duo requiri ad hoc quod Diaconus possit ministrare Eucharistiam, nempe, necessitatem & commissionem episcopi, vel sacerdotis.

SED contra, Quia Laicus posset leuare Eucharistiam a terra, vel prohibere ne cadat. Ergo potest tangere Eucharistiam.

AD hoc concedo antecedens. Nec tunc esset irreuerentia: quando fit ad tollendum maiorem irreuerentiam.

SED contra, De Oza qui tetigit archam Domini. 2. reg. 6. & 1. para. 3. & propterea interfectus est a Domino. Sed maior reuerentia debetur Eucharistiae quam Archae. Ergo Laicus, etiam in necessitate, non potest tangere Eucharistiam.

AD hoc dico quod non est simile. Quia Oza, alium de habebat preceptum, quod nullo euentu tangeret. Dominus fecit illud ad terrorem populi: nempe precepit quod nul-

lus tangeret archam nisi soli sacerdotes.

SED an laicus tangens Eucharistiam casibus sibi slicitis aliis peccet mortaliter, si tangat in peccato mortali.

Dubium
quartum

DICO quod videtur quod non, esto habeat tempus conterendi & confitendi, seclusio contemptu: quia non tangit tanquam minister ecclesie, sed tanquam supplet necessitatem. Et supra in materia de baptismo dixit S. Tho. quod solus ille qui tanquam minister ecclesie administrat sacramentum in mortali, peccat mortaliter, & non illi qui baptizant tanquam supplet necessitatem. Sed de hoc supra diximus late.

Articul. quartus.

Vtrum sacerdos consecrans teneatur sumere hoc sacramentum.

AD QUARTUM sic proceditur. Videtur quod sacerdos consecrans non teneatur sumere hoc sacramentum.

In alijs enim consecrationibus, ille qui consecrat materiam, non utitur ea sicut episcopus consecrans chrysmam non linitur eodem. Sed hoc sacramentum consistit in consecratione materie. Ergo sacerdos perficiens hoc sacramentum, non necesse habet uti eodem: sed potest licite a sumptione eius abstinere.

PRÆTEREA. In alijs sacramentis minister non præbet sacramentum sibi ipsi. Nullus enim baptizare potest se ipsum, ut supra dictum est. Sed sicut baptismus ordinate dispensatur: ita et hoc sacramentum. Ergo sacerdos perficiens hoc sacramentum, non debet ipsum sumere a se ipso.

PRÆTEREA. Contigit quandoque, quod miraculose corpus Christi in altari apparet sub specie carnis, et sanguis sub specie sanguinis, que non sunt apta cibo et potui. Vnde (sicut supra dictum est) propter hoc sub alia specie traduntur, ne sint horrori sumentibus. Ergo sacerdos consecrans: non semper tenetur sumere hoc sacramentum.

SED CONTRA. A est, quod in concilio Tolitano legitur, et habetur de consecra. d. 2. cap. Relatum. Modis omnibus tenendum est: ut quotiescunque sacrificans corpus Christi, et sanguinem Domini nostri Iesu Christi in altari

altari imolat: totiens perceptionis corporis & sanguinis Christi participem se praebeat.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut super dictum est) Eucharistia non solum est sacrificium. Quicumque autem sacrificium offert, debet sacrificij fieri particeps: quia exterius sacrificium, quod offertur, signum est interioris, quo quis se ipsum offert Deo: ut Aug. dicit. 10. de ciuitate Dei. Unde per hoc quod participat sacrificio, ostendit ad se sacrificium exterius pertinere.

SIMILITER etiam per hoc quod sacrificium populo dispensat: ostendit se esse dispensatorem diuinorum, quorum ipse primo debet esse particeps: sicut Dionys. dicit in lib. de eccl. Hierar. Et ideo ipse ante sumere debet, quam populo dispenset. Unde et in predicto cap. legitur. Quale est sacrificium, cui nec ipse sacrificans, particeps esse dignoscitur. Per hoc autem fit particeps, quod de sacrificio sumit secundum illud Apostoli. 1. Corinth. 10. Nonne qui edunt hostias: participes sunt altaris? Et ideo necesse est, quod sacerdos quotiescunque consecrat: summat integre hoc sacramentum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod consecratio chrysmatis, vel cuiuscumque alterius materie: non est sacrificium, sicut consecratio Eucharistiae. Et ideo non est similis ratio.

AD SECUNDUM dicendum, quod sacramentum baptismi perficitur in ipso. vsu materie. Et ideo nullus potest baptizare se ipsum: quia in sacramento non potest esse iam agens & patiens. Unde nec in hoc sacramento sacerdos consecrat se ipsum, sed panem & vinum. In qua consecratione perficitur sacramentum. vsus autem sacramenti est consequenter se habens ad hoc sacramentum.

AD TERTIUM dicendum, quod si miraculose corpus Christi in altari sub specie carnis appareat, aut sanguis sub specie sanguinis, non est sumendum. Dicit enim Hierony. super Leui. De hac quidem hostia, qua

in Christi commemoratione mirabiliter fit, edere licet. Nec propter hoc sacerdos transgressor efficitur: quia ea, quae miraculose fiunt: legibus non subduntur. Consulendum tamen esset sacerdoti, quod iterato, corpus & sanguinem Domini consecraret, & sumeret.

IN HOC 4. articulo est vnica conclusio, qua formaliter respondetur ad propositum dubium: quae sic habet. Necesse est quod sacerdos quotiescunque celebrat, sumat integre hoc sacramentum. Probatur prius in argumento in contra ex concilio toletano. Vide ibi.

SECUNDO probatur ratione in hunc modum. Quicumque offert sacrificium: debet esse particeps sacrificij. At per hoc fit particeps, quod de sacrificio sumit. Ergo necesse est, quod quotiescunque sacerdos consecrat, sumat integre hoc sacramentum. Maior assumpta probatur multipliciter, Prius: quia exterius sacrificium quod offertur, est signum interioris sacrificij, quo quis se ipsum offert Deo: ut Augustinus dicit. 10. de ciuitate Dei. Ergo per hoc quod participat sacrificio, ostendit ad se sacrificium interius pertinere. Et confirmatur praedicta maior: quia per hoc quod sacrificium populo dispensat: ostendit se esse dispensatorem diuinorum, quorum ipse primus debet esse particeps.

ET confirmatur. Quia sic dicit Dionysius in lib. ecclesiasticae Hierarchiae. Unde prius sacerdotes debent sumere quando consecrant hoc sacramentum, quam populo dispensent. Et confirmatur praedicta maior: quia in concilio Toletano citato in argumento in contra, dicitur. Quale est sacrificium cui nec ipse sacrificans particeps esse dignoscitur? Minor principalis rationis probatur, ex illo Apostoli priore ad Corinth. 10. Nonne qui edunt hostias participes sunt altaris? Hae. S. Tho. Et ad. 3. argumentum ponit. S. Tho. aliam conclusionem: quod quando miraculose apparet caro aut sanguis in hoc sacramento, non est sumenda illa species quae sic apparet: sed sacerdos tunc deberet alium panem & vinum consecrare. Sed hoc quod quando apparet caro aut sanguis ibi debeat sacerdos consecrare alium panem & vinum, est de consilio: ut hic notat Caietanus, & non de precepto: quia qui facit illud miraculum absoluit sacerdotem ab obligatione sumendi illud sacrificium. Et hoc idem videtur dicere diuus Hieronymus: ut in litera Doctoris adducitur.

ET principalis conclusio. S. Tho. habetur de consecra. d. 2. cap. Peracta consecratione. Vbi dicitur quod sic Apostoli statuerunt & in alijs cap. ut citat. S. Tho. Et ratio etiam est: quia Eucharistia non solum est sacramentum, sed etiam sacrificium.

SED an hoc sit de iure diuino: Videtur quod ita: cum solis sacerdotibus dictum sit in cena, Hoc facite

cite

facite in meâ cōmemorationē. Et hoc cōmuniter dicunt Theologi in. 4. d. 12.

SED an sacerdos malus, nēpe in mortali consecrans, sacrificet, & an sumptio Eucharistiæ sit de necessitate sacrificij?

DICO quod ita, licet sacerdos offerat ante quā sumat: quia offert quod nōdū est pfectū sacrificiū.

SED an cōsecratio sit de ratione sacrificij? Vide tur quod non, cū missa veneris sancti sit vera missa & verum sacrificiū, & non sit ibi consecratio. Vnde colligo nunquam licere sacerdotibus consecrare sacramentū hoc, quin illud sumant: cū nō solum sit sacramentum, sed etiam sacrificium: contra Maiorem: vt supra disputauimus.

Articul. quintus.

Vtrum malus sacerdos Eucharistiā consecrare possit.

QUINTVM sic proceditur. Videtur quod malus sacerdos Eucharistiā cōsecrare nō possit. Dicit enim Hiero. super Sopho. Sacerdotes qui Eucharistiæ seruiūt, & sanguinem Domini populis diuidunt, impie agunt in lege Christi putantes Eucharistiā, precātis facere verba non vitā: & necessariā esse solēne orationē, & nō sacerdotis merita, de quibus dicitur. Sacerdos in quacūq; fuerit macula, nō accedat offerre oblationes Domino. Sed sacerdos peccator, cū sit maculosus, nec vitā habet, nec merita huic conuenientia sacramento. Ergo sacerdos peccator nō potest consecrare Eucharistiā.

PRÆTER EA. Damas. dicit in. 4. lib. quod panis & vinū per aduentū sancti spiritus, supernaturaliter transit in corpus & sanguinē Domini. Sed Gelasus Papa dicit (sicut habetur in decretis. 1. q. 1. cap. Sacro sancta) Quomodo ad diuini mysterij cōsecrationē, celestis spiritus inuocatus adueniet: si sacerdos qui eū adesse deprecatur, criminosis plenus actionibus cōprobetur. Ergo per malū sacerdotē nō pōt Eucharistiā cōsecrari.

PRÆTER EA. Hoc sacramentum sacerdotis benedictione cōsecratur. Sed benedictio sacerdotis peccatoris non est efficax ad

cōsecrationē huius sacramenti: cum scriptū sit Malachie. 2. Maledicā benedictionibus vestris: et Dionysius dicit in epistola ad Demophilū monachū. Perfēcte cecidit à sacerdotali ordine, qui nō est illuminatus, & audax quidē nimīū michi videtur talis sacerdotilibus manū apponēs: & audet immundas infamias (non enim dicā orationes) super diuina symbola Christi formiter enuntiare.

SED contra est, quod Aug. dicit in lib. de corpore Domini. Intra ecclesiam catholicā, in mysterio corporis & sanguinis Domini, nihil à bono maius, nihil à malo minus perficitur sacerdote: quia non in merito consecrantis, sed in verbo perficitur creatoris & virtute Spiritus sancti.

RESPONDEO dicēdū, quod sicut supra dictū est, sacerdos consecrat hoc sacramentū, non virtute propria: sed sicut minister Christi, in cuius persona hoc consecrat sacramentum. Non autem ex hoc ipso desinit aliquis minister esse Christi, quod est malus: habet enim Dominus bonos et malos ministros, seu seruos. Vnde Matthæi. 24. dominus dicit. Quis putas est fidelis seruus et prudēs, &c. & postea subdit. Si autē dixerit malus ille seruus in corde suo, etc. Et Apost. dicit. 1. Corinth. 4. Sic nos existimet hō, vt ministros Christi, & tamen postea subdit, Nihil mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum. Erat ergo certus se esse ministrū Christi: tamen non erat certus se esse iustū. Potest ergo aliquis esse minister Christi: etiam si iustus non sit.

ET HOC ad excellētiā Christi pertinet, cui sicut vero Deo seruiunt, nō solum bona: sed etiam mala, quæ per ipsius prouidentia, in eius gloriā ordinātur. Vnde manifestū est, quod sacerdotes, etiā si non sint iusti, sed peccatores, possunt Eucharistiā consecrare.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Hierony. per illa verba improbat errorē sacerdotū, qui credebāt se digne posse Eucharistiā consecrare, ex hoc solū quod sunt sacer

dotes: etiā si sint peccatores. Quod improbat Hiero. per hoc, quod maculosi accedere ad altare prohibentur. Nō tamē remouetur, quin si acceperint, sit verū sacrificiū, qd offerūt.

AD SECVNDVM dicendū, quod ante illa verba, Gelasius Papa prae mittit. Sacrosancta religio, quae catholicā continet disciplinā, tantā sibi reuerentiā vendicat: ut ad eam quilibet, nisi pura conscientia, nō audeat peruenire. Ex quo manifeste apparet, eius intentionis esse, quod peccator sacerdos non debet ad hoc sacramentū accedere. Unde per hoc, quod subdit. Quomodo caelestis spūs aduocatus adueniet: intelligi oportet, quod nō aduenit ex merito sacerdotis: sed ex virtute Christi, cuius verba profert sacerdos.

AD TERTIVM dicendū, quod sicut eadē actio inquantū sit ex praua intentione ministri, potest esse mala: bona aut inquantū sit ex bona intentione Domini: ita benedictio sacerdotis peccatoris inquantū ab ipso indigne fit: est maledictione digna, & quasi infamia siue blasphemia, & nō oratio reputatur. Inquantū aut profertur ex persona Christi, est sancta & efficax ad sanctificandū. Unde signanter dicitur. Maledicam benedictionibus vestris.

IN HOC quinto, articulo est vnica conclusio sic habens. Manifestū est, sacerdotes, etiā peccatores, posse eucharistiā consecrare. Hae probatur. Prius testimonio Aug. i libro de corpore Domini, qd habes in argumento in contra, vide ibi. SECVNDO probat in ipso articulo eandē conclusionem ad hunc modū. Sacerdos cōsecrat hoc sacramentū, non virtute propria, sed sicut minister Christi in cuius persona consecrat. At nō definit esse quis minister Christi, eo ipso qd est malus: quia Dominus habet bonos & malos ministros vel seruos. Ergo esto sit malus sacerdos cōsecrabit hoc sacramentum, si tētet illud facere. Minore probat multis testimonijs sacrae scripturae. Prius ex illo Matthei. 24. Vbi Dñs dicit, Quis putas est fidelis seruus & prudens. &c. Et subdit. Si autem dixerit malus ille seruus in corde suo. &c. Ergo colligitur, qd est seruus, & si malus.

SECVNDO cōfirmat hoc ipsum ex Pau. i. Corinth. 4. Sic nos existimet homo, ut ministros Christi. Et tamen illico subiungit. Nihil mihi cōsciū sum, sed non in hoc iustificatus sum. Ergo erat Paulus certus, qd erat minister Christi: & nō

erat certus, qd erat iustus. Ergo potest quis esse minister Christi, etiā si iustus non sit.

ET confirmatur: quia ad Christi excellentiā pertinet, qd ei tanquam vero Deo seruiant, non solū bona, sed etiam mala: quia per ipsius prouidentia in eius gloriam & iustitiam ordinantur.

HAEC sententia. S. Tho. est certa & de fide, & opposita sententia est haeresis Vicleffi condēnata in concilio constantiensi. Et probatur: quia alias esset ecclesia in magno periculo idolatrādi: cū nulli constet, an sit in gratia, vel non. Omnes etiā consecrantes exponerent se periculo idolatrādi: quia si sunt in mortifero peccato, non cōsecraret secundum praedictam haeresim.

SECVNDO. Sicut lex naturalis nō variatur propter malos: ita nec variatur lex euangelij propter malos. Et oppositū fuit etiā error Donatistarū: ut beatus August. refert de baptismo lib. 5. cap. 25. & Chrysostomus super Ioannē. Et pro hoc etiā est Aug. contra Pitilianū. Et quia nos supra, cum ageremus de baptismo, latius hoc ipsum tractauimus: ideo hic nō repetemus plura. Sed nota, quod quando. S. Tho. dicit, qd malus minister potest cōsecrare hoc sacramentū: intelligit. i. si faciat, factū tenebit. Sed absolute dicendū est, quod nō potest: quia peccat mortifere consecrando in lethali peccato. Et id posse dicimur, quod licite possumus.

Articul, Sextus.

Vtrū missa mali sacerdotis minus valeat, quam missa sacerdotis boni.

AD SEXTVM Sic proceditur. Videtur quod missa sacerdotis mali non minus valeat quā missa sacerdotis boni. Dicit enim Gregorius in Registro. Heu, in quā magnū laqueū incidunt, qui diuina & occulta mysteria, plus ab alijs sanctificata posse fieri credūt: cū vnus idemq; Spiritus sanctus ea mysteria occulte atq; inuisibiliter operando sanctificet. Sed haec occulta mysteria celebrantur in missa. Ergo missa mali sacerdotis non minus valet, quam missa boni.

PR AETEREA, Sicut baptismus traditur à ministro in virtute Christi, qui baptizat: ita & hoc sacramentum in persona Christi consecratur. Sed non melior baptismus datur à meliori ministro: ut supra dictum est. Ergo etiā neq; melior missa est, quae celebratur à meliori sacerdote.

PR AE-

PR AETER EA. Sicut merita sacerdotū differunt per bonum & melius: ita etiā differunt per bonū et malū. Si ergo missa, melioris sacerdotis, est melior: sequitur quod missa mali sacerdotis sit mala. Quod est inconueniens: quia malitia ministrorum nō potest redundare in Christi mysteria: sicut Augustinus dicit in lib. de baptismo. Ergo nec missa melioris sacerdotis est melior.

SED CONTRA est quod habetur in decretis. i. q. 1. Quāto sacerdotes fuerint digniores, tāto facilius in necessitatibus, pro quibus clamant, exaudiuntur.

R ESPONDEO dicendū, quod in missa duo est considerare. scilicet ipsum sacramentum, quod est principale: & orationes quae in missa fiunt pro uiuis & mortuis. Quantum ergo ad sacramentū non minus valet missa sacerdotis mali, quam boni: quia utrobique idem conficitur sacramentum.

ORATIO etiam quae fit in missa, potest considerari dupliciter. Unomodo inquantū habet efficaciam ex deuotione sacerdotis orantis. Et sic, non est dubium, quod missa melioris sacerdotis magis est fructuosa.

ALIO modo inquantū oratio in missa profertur à sacerdote in persona totius ecclesiae, cuius sacerdos est minister. Quod quidem ministerium etiā in peccatoribus manet: sicut supra dictum est de ministerio Christi. Unde, etiam quantū ad hoc, est fructuosa, nō solum oratio sacerdotis peccatoris in missa: sed etiā oēs eius orationes quas facit in ecclesiasticis officijs, in quibus gerit personā ecclesiae, licet orationes eius priuatae nō sint fructuosae: secundū illud Prouer. 28. Qui declinat aures suas ne audiat legē, oratio eius erit execrabilis.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Gregorius loquitur ibi, quantum ad sanctitatem diuini sacramenti:

AD SECVNDVM dicendū, quod in sacramēto baptismi non fiunt solēnes orationes pro omnibus fidelibus, sicut in missa. Et ideo quantū ad hoc nō est simile. Est autē si

mile quantū ad effectum sacramenti.

AD TERTIVM dicendū, quod per virtutē spūs scti (qui per unitatē charitatis cōmunicat inuicē bona mēbrorū Christi) fit, quod bonū priuatū, quod est in missa sacerdotis boni, est fructuosū alijs. Malū autē priuatū unius hominis nō potest alteri nocere, nisi per aliquem consensum: ut Augustinus dicit in lib. contra Parmenianum.

IN HOC 6. ar. est vnum notabile & 3. conclusiones. Notabile est, quod in missa sunt cōsideranda duo. Nempe ipsum sacramētum, quod est principale. Secundum est orationes quae in missa fiunt pro uiuis & mortuis.

HIS notatis est prima conclusio. Quantum ad sacramentum, non minus valet missa sacerdotis mali, quam boni. Probat: quia utrobique idē conficitur sacramentum. Quo ad orationes autē, quae fiunt in missa, est notandum, quod possunt etiam dupliciter cōsiderari. Vno modo quatenus habēt efficaciam ex deuotione sacerdotis orantis: alio modo quatenus oratio in missa profertur à sacerdote in persona totius ecclesiae, cuius sacerdos est minister. Quod ministerium etiam manet in peccatoribus: sicut supra dictū est de ministerio Christi. **ET** tunc est secunda conclusio. Missa melioris sacerdotis est fructuosior, quantū ad orationes quae in missa porriguntur, considerando orationes praedictas secundum quod habent efficaciam ex deuotione ipsius sacerdotis orantis. Et haec manifestior est, quam quod probatione indigeat: quia orationes mali ministri nihil valent ex sola deuotione ipsius: quia non acceptantur à Deo.

TERCIA conclusio est. Orationes, quae fiunt à malo ministro in missa & alijs diuinis officijs, quatenus proferuntur à tali malo ministro in persona ecclesiae, sunt fructuosae. Potest haec probari: quia exaudiuntur à Deo, quatenus representantur ex potestate ecclesiae tradita huic sacerdoti oranti. Deinde dicit, quod orationes priuatae mali sacerdotis non sunt fructuosae. Probat: hoc ex illo Prouerbiorum. 28. Qui declinat aures suas ne audiat legē, oratio eius erit execrabilis. Hęc. S. T. HIC prius nota ex Caie. in suis commentarijs super hunc articulum circa illud, quod dicit. S. Th. quod oratio dicta in missa à malo sacerdote in persona ecclesiae est fructuosa. Videtur quod respondeat insufficienter: quia respondeat minus, quā petitur. Petebatur nanq; an esset tā fructuosa, sicut si diceretur à bono ministro.

AD HOC dico, quod intentio. S. Tho. est, quod est tā fructuosa, sicut si dicatur a bono ministro. Ratio est: quia ministeriū in persona ecclesiae nō est minus fructuosum in suo gradu, quā in persona Christi in suo. Sed in persona Christi tantum valet dicta à malo quanto a bono ministro,

vt dicit. S. Tho. quod missa quatenus sacramentum tantum valet a malo dicta, quatum a bono Ergo in persona ecclesiae,
S E D dubitatur, absolute loquendo sine distinctione, an plus valeat missa boni, quam mali sacerdotis.

D I C O quod plus valet missa boni: quia missa dicit multa. scilicet sacrificium & orationes, &c. & hoc dicit. S. Tho. & Palu. 4. d. 13. q. 1. art. 3. Idem Scotus. 4. d. 13. q. 2. & Caiet. hic, Sed Scotus differt a S. Tho. in hoc: quia S. Thom. dicit, quod oratio mali ministri in persona ecclesiae dicta, tantum valet, sicut oratio boni, secus autem de priuata oratione. Scotus tamen dicit, quod non licet dicatur a malo ministro in persona ecclesiae. Et probat quia meritum non datur commune & abstractum, sicut chimera. Ergo oportet, quod sit alicuius partis ecclesiae. Sed non est mali illius ministri: quia ille cum sit malus non meretur. Et est boni, Ergo plus valet, etiam in persona ecclesiae, oratio boni ministri: quia est meritoria: & non oratio mali.

A D hoc dico, quod verum est, malum non mereri ex propria persona. Sed orationes ab ipso in persona ecclesiae oblatas, sunt meritoriae mediate: quia aliquando propter illas orationes dat Deus alteri, pro quo porriguntur, aliquem bonum actum meritorium, quem alias non daret. Vel dicendum, quod ille orationes sunt satisfactoriae immediate, & fructuosae, ratione partium ecclesiae viuarum, itaque propter alios iustos & viuentes, orationes communes mali ministri acceptantur. Vnde, qui petit missam, quaerat sacerdotem iustum & sanctum: quia habebit longe maiorem fructum & satisfactionem.

C I R C A materiam huius articuli, & quia saepe S. Tho. dicit quod missa non solum est sacramentum, sed etiam sacrificium in animo est exponere: quod sit sacrificium, & quomodo missa est sacrificium, & quid significant ea quae in missa aguntur & dicuntur, Et spero, quod erit a deo utilis, atque iocundus tractatus, quod non pigebit lectorem eum perlegere, & saepe reuoluere. In quo tractatu vtor frequentius hoc nomine missa, eo quod a sanctis ex Hebraeis sit mutuatum, & in lingua latina receptum, & in concilijs patrum, ubi de venerando Eucharistiae sacramento fit mentio, visitatissimum. Ideo non est nomen barbarum: sicut non nulli noui grammatici putant: qui sacrificium illud quod sancti (vt dixi) vocant missam, dicunt sacram, aut agere sacram, aut rem diuinam. Quibus nominibus, & ego vti scio: sed quia sunt nomina communissima, & non appropriata ad significandum hoc excellentissimum sacrificium, quod est missa, ideo sine ratione praedicti scioli vtuntur eis pro missa, relicto hoc nomine iam a principio nascentis ecclesiae appropriato, & imposito ad significandum hostiam illam, quam vocat sancti missam, & praedicti latini, sacram, aut rem diuinam.

I D E O hic de paucis admonebimus. Missa, vocabulum est ex lingua Hebraea mutuatum (vt iam dicebam) quo significare voluerunt patres id quod Graeci liturgiam vocant, nos sacrum mysterium appellamus. Quae, siue vestitum, siue tota sacerdotis, aliorumque ministrorum actionem spectes, nihil aliud est quam representatio quaedam iocundissima mysterij humanitatis, & praesertim passionis Christi. Nullam enim hic spectes ceremoniam (vt interea de reliquis sileam) otiosam, quae non suam peculiarem vim significandi habeat. Costat autem missa, ex duabus potissimum partibus. Nempe ex verbis Domini, quibus corpus & sanguis eius conficitur, quae recenseatur in canone. Hanc esse potissimam missae partem, nemo ambigit. Reliqua autem omnia, alteram partem dicimus: (quae vt supra ex Aug. adduximus) nil aliud continet, quam laudes confessiones, obsecrationes, vel petitiones pro populo, artibus & regibus, longe omnium piatissimas. Quas ecclesia sancta Dei exemplo capitis sui Christi, huic augustissimo altaris sacrificio adhibendas decreuit, idque mirabili quadam per orbem terrarum concordia. Nam si quid variant ecclesiae diuersae, in veritate catholica perseverantes: id certe pars admodum est, quo res ipsa non variatur. Secuta est autem (vt iam diximus) ecclesia dominum suum: quem Mattheus testatur. 26. cap. vltimae coenae in qua corpus & sanguinem suum porrexit, hymnum addidisse, & tandem hymno dicto, exiit in montem oliueti. Ioannes. cap. 16. etiam refert quo pacto pro discipulis, & pro tota ecclesia, pro eorum verba creditura potissimum pro eius vnitate, Patrem coelestem orauerit. Paulus Apostolus oblationem in cruce factam (quam ecclesia ex domini sui institutione representare studet) pertractans, de Christo sic ait Qui in diebus carnis suae preces, supplicationesque ad eum, qui possit illum saluum facere a morte, cum clamore valido & lachrymis orans, ex auditus est pro sui reuerentia. Quid vero Christus, & pro quibus orauerit: apud Evangelistas in historia passionis videre est. Insequens igitur ecclesia magistrum suum, missam orditur a psalmodia. Supplicat deinde Deo cum gloriosa celebratione sanctissimae Trinitatis in canticis Kyrieleison, & Gloria in excelsis. Et quoniam conuenimus ad participandum corpus Domini, si non semper sacramentaliter exteriori participatione, saltem spiritualiter per fidem: idcirco ecclesia praeparat animos nostros viuo verbo Dei, quod partim ex Prophetica, seu Apostolica, partim ex Evangelica lectione delimitur: quibus interserit cantica quaedam laudis, Evangelicae lectioni annectit sacrosanctae fidei nostrae professionem, seu confessionem. Statim post, se ad huius mystici sacrificij celebrationem accingit, praemisso cantico, quod Offertorium appellamus. Subinde, ad potissimam missae partem (in qua

verbis

verbis dominicis corpus & sanguis Domini consecrantur) progressura, accepto in munus pane & calice, gratiarum actionem, (quam præfationem dicimus) simul & hymnum illum angelicum & plane diuinum ex Esaia cap. 6. & Matthei. 21. assumptum Deo concinit, imitata quidem dominum suum. Nam (vt Euangelista ait) ipso accepto pane gratias agens, benexit, & fregit.

HIS ergo præmissis progreditur ad sacerrimam canonem, cuius (vt sæpe diximus) præcipua pars hæc est, in qua corpus & sanguis Domini consecrantur. Interim tamen ecclesia, quia sacrificium illud in cruce pro uiuis & mortuis in remissionem peccatorum oblatum est Christi institutione recolit, insequens dominum suum, varias petitiones, præces, supplicationesque ad Deum effundit. In primis obsequium suum, quod ex iusu Christi obit: acceptum haberi petit. Deinde ordine quodam dominum deprecatur. Primum pro unitate sanctæ ac catholicæ ecclesiæ generatim orat. Post, pro his, qui publicam alios regedi, ac gubernandi, administrationem spiritualem, vel ciuilem gerunt. Quem deprecandi ordinem ab Apostolo accepit hoc cohortante. 1. ad Corinth. 2. Obsecro (inquiens) primum omnium fieri obsecrationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro regibus & omnibus qui in sublimitate sunt constituti: vt quietam ac tranquillam vitam agamus in omni pietate ac castitate. Nec vero tantum pro ciuili magistratu: sed magis etiam pro ecclesiæ antistitibus orandum esse, docet idem Paulus ad Ephes. 6. & ad Corinth. 4. & Lucas in actibus Aposto. 12. Post obsecrationem pro antistitibus & potestatibus: pro quibusdam etiam specialiter orat, maxime pro his qui circumstant, fideque ac pio affectu sacerdoti in actione communicant. Et quia non dubium est, nos curæ esse sanctis qui cum Deo viuunt, illisque sua esse merita & preces quibus pro nobis apud Deum sunt solliciti, quem admodum pro inuicem vnus eiusdemque corporis sollicita sunt membra, orat sacerdos vt Deus id præcibus sanctorum concedat. Non vt illorum: sed suæ diuinæ protectionis auxilio, in omnibus muniamur, idque per Christum dominum nostrum. Vide per quem petis: quia per Christum vnicum Dei filium summe dilectum. Quid tibi pietissimus ille pater negabit: quod per vnicum filium suum petis? Nihil profecto.

DEINDE ad consecrationem corporis & sanguinis dominici processurus, fidem præambula oratione acuit: qua inter alia oblationem seruitutis suæ, atque adeo cunctæ ecclesiæ acceptam haberi, & vt nobis corpus, & sanguis Domini nostri Iesu Christi virtute diuini sermonis (quæ profert sacerdos) fiat, precatur. Accepta quidem semper est patri hostia, quam in altari representamus, quod ad se attinet. Et enim sola patri cõplacuit. Sed quod ad nos attinet, oblationem seruitutis nostræ acceptam fieri petimus: ne indigne con-

tretemus, offeramus, ac manducemus: vtque nobis virtus passionis Christi in fide manducantibus applicetur.

SEQVITVR deinde corporis & sanguinis Domini consecratio: in qua huius sanctissimi sacramenti institutio, & passionis dominicæ vis & efficacia commemorantur ac prædicantur. Quam comitatur oblatio huius sacrificij representatiua, quod in memoriã Christi domini Dei nostri tantæ beatæ passionis, nec non ab inferis resurrectionis, & in coelos gloriosæ ascensionis, diuinæ maiestati offerimus de suis donis ac datis: cui annectitur supplex deprecatio ad Deum: qua petimus vt participemus corpus & sanguinem dominicum, non ad iudicium seu condensationem, sed potius vt tali participatione mediante, per Christum dominum nostrum gratia cœlesti repleamur.

DEINDE comedamus Domino defunctorum animas: sed eorum tantum, qui nos præcesserunt cum signo fidei, & dormiunt in somno pacis. Signa autem fidei, sacramenta sunt & opera Christiano homine digna. Ob dormiunt autem in somno pacis: qui in pace cõscientiæ erga Deum, cum certa fiducia remissionis peccatorum lethaliū è uiuis excesserunt: certissime credentes quod sanguis ille pretiosus, qui pro multis effusus est in remissionem peccatorum, non solum ad salutem uiuentium verum etiam ad absolutionem valeat mortuorum, quodque pietas uiuentium his defunctis prodest, qui cum uiuerent hæc sibi vt prodesse postea, meruerunt. Nam si hoc sanctorum communio (quam nos credere profiteamur) significat, quod in illo sanctorum actu omnia communia sint, nec quicquam proprium quemquam habere, omnesque omnium aliorum pias preces, ac omnia opera alijs eiusdem corporis membris, prodesse, certe sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare: vt à peccatis soluantur. Eam autem orationem pro defunctis maxime efficacem esse par est: quæ sacrificio altaris cõiuncta est. **POST** orationem autem, pro defunctis postulatur & pro uiuis, de multitudine miserationum Domini sperantibus consortium cum sanctis iam cum Christo regnantibus: idque per eundem Christum dominum nostrum. Qui statim post, tantquam Dei & hominum mediator, prædicatur omnium bonorum author, & largitor atque huius sacrificij institutor, confessor, & ampliator.

INDE sacerdos progredi incipit ad participationem diuinissimi sacramenti: ad quam vt recte præparemur, hortatur alta voce omnes ad orationem dominicam dicendam, quam omnes tunc dicere deberent in hunc finem. In qua inter alia panem hunc super cœlestem nobis dari petamus, in cuius calce subnectitur oratio, qua vltima dominicæ orationis præcatio magis explicatur. Et quia Christus in mensa sua mysterium unitatis & pacis nobis cõsecrauit: sequitur pacis dominus ipræcatio. **Pax vero Domini** non quæuis pax est, sed ipsa cor

dis tranquillitas quæ solis reconciliatis per fidem, ipsa remissione peccatorum contingit. Iam, quia remissio peccatorum, nisi per Dei misericordiam nobis in Christo propositam (quæ fidei obiectum est) omnino haberi non potest: idcirco ad agnū illum Dei cōuertimur, qui solus tollit peccata mundi, cuius misericordiam imploramus & demum pacem eam (quā diximus) nobis donari petimus. At præter hanc pacem, quam per fidem habemus erga Deum, alia quoque domini pax est, hominis videlicet erga seipsum, quæ ex priori proficiscitur, & per Spiritum sanctum mortificantem subinde cōscientiam nostram, ne dominetur rursus peccatū in nostro mortali corpore, ingeneratur. Denique pax domini est charitas fraterna, qua ex animo remittimus proximo, veramque & Christianam concordiam cum eo habere per charitatem studemus. Hæc quoque simul cum charitate diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.

EXTRA hanc triplicem pacem Domini, quam ipse abies, nobis reliquit ac dedit, non est vlla vera pax, *Esaia. 48.* Non est pax impijs, dicit Dominus. Triplicem ergo hanc Domini pacem, sacerdos petit. Priorem in supplicatione ter repetita, quæ incipit, *Agnus Dei*, Alteram in ea, quæ incipit, *domine Iesu, &c.* Tertiã omnes habere iubet, ut apti sint, sacrosanctis mysterijs Christi. Ac sic tandem osculum pacis sumit, Christianæ charitatis symbolū. **FRANGITVR** interim hostia salutaris. Quæ quidem fractio in specie tantū panis fit: quæ post consecrationem remanet sine subiecto: Christus verò integer manet, & totus in singulis particulis. Fit autem hoc in signo seu sacramento, non sine in signi mysterio. Significat enim, & representat Christi passionem: quodque corpus Christi pro multis datum, & a multis participandum fit, quæ admodum. *D. Paulus ait.* Panis quem frangimus non est cōmunicatio corporis Christi est: Per partes itaque manducatur in signo: sed manet integer totus in substantia, manet integer totus in corde nostro. Post hæc, se ad cōmunionem paratoratiões aliquod ad Christū fundēs: quibus hoc agit, ut & cordis ad Deum excitet affectum, & gratiam digne sumendi vitæ panem impetret. Deinde sumit sacramentū: post sumptionem, iterū orat: ut quod sumptum est corporaliter sub sacramento, spiritualiter etiam cū participatione virtutis, & effectus sacramenti (de quo, & supra diximus & infra adhuc latius dicemus) percipiatur. Rursus cōmunicatio, quod cōmune vocamus succinitur. Sequitur præcatio postremo loco, sacerdos totū populū, velut in suā tutelā susceptū, Deo benedictione tradit atque cōmendat. Quæ omnia sic agit, atque precatur sacerdos, ut interim nihil sibi, aut suis meritis, operibusue tribuat: sed cuncta præstari deponat, ex diuinæ misericordiæ magnitudine, per Christū dominū nostrū, per quem ubique operat, fructū passiois nobis per fidem applicari, & cetera

quæ petuntur, tanquam per mediatorem donari, seu propinari.

QVID in toto hoc Missæ cōtextu, non est piū, venerandū, ac sacrosanctum? Certe omnino fieri necesse est in Ecclesia vix vllū opus esse, quo fides magis exercentur, & beneficiū Christi illustretur, quam quod in Missa peragitur: si tamen, quod agitur, recte intelligatur, & pio affectu generatur. In primis siquidem hic necesse est captiuare intellectum in obsequiū Christi: ut sub visibilibus speciebus panis & vini ex omnipotētia verbi Dei, contineri credamus verum corpus & sanguinem Christi. Atque adeo hic nos valente sensu ad firmandum cor sincerum, sola fides sufficit. **PRÆTEREA** principalis finis institutionis huius sacramenti est, ut sit testimoniū & quasi pignus remissionis peccatorum, & futuræ gloriæ nobis per Christū promeritæ. Cū enim Christus corpus suum impertit, & nos sibi tanquam membra adiungit, testatur ad nos suū beneficium pertinere. Sic enim ait. *Qui manducat carnem meam & bibit sanguinem meū, in me manet, & ego in eo.* Ergo quid magis acuit fidem, quam cum hoc spectaculum oculis ac manibus obijcitur.

ADDE Missam totā huc spectare: ut in ea Christi beneficiū annuntietur, prædicetur, illustretur, ac modis omnibus honorificetur. Et quis dubitat, Christū per usum Missæ, veluti per instrumentū (saltem cum fides his accedit, quæ in ea geri videmus) cōsolari, & viuificare conscientiam nostrā? **DEINDE** si annūtiatio & prædicatio mortis dominicæ (in qua potissima Evangelij pars consistit) si inuocatio, gratiarū actio, & confessio præcipua fidei opera sunt, & præcipui cultus, ac opera Deo placentia, atque adeo sacrificia spiritualia nouæ legis quibus Deus sibi honorem haberi pronūtiat, ipso testante qui ait, *Hoc facite in meam cōmemorationem.* Præterea. Mortem Domini annūciabitis donec veniat, priore ad *Corinth. II.* & *psal. 49.* Immola Deo sacrificiū laudis, & redde altissimo vota tua. Et iterum. *Inuoca me in die tribulationis, & honorificabis me.* Et illic iter quo ostendam illi salutare Dei. Profecto consequens est, Missam quam maximè opus fidei esse & Deo placere, quod tota illa actio constet annūtiatione dominicæ mortis, inuocatione, petitione, obsecratione, gratiarum actione, & similibus fidei exercitijs: quemadmodum supra ostēdimus. **AT** eos qui ecclesiam sanctam Dei infectantur, male habet, quod Missam sacrificium dicimus, quod defunctorum in Christo memores simus, quod sanctos in Canone (ut dicunt) inuocemus. Proindeque cæco iudicio Canonem, qui tot seculis concordia totius ecclesiæ cōsensu sacrosanctus est habitus, temere reiiciunt atque aspernantur. Cum quibus non est quod contendamus, quod iam sint proprio iudicio cōdemnati. Tantum de paucis admonemus pios, ne illorum vel scriptis, vel dictis offendantur.

PRINCI

PRINCIPIO igitur hoc cōuenit, Missam ecclesiae sacrificium esse: & sic appellatam ab omnibus orthodoxis patribus, qui ab ipsis Apostolorū temporibus in hęc vsque tempora ecclesiam, & vita & doctrina sua miraculis etiam comprobata illustrarunt, inter quos sunt Ignatius, Clemens Hircenus, Apostolorū sincroni. Cyprianus, Hieronymus, Ambrosius, August. Chrysost. Gregor. Vniuersalis ergo consensus ecclesiae omnium tēporum, testimoniū est, omni exceptione maius, Missam sacrificium esse. Ideo erroneum & hæreticum & temerarium est, hoc indubium vertere. SED hoc quæritur, quale nanq; sacrificium sit Missa. Aduersarij fingunt orthodoxos definisse oblationem in Missa sacrificium esse, quod applicatum pro viuis & mortuis mereatur eis remissionē culpæ & poenæ, & quidē ex opere operato, & si non accedat fides illorū quibus applicabitur. Fingūt proinde orthodoxos obscurare beneficiū Christi, eosdemq; rursus crucifigere filium Dei quod oblationi semel in cruce factæ, sanctificationem pro peccatis nostris detrahant: ac Missæ, seu verius operi illi externo sacerdotis, tribuant. VERVM hæc aspergines aduersariorum nō debet vllū ecclesiae hominem offendere, quod longe alia orthodoxorum semper fuerit ac sit mens, ac scientia, quam isti fingūt. Omnes pij quotquot ab origine mundi vsque in hanc diem fuerunt, Spiritu sancto suggerente ac dictante sciuerunt, vnicum tantum esse sacrificium propitiatoriu, seu satisfactorium pro peccatis nostris, immo totius mūdi, nimirū Christum dominum agnū illū immaculatum pro nobis in cruce immolatū, qui occisus perhibetur ab origine mundi. De hoc enim omnis Scriptura testatur: quia agnus est, qui tollit peccata mundi, qui occisus est, & redemit nos Deo in sanguine suo, ex omni tribu & lingua & populo & natione, qui dedit animā suam pro delictis: vt videret semen longeuum. Esaie. 53. De quo quidem, sacrificium nimirū quo se ipsum in manifestatione corporis sui Christus semel tantū sese Deo patri obtulit, tota ferme ad Hæbreos epistola concionatur. Quam ecclesia subinde inter Missarum celebrationem replicat, cum Paulo libenter pronuncians, quod Christus pontifex ille sanctus, innocēs, impolutus, segregatus à peccatoribus & excelsior coelis factus, non habet necessitatem quotidie (quemadmodum sacerdotes veteris legis) prius pro suis delictis hostiam offerre, deinde pro populi. Hoc enim fecit se offerēdo semel. Nam (vt subdit Apostolus) per propriū sanguinē introiuit semel in sancta aeterna redemptionis inuēta, & Paulo post. Nec vt saepe offerat semetipsum, quēadmodū pontifex intrat in sancta per singulos annos in sanguine alieno. Alioquin oportebat eū frequēter pati ab origine mūdi. Nunc autem semel in cōsummatione saeculorum ad destructionem peccati per hostiam suam apparuit. Præterea, Christus semel oblatus est ad

multorum exhauriēda peccata. Item, in qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel, & post pauca. Hic vnā pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei. Vna enim oblatione consumauit in sempiternum sanctificatos. Qua sententia toties repetita, quid aliud vult Apostolus, quam vt suis Hæbreis legalibus ceremonijs assuetis, ac de ditis, discrimen sacrificiorū veteris leg. & sacrificij Christi ostendat, vtq; illos doceat, illa omnia veluti vmbra ac signa quædam promissionis de Christo in hoc vere vnico propitiatorio sacrificio esse completa & perinde signati præsentia penitus sublata? Hic est enim eius epistolæ scopus. R E S T A T igitur videre, quale nanque sacrificium Missa sit. In qua re explicanda, si Paulo diutius immoremur, quam enchiridij breuitas patitur, nemo nobis vitio verterit, quod operepretiū fore putemus, eam materiam, quæ hoc seculo vel maxime controuertitur, quam fieri potest dilucide tractari expediriq; quo eorum calumnia, qui sacratissimos iuxta ac vetustissimos ecclesiae cultus ac ritus hostiliter infectantur, manifeste deprehendi posse. Tacemus, quod sacrificij rationem ac naturam nosse, & tenere, ad multa alia religionis nostræ argumēta poenitus percipiēda, quam plurimū fecerit. Et vt à ratione vocabuli auspicemur, nemo grammatices vtcunq; peritus ignorat, sacrificium à verbo sacrificare deductū, quod est sacrum facere, sacrum vero significare, quod Deo peculiariter dedicatum est: proindeq; sacrificium appellari, quod Deo veluti ei proprie debitum nuncupamus, offerimus, reddimus, atq; dedicamus. Quod vsque adeo verum est, vt nec ethnici cēsuerint, vllū alij sacrificandum: quam ei quē Deū aut sciuerint, aut patauerint, aut finxerit. Qui etiā nō ob hoc culpantur, quod sacrificia fecerint: verū quod hæc nō secundū inspirationē, atq; doctrinā veri Dei, sed secundū adinventiones proprias, nō vero Deo, sed demonijs exhibuerint & idolis. Nec demonia sibi quidem sacrificia fieri expeterent, nisi id soli Deo vero deberi, scirent. Falsus enim Deus, sic vult honorari, ab his quos decepit: quemadmodum verus Deus honoratur, ab his quibus consulit. Ergo ad intelligendam sacrificij rationem, hoc tantum nobis indagandū est, quid est, quod Deus ab homine tanquam sibi proprie debitum requirat, & quatenus id Deo homo persolvere potuerit, ac possit, qui, vel primis religionis Christianæ rudimentis, sine imbuti. Sciunt Deū, non ob vllam indigentiam (quod ipse sibi summū & perfectissimū bonū semper fuerit) sed tantum propter ineffabilem, suam bonitatem, omnia tam inuisibilia, quam visibilia, omnipotenti verbo suo creasse: hominem autem omnium postremo, non vt cetera a visibilia: sed ad imaginem & similitudinē suam condidisse, quod non tantum vitam, motum & sensum, sed & mentem & rationem (in qua diuinitatis vestigium re-
lucet,

lucet) ei indiderit. Deinde quod eundem in paradiso voluptatis collocarit, ut operaretur, & custodiret illum, subiectis ei omnibus, ut eorum dominaretur. Et ne quicquam ei deesset, dedisse Deum ei edere ex omni ligno paradysi, in quo & lignum vitae constituit, ut ex eo vescens (modo vellet) viveret immortalis. Quae omnia ostendunt Deum diuinae suae bonitatis diuitias, in vno ligno veluti circum latas, illustrare voluisse.

PRAETEREA. Norunt fideles, Deum indicibili pietate, quo non tantum uti optimus maximusque Deus reuereretur, colereturque: sed ut & piensissimus pater agnosceretur, paternum quoque officium erga tam mirifice conditum & tam pulchre condecoratum hominem egisse: proindeque ne is male utens libertatis arbitrio quod ex summa liberalitate creatoris acceperat (quid enim libero arbitrio maius?) grauius impingeret, adiecisse etiam mandata & praecepta, ostendisseque illi bonum & malum, ut si voluisset mandatum conseruare, conseruaretur, & in perpetuum fidem placitam custodiret. Hoc est, Deum homini praeter collatam arbitrii libertatem, addidisse in super & gratiam. Quam si per liberum non deseruisset arbitrium, eadem adiutrice perpetuo bonus, beatusque esse potuisset. Sin deseruisset, morte moreretur. Siquidem hoc erat mandatum vitae & mortis. Ex omni ligno paradysi comedere: de ligno autem scientiae boni & mali ne comedas. In quacunque enim die comederis ex eo, morte morieris.

QVID ergo homo pro tot tantisque beneficiis quae gratis conditus, gratis à Deo beneficentissimo creatore, piensissimoque patre acceperat, ipsi Deo rursus debebatur. Num ut aliquid redderet quod non accepisset? Nequaquam. Quis enim prior dedit illi & retribuetur ei? Quod ex ipso & per ipsum & in ipso sint omnia. Sed hoc tantum debebat: ut perpetuo erectus & eleuatis semper oculis mentis in Deum, nunquam non intueretur, & respiceret in erectorem, ad cuius imaginem & similitudinem erat conditus: ut illius omnipotentiam, sapientiam, ac bonitatem contempleretur: utque ei à quo corpus, animam, & mentem, & quid non dono acceperat & à cuius verbo ac nutu omnia pendere cognouerat, soli fideret, soli crederet, soli adhereret, soli obediret, solum amaret, solum coleret, solum praedicaret, laudaret, confiteretur inuocaret, adoraret, glorificaret, solo denique frueretur, in cuius fruitione beatitudo consistit. Haec ergo erant sacrificia laudis quae Deus pro tot tantisque beneficiis tantum reposcebat. Idque non propter suam indigentiam: sed magis propter maximam hominis utilitatem, quod sine his beatus esse ac permanere non posset. Potuissetque haec sacrificia homo ante lapsum, per adiutorium summi Dei adiutus, mediante libero arbitrio, Deo praestitisse. Quae & praestitisset, & praestando immortalis vixisset: nisi deserta ac contempta gratia creatoris, libero arbitrio male utens per prauaricatio-

nem mandati, in comminatum mortem misere collapsus fuisset: ipsumque liberum arbitrium in quandam seruitutem, peccando praecipitasset.

NAM postquam serpens diabolus Euae male credulae (in signi fraude usus) persuasisset, non fore Deo toto corde credendum: sed de illius summi Dei fide, (qui ut negare se ipsum, ita metiri nequaquam potest) addubitandum esse, quo suggereret: nequaquam fore ut comedentes de ligno scientiae boni & mali iuxta Dei verbum morerentur: sed potius futurum, ut aperirentur oculi eorum, & essent sicut Dij scientes bonum & malum. Atque sic dementasset mulierem, ut extimaret Deum hanc arborem contingi, non ob id voluisse, quod eis pro sua paterna pietate bonitateque optime voluisset: sed magis quod eius arboris fructum ipsis inuidisset, ipsaque mulier sic dementata diabolo plusquam Deo, credidisset, deque arbore vetita manducasset, ac viro suo Adae ex eadem praebuisset, denique ambo mandatum Dei violassent, atque adeo sacrificia soli Deo debita, nempe perfectam fidem & absolutam obedientiam, diabolo potius, quam Deo viuo ac vero exhibere maluissent.

PROTINVS omnia sunt mutata. Integritas enim omnium humanarum virium, tam corporis, quam animi per originale peccatum corrupta & vitata est. In cuius locum flagitiosissimi impetus non tantum in corpore, sed & horribiles pestes & vitia in mente ac voluntate successerunt. In homine enim sunt ratio seu mens quae iudicat: voluntas quae obtemperat, vel repugnat iudicio, imperans viribus inferioribus. Inferiores vires sunt appetitiones sensuum, seu affectus carnales. Ergo, ut primi patres nostri mandatum Dei prauaricati sunt, obscurata hominis mens est & ratio, nimirum deo vultum suum subtrahente. Coepitque protinus humanam mentem occupare Dei ignoratio, ac dubitatio, diffidentiaque de bonitate Dei: sic ut deinceps homo serpentis astu misere delusus putaret non amplius Deo, sed sibi ipsi suisque propriis viribus magis fidendum fore. Iudicaretque (sed caeco iudicio) non expectanda post haec omnia ab offenso Deo: sed potius sibi ipsi prospicere oportere. Quae quidem erga Deum infidelitas sui que fiducia omnis mali seminarium est: atque adeo solum peccatum, de quo ut mundum argueret missus est in orbem terrarum Spiritus sanctus. Hanc vero pestem proximae ac necessario subsequutum est odium Dei. Quae pestis voluntatem, uti prior, mentem hominis inuasit. Vbi etiam coeperunt primi patres vacare metu & fiducia Dei: consequens erat, ut non possent eum cui non credebant aut fidebant, amare. Quin potius eum ut vindicem & ultorem commissi peccati horrebant, à voce ac vultu eius trementes & fugientes, ac abscondentes sese. In locum ergo amoris Dei, amor sui successit, vitium lane (ut diximus) omnium pestilentissimum: nimirum quod non Dei voluntati, sed suis affectibus plane obsequendum persuadet.

Vnde

Vnde in obediētia erga mandatum Dei proficil-
citur: atq; obedientia erga Deum (quam solā om-
ni creaturæ rationali sub Deo agēti, virtutē esse,
Diuus August. asserere non dubitauit) fugatur.
Deniq; amissa integritate virium animæ rationa-
lis, amissa firma de Deo notitia, amissis timore &
amore Dei, factum est: vt cum iam homo quodā
modo esset sine Deo, protinus & necessario seque-
retur in corpore & viribus inferioribus inordina-
ta concupiscentia, duas potissimū comites post
se trahens supra modū vitiosas, timorem. s. & a-
morem rerum carnaliū & exterarum. Vbi enim
cepisset homo vacare metu Dei, vicissim coepit
ea tantum timere, quæ corpori ac vitæ mortali vi-
debantur incommoda aut nocitura. Vbi itidem
amisset verum amorem Dei, ea tantū vehemē-
ti impetu coepit concupiscere, & diligere, & am-
plecti: quæ ad vitā corporalem vel conseruandā,
vel fouendā, vel delectandā, facere videbantur.
Quia tamen vires superiores per peccatū non
extinctæ, sed tantum viciatæ, ac corruptæ erant,
remanente. s. singulari Dei benignitate in natura
hominis iudicio quodā atq; etiam delectu earum
rerū quæ sunt subiectæ rationi ac sensui, ineuita-
bilis conflictus, & perpetua quædam lucta in ho-
mine suborta est, qua ratio contra carnales belli-
geratur affectus, & subinde vim sustinēs, inquietu-
dine carnis perurgente, & inuoluntarijs moti-
bus fatigata infœlicitatis suæ deplorat miseriam.
Hanc luctam, prima nō sensit hominis cōditio,
sed secutum est transgressorem supplicium, & ad-
hæsit indiuidua pœna peccato. Immutabile enim
decretum ab æterna lege exierat, concupiscentia
afligi, & morte puniri peccatorē oportere: nec si
eri posse quin stymulus carnis sine vlla exceptio-
ne colaphizaret infirmū, & vsq; ad dissolutionē,
mors importuna persequeretur captiuum, & vt
mors carnis concupiscentiarū interfecaret ludi-
bria. Superesset tamen post mortem carnis, ani-
mæ labor, & afflictio spiritus: mors illa secunda,
priore multo acerbior ac grauior.

QVAE omnia cum sic se habeant, & originis
peccatum cum pœna sua à primis parentibus in
totam generis huius successionē defluerit: facile
sane deprehendi poterit, nū admodum in nostra po-
testate fuerit post lapsum primorum parentū &
tantos morbos, in nos hæreditaria successionē de-
riuos, ea sacrificia propter quæ Deo optimo ma-
ximo litanda cōditissimus, reddere ac præstare.
Nam, non statim vt conditi sunt primi parentes:
sed postea quā peccauerūt, natum est de illis ge-
nus humanum, id est, homo de homine, immun-
dus de immundo conceptus semine, morbosus de
morbo, obnoxius de debitore, peccator de pec-
catore, mortalis de mortali: quæadmodū Diuus
Paulus ad Roma. 5. ait. Per vnum hominē pecca-
tum in hūc mundū intrauit: & per peccatū mors
Et ita in omnes homines mors pertrāsijt, in quo
omnes peccauerunt: proinde non est natura ius-

tus quisquā, non est intelligens, non est requirens
Deum. Omnes declinauerūt simul, inutiles facti
sunt, non est qui faciat bonum, non est vsque ad
vnum. Nimirum q; in se est nec Deo pœnitus cō-
fidēs, nec Deū ex omnibus animæ viribus amā-
tes: sed potius pleni terrore mortis & omnium in-
commodorū quæ mortem præcurrūt, pleni itidē
malæ & pestiferæ concupiscentiæ, quæ est radix
omnium malorum. Et lex illa peccati qua serpens
diabolus impios quidem atq; iniustos veluti tua-
mancia captiuos detinet: pios vero exercere, af-
fligere, & quantum potest à perfectione boni re-
morari, nunquam desinit. Atque hæc ita se habe-
re non vane opinamur, sed experientia ipsa (quæ
optima rerū magistra est) edocemur, atque adeo
conscientia quæ mille testes est, nobisq; semper
scaturientis intus peccati insidias exponit, cōuin-
cimur. Paulus apostolus clamat ad Rom. 7. Non
quod volo bonum hoc ago: sed quod odi malum,
illud facio. Præterea. Scio quia nō habitat in me,
hoc est in carne mea, bonum. Nam velle adiacet
mihi: perficere autem, nō inuenio. Inuenio igitur
aliam legem in membris meis repugnantem legi
mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati,
quæ est in mēbris meis. Et iterum. Carne seruo
legi peccati. Item. Sensus seu prudentia carnis,
mors est: legi enim Dei non est subiecta, nec
enim potest. Quare, si hæc est conditio nostra
quandiu sumus in Adam, vt legi Dei perfecte o-
bedire, aut diabolus nos in lege peccati captiuan-
tem, nostris tant viribus vincere non possimus,
deinde vt faciamus nō quæ volumus, sed quæ o-
dimus, denique vt velle nos quod rectum est sen-
tiamus, sed perficere non possimus: sequitur quod
homo post lapsum nisi redemptus & restitutus
ac reconciliatus Deo, ea sacrificia nō potuerit of-
ferre, ob quæ litanda erat conditus, id est, non po-
terat vere & ex toto corde Deo fidere, Deū ama-
re, Deo adherere, Deo perfecte & absolute obe-
dire. Quamobrem duplici ratione morti erat ob-
noxius: tū ob immutabilem diuini iudicij senten-
tiam, tum quia vim operandi opera vitæ, amississet,
seq; in captiuitatē diabolicā misere præcipi-
tasset. Ergo alio singulari sacrificio opus erat, quo
in primis vinceretur hostis diabolus, & placaretur
offensus Deus: vt deinde à redēptis, recōcili-
atis, viuificatis, reparatis, ac Deo rursus vnitis, de-
bita laudis officia persolui possent. Defecerāt enī
(vt diximus) sacrificia laudis post lapsum, quod
non sit speciosa laus in ore peccatoris: & vt Esaias
ait cap. 64. Facti sumus vt immundi omnes nos,
& quasi pannus mēstruatæ ōnes iustitiæ nostræ.
Et sicut Apostolus ait ad Ephe. 2. Eramus omnes
natura filij iræ, quibus necessarius erat reconcilia-
tor, qui hanc iram, sacrificij singularis, oblatione
placaret. Idque eo (vt diximus) sine, vt postquam
fiducia hostiæ tā potentis oblata, agnosceremus
illum sustulisse peccata, reconciliasse nos Deo,
reconciliatosq; iam habere pacem erga Deū, per
eiusmodi

eiusmodi fidem iam mortui peccatis, diuini spiritus participes efficeremur. Quo subinde spiritu carnis concupiscentias mortificante, charitatēq; in cordibus nostris diffundente, fieret, vt Deum rursus ex toto corde diligere & amplecti possemus, eodemque ductore atque adiutore spiritu, ad perfectam obedientiam Deo præstandā, totis viribus accincti, in bonis operibus ambulemus. In quo omnis ratio sacrificij Deo præcipue debiti consistit.

HVNC autem reconciliatorem, talem esse oportebat, qui quod nos peccati originalis contagione irretiti, ex nobis facere non poteramus, & tamē facere eramus obligati, totum adimpleret, ac Dei voluntati omnino satisficeret. Rursus quicquid nos transgressionis causa merueramus, nec tamē perferre poteramus, ipse nostri causa portaret ac ferret, eiusmodiq; rationibus, diaboli tyrānidem iusto certamine vinceret, ac tātam & talē hostiā Deo offerret, quæ ad hæc omnia sufficeret. Qua propter is & Deus & homo esse debebat. Homo quidem, nō id quod homo facere obstrictus erat, & quod pati ob peccatum meruerat, alius quā homo, persolvere non poterat. Sed tamen eundem hunc, alia ratione, quam nos, conceptum & natū esse oportuit, ne & ipse reus peccati, pro aliorum peccatis satisficere non posset. Vt autem & Deus esset, multo magis erat necessarium: nō alioquin, nec diabolū tam potentem ac prudentem tyrānum, nec mortem & infernū, quibus ille tyrannidem in hominem exercebat, & quæ homo peccādo meruerat, vincere potuisset,

ERGO, ne desperaret homo perditus, optimus ac beneficentissimus Deus (qui nouit etiam de malis benefacere) misertus hominis aliena fraude decepti, spem futuræ liberationis captiuo facturū in hunc modum serpentem affatus est. Inimicitias (inquit) ponam inter te & mulierem, & inter semen tuum & semen illius: ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo illius. Gen. 3. Ex quibus verbis plane consolatorijs, Adam deposita diffidentia, de bonitate & misericordia Dei spem firmā concepit, omnino fore, vt aliquādo prodiret semen illud benedictum, quod & serpentis tyrannidem, hoc est, peccatum, mortem, & infernū superaret, & hominē ex diabolica captiuitate liberatum Deo rursus assereret, sed non sine graui conflictu. Vnde non dubium ille collegit atque intellexit, eā liberationis humani generis rationem fore, vt. s. hoc benedictum semen se veluti mediatorem inter Deum offēsum & hominē diaboli captiuum volens offerret, et veluti deuouens sese pro nobis omnibus, graues inimicitias hostis antiqui solus sustineret, & quicquid ille nobis ad resistendum impotentibus intētabat, in se exciperet, suaque tandem insuperabili virtute patiendo, Deiq; voluntatem plenissime perficendo vinceret, idque non sui, sed nostri gratia, quo. s. per hanc spontaneam voluntatem, qua

Dei voluntati per omnia responderet, seque pro nobis deuoueret, eum spiritum & gratiā nobis impetraret, qua accepta, totos nos Deo cōsecrare, & secundum dei voluntatem viuere, possemus.

HVIVS itaque fiducia alendæ ac confirmandæ causa, statim ab ipsis mundi primordijs, quicunque erāt homines pietate, erga Deum præditi, sacrificia Deo de primogenitis ac selectissimis animalibus gregum suorum faciebāt. Non quod existimarēt Deū (qui & spiritus est, & omnia in manu ac potestate sua habet) ex huiusmodi pecudū mactatione delectari: sed potius quod vera illa sacrificia, quibus Deus placaretur ac coleretur designare studerent. Imprimis siquidem hisce sacrificijs hoc testatum volebant: vt quemadmodum illa animalia immaculata erant à corporum vitijs, ita indubitato credere ac sperare sese futurum, vt is immolaretur aliquādo pro nobis, qui solus immaculatus esset à peccatis. Quod Paulus ad Hebræ. 11. de hostia iusti abel manifeste explicat. Et ne dubites patres veteris testamēti omnes suas oblationes ad hunc tantum finem retulisse: exemplo est oblatio Isaac, in quo Abraham benedicti seminis re promissionem acceperat, quem testatur Apostolus ad Heb. 11. Ipsum Abraham in parabolam accepisse, eundemq; figuram futuri sacrificij fuisse. Atque eadem ex causa Deus postea per Moysen tot sacrificia instituit, videlicet, vt hoc vnicum & singulare sacrificiū per multiplicia signa figuraretur vtq; res vna varijs typis adumbrata, tanquā multis verbis, quam maxime & sine studio commēdaretur, atque in memoriam recondere, quod aliter nulli hominum ab exordio mundi salus, nisi per huius hostiæ fiduciam, contingere posset. Hæc itaque hostia, Christus est, splendor gloriæ & figura substantiæ æterni Patris, portans omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo: vt gratia Dei pro omnibus gustaret mortem, & per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, id est diabolū, & liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant seruituti. Qua propter eos qui sacrificia illa externa, alia intentione offerebant, vel quod existimarent se effusione pecuini sanguinis Deū placare, vel ea ratione tantum se iustos esse corā Deo, & nō magis respiciebāt in agnū illum immaculatum Christum, ab æterno prædestinatū ad tollendum peccata mundi: eos, inquam, Deus non secus increpat, quam si ea ipsa sacrificia quæ per Moysen præcepit poenitus reprobarēt, inter im summo serio reuocans ad illius significatæ tantum hostiæ agnitionem. Sic enim attestat Apostolo Hebræ. 10. Loquitur Christus ad Patrē apud prophetam suum David. Sacrificium & oblationem nolui, corpus autē aptasti mihi. Holocauit stomata & pro peccato nō postulasti, nō tibi placuerunt, tunc dixi, Ecce venio. In capite libri scriptum est de me, vt faciam voluntatem tuam &c.

Sacrificiū.

Sacrificium (inquit) & oblationem noluit. Nunquid noluit quod instituitur. Sed sic noluit quomodo illi offerebatur, & quomodo à stultis illa vel le credebatur, veluti suae gratia voluptatis. Auferit (inquit Apostolus) primum, ut secundum statuat. Primum, hoc est, sacrificia legis tollit: quod nihil aliud essent quam umbrae, iustificationis (quod ex se erat) expertes, ut sequens statueret situm in voluntate Christi qua seipsum pro nobis obtulit. In qua (inquit) voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel: quemadmodum & Christus apud Iohannem. 17. ait. Pro eis sanctificabo me ipsum: ut & ipsi sanctificati sint in veritate. Breuiter. Hoc fere tota epistola illa ad Hebraeos Paulus agit: ut ostendat, & si pleraque fuerint propitiatoria sacrificia apud Iudaeos, veluti hostia pro peccato, pro delicto holocaustum, idque significatione & figuraliter: unum tamen re vera propitiatorium sacrificium esse pro peccato, per tot & tam varia veteris legis sacrificia vnica, tantum obumbrata non exhibita, quae hanc veteris legis sacrificia vnica Christi oblatione facta, poenitus sunt euacuata, quemadmodum fieri erat necesse. Nam, quatenus ex se erat, non iustificabant, nec poterant iuxta conscientiam perfectum facere seruientem. Nihil enim ad perfectum adduxit lex: umbram tantum futurorum non ipsam rerum imaginem habens, ad Hebraeos. 7. Exhibuit enim lex (ut subdit Apostolus cap. 10.) exemplaria caelestium & verorum: quae non potuerunt auferre peccata. Sed Christus is est (quem adumbrabant illa) qui vnica pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei. Qui tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odore suauitatis. Et ad Romanos. 3. Paulus ait. De peccato damnauit peccatum, id est, peccatum deleuit per hostiam pro peccato. Nam Hebraei hostiam, peccatum vocant: quemadmodum latini piaculum. Ex quibus omnibus consequens est. patres veteris legis hisce sacrificijs imprimis hanc vnica pro peccatis hostiam Christum significasse: per cuius vnicae fiduciam quotquot ex illis pij fuerunt, Deo reconciliati ac saluati sunt: quemadmodum de Abraham scriptura meminit, quod viderit diem Christi, & gauisus sit.

SECVNDO & minus principaliter haec sacrificia veteris legis designabant sacrificia pietatis nostrae erga Deum praestanda per fidem in vnicum illud sacrificium propitiatorium Christum. Esaias propheta beneficia per Christum nobis praestita proinde atque iam exhibita fuissent, euangelico spiritu denunciatis, testatur Christum voluntarie oblatum, ipsumque vnicae esse hostiam per quam accepimus remissionem peccatorum. Posuit (inquit) Dominus in eo iniquitates omnium nostrorum. &c. Et Paulo post de efficacia & fructu oblationis, sic ait. Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen loguuum, & voluntas Domini in manu eius dirigetur. Quo nihil aliud significat, quam hunc esse fructum sacrificij Christi Dei nostri, ut

quotquot beneficium Christi se pro nobis hostiam offerentis, apprehendunt, efficiantur filij Dei & astantur in semine, quae scilicet praedestinati sint, conformes fieri imaginis filij Dei: ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. In quam sententiam Apostolus ait ad Romanos. 6. Non qui filij carnis, hi filij Dei: sed qui filij sunt promissionis, estimantur in semine. Quod & alijs verbis apud Iohannem cap. 1. ita legimus. Et dedit (inquit) eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Itidem Apostolus ad Hebraeos. 6. ait, quod Christus per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, & in sanguine suo emundauit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad seruiendum Deo viuenti. Patres ergo veteris testamenti, cum se promissionis esse filios per fidem intelligerent, spiritu seruitutis in timore uale dixerunt, acceptoque spiritu adoptionis filiorum Dei in quo clamamus Abba pater, summo opere contenderunt: ut se totos per hanc fiduciam Deo consecrarent, omnemque vitam & actionem suam ad uoluntatem Dei, non ut serui sed ueluti morigeri filij, componerent, reputantes eiusmodi pietatis erga Deum studia & officia, uera esse sacrificia, quae a reconciliatis filijs pater requireret, non quidem ut propitiatoria, nam illud vnicum est, sed ut sacrificia filialis fiduciae, debite obedienciae, laudis & gratiarum actionis. Quae cum ex solius Christi sacrificio omnem suum ualorem mutuentur ac fortiuntur, atque adeo dona sint Dei, & propemodum non nostra: sed Christi sacrificia: quae etiam per tam varia veteris legis sacrificia, sed secundo, designabantur. Quam obrem (ut Augustinus lib. 10. de ciui. Dei. cap. 6. ait) omnes eae res ac opera quae aguntur in nobis, ad hoc ut sancta pietate Deo inhaereamus eiusque uoluntati obediamus, atque etiam ad eundem finem proximo consulamus, uera sacrificia, sunt olim adumbrata. Ergo quando ad illum sursum est cor nostrum, hoc est, cum omni cura & cogitatione rerum terrestrium abiecta, nos totos ad cogitationem & amorem Dei conuertimus, tunc cor nostrum eius altare est, sanguine unigeniti filij Dei summi & aeterni sacerdotis expiatum. Quando usque ad sanguinem pro eius ueritate certamus: ei cruentas hostias cedimus. Quando per spiritum Christi nobis impertitum animus noster peccato moritur, & concupiscentia igne charitatis per spiritum nobis diffusa exurit, & spes nouae uitae coram Deo gerendae concipitur: holocaustum longe gratissimum Deo offerimus. Sic enim Dauid loquitur ad Deum psal. 50. Holocaustis non delectaberis. Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non despicies. Non delectatur holocaustis, qui non delectatur sacrificio trucidati pecoris: sed qui sacrificium contriti cordis, nimirum illo externo significatum. Quando corpus nostrum per temperantiam castigamus, idque propter Deum facimus: ut non exhibeamus membra nostra arma iniquitatis peccato, sed arma iustitiae Deo: hostiam

stiam viuā offerimus. Ad quam exhortans Apostolus, ait ad Roma. 12. Obsecro vos fratres per misericordiā Dei: vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuētem, sanctam, Deo placentem, rationale obsequium vestrum. Quando nos ipsos totos simul & dona Dei in nobis ipsi Deo vouemus & reddimus, ac in eius conspectu pio sanctoque amore flagramus: tum ei suauissimū incensum adolemus. Quando solēnitatibus, festis, & diebus statutis, beneficiorum Dei dicamus sacramusq; memoriam, immo semper cum ex corde Deum inuocamus, confitemur, & gratiarum actione prosequimur: ei hostiam humilitatis & laudis in ara cordis igne feruidæ charitatis sacrificamus. Quando vnus eiusdemq; corporis membra nos esse in Christo agnoscimus, donisq; nobis à Deo singulis, secundum mensuram fidei donatis, in totius corporis vtilitatem vtimur, immo cum omnes homines natura & origine nobis similes, per inde ac nos ipsos, complectimur, ac Deo diligimus, hoc omnibus modis studentes, vt illi perinde ac nos, in corpore & animo seruentur, & tandē nobiscum Deo (in quo omnis beatitudo cōsistit) fruantur: magnum sacrificium est. Vnde consequitur: vt quæcūq; in ministerio tabernaculi multis modis de sacrificijs legūtur diuinitus esse præcepta: ad dilectionem Dei & proximi significandam referantur, quod in his duobus præceptis vniuersa lex pēdeat & prophetæ: quæ intellexisse, magnam lucem attulerit in scripturarum lectione & scrutatione versanti. Regum. 15. legimus. Nunquid vult Deus Holocausta & victimas, & nō potius vt obediatur voci Domini? Melior est enim obedientia, quā victima, & abscultare magis, quā offerre a tipem arietum. Dauid diuinus ille psaltes ad verum sacrificium cohortās, sic ait psalm. 4. Sacrificate sacrificiū iustitiæ & sperate in Domino, Et in psalmo. 15. Conserua (inquit) me Domine, non quia multam pecudum victimā occidi, sed quia speraui in te, quoniam beneficiorum meorum non eges. Et iterum psalmo. 49. Si esuri ero (inquit Deus) non dicam tibi: meus est enim orbis terræ & plenitudo eius. Nunquid manduca bo carnes taurorum, & sanguinem hircorum potabo? Quasi diceret: vtiq; si hæc quærerem, non à te peterem quæ habeo in potestate mea: sed vt intelligas quid illa significēt, & quid requiram. Im mola (inquit ibidem) Deo sacrificiū laudis, & redde Altissimo vota tua. Et inuoca me in die tribulationis, eripiā te: & honorificabis me. Sacrificiū laudis honorificabit me, & illic iter, quo ostendā illi salutare Dei. Item Psal. 115. Quid retribuā Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiā & nomē Domini inuocabo. Vota mea Domino reddā corā omni populo eius. Apud Michæā prophetā cap. 6. sic legis. Quid dignum offeram Domino, Curuabo genu Deo excelso. Nunquid offeram ei holocaustomata & vitulos anniculos? Nunquid placari potest Domi-

nus in milibus arietū, aut in multis millibus hircorum pinguium? Nunquid dabo primogenitum meum pro scelere meo, fructum ventris mei pro peccato animæ meæ? Indicabo tibi ò homo quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te. Vtiq; facere iudicium & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare coram Deo tuo. Esaias plane reijcit sacrificiū externū sine pietate & bono motu cordis oblatū. Ne offeratis (inquit cap. 1.) vltra sacrificiū frustra incensū, abominatio est mihi, &c. Sed lauamini mundi estote, auferte malū cogitationū vestrarū ab oculis meis, quiescite agere per uerse, discite bene facere, querite iudiciū & subuenite oppresso, iudicate pupillos defendite viduā, uenite & arguite me, dicit Dominus. At quid tam multis opus quum Christus verissimus ille interpres legis & prophetarum, apud Matthæum pharisaicā increpans hypocrisim, Oseam citans clamer. Euntes autem discite quid est misericordiā volo & non sacrificium. Et illius vas electū Paulus in Epistola ad Hebræos. 13. cap. Cum demonstrasset vnicum illud propitiatoriū sacrificium, ferme in calce Epistolæ, nos etiā nostri sacrificij quod in Christo oblatum rārum valet, admonēs, Per ipsum (inquit) offeramus hostiam laudis semper Deo, id est, fructum labiorum confitentiu nōmini eius. Beneficentiæ etiā & cōmunionis nolite obliuisci, talibus enī hostijs promeretur Deus. CVM igitur quicquid singuli per Christū redēpti, Deo dedicamus ac consecramus, quicquid sic operamur, vt ad Deū referamus, vtq; illi inhæreamus, verum sacrificium sit: proindeq; & animus Deo mancipatus, & corpus mundo mortuū, atq; in seruitutem Dei redactum, & totus insuper homo Dei nomini consecratus, & Deo deuotus in quantum mundo moritur & Deo uiuit: & demū omnia pietatis ac misericordiæ opera, recte sacrificia appellentur, ac Deo per Christum in nobis operātem offerri recte dicantur: profecto efficitur vt tota ipsa redempta ciuitas, hoc est, congregatio sōtietasq; sanctorum, velut vniuersale sacrificium offeratur Deo, per eundem illum sacerdotem magnum, qui prius seipsum obtulit in passione pro nobis: vt tanti capitis corpus essemus, secundum formam serui. Hanc enim obtulit, in hac oblatum est: quia secundum hanc mediator est: in hac sacrificium est.

IAM ex his omnibus facile erit ad intelligentiā eius penetrare, quale nam missa sacrificiū sit: modo diligenter intueamur, quid in missa tractetur & agatur. Liquet enī ex superioribus duplex esse sacrificium. Quoddā propitiatorium, quod oblatū pro remissione peccatorum, iram dei placat, & Deo nos reconciliat. Aliud vero sacrificium laudis, gratiarum actiones, & obedientiæ, quā Deo veluti honorem & seruitutem, ei proprie debitos reddimus. Itidem, quia hoc sacrificiū laudis post Adæ lapsum & naturæ corruptionē defecerat, cōstat propitiatorium sacrificiū idcirco initio promissum

missum, & demum in Christo exhibitum esse, ut eucharisticum instauraret. Nam, ut Apostolus ait ad Hebræos. 9. Sanguis Christi qui per spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatū Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis. Ecce sacrificium propitiatorium, cuius vim & efficientiam ne ignorares, statim addidit. Ad seruiendum Deo viuenti. Ecce instaurationem sacrificij Eucharistici. Vnde consequens est, hæc sacrificia sic coherere, ut posterius non sit sine prior: sed potius posterioris causa & basis sit. Rursus liquet sacrificiū propitiatoriū, aliud dici propitiatorium significatione, qualia fuerunt illa veteris testamenti pro peccato, pro delicto holocaustum & victimas: aliud autem re ipsa verū, & per illas veteris legis hostias significatū. Deinde manifestū est, in omni sacrificio duo esse, quæ sunt, res oblata, & ipsa oblatio. Omnis pontifex (ut ait Apostolus ad Hebræos. 5.) ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in ijs quæ sunt ad Deū, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis: dona quæ offeruntur sacrificia appellans. Quæ omnia diligenter intuenti, facile erit (ut diximus) ad intelligentiam eius peruenire, quale nam sacrificiū in missa fit & peragatur, si tamen diligenter respiciamus, quid in missa tractetur & agatur.

IN missa itaque duo sunt, res oblata, ipsa oblatio. Rursus res oblata duplex est, videlicet corpus Christi verum: & corpus Christi mysticū. Si ad corpus Christi verum quod virtute omnipotentis verbi Dei in sacrosancta Eucharistia continetur, respicimus, quis negat hoc corpus sacrificiū propitiatorium recte dici posse, non ratione oblationis quam sacerdos facit: sed ratione eius oblationis quæ semel præterijt facta in cruce, cuius virtus perpetuo durat eiusdem semper potentia & efficaciam. Perinde sancti patres non sunt veriti, corpus & sanguinem Christi in altari presentia, precium pro peccatis totius mundi, pretium redemptionis nostræ, & victimam salutarem appellare: quia scilicet, consecratione verbi coelestis hoc corpus manducamus, in quo tanta perpeffus est: & bibimus sanguinem quem fudit, quo & redempti & viuificati sumus. Hoc enim accipimus in specie panis, quod pependit in cruce: & hoc accipimus in calice, quod effusū est de latere Christi. Quæ digne sumentibus, in remissionem peccatorū, & in vitam æternam, & in custodiam anime & corporis fiunt: atque hæc est illa hostia pura & incruenta, quam ab ortu vsque ad occasum ipsi offerri Dominus per Malachiam prophetam. cap. 1. contestatur, corpus videlicet & sanguis Christi, in stabilitamentum anime nostræ & corporis, in consumptum & incorruptum, omnis nocuenti reparatio, omnis sordis purgatio. Panis enim iste supersubstantialis, & calix benedictionis solemniter benedictione sacratus, ad totius hominis vitam proficit, simul medicamentum & holocaustū, ad sanandas infirmitates & purgandas iniquitates,

existens. Hoc est sacrificium illud singulare, omnes excedens victimas: hoc poculum quod ipse Christus pincerna nobis porrexit, tantæ virtutis, ut omnipotentis asperzione animam muniat & sanet, quicquid carni vel spiritui, veteris vitæ adiecerat corruptela, Et licet secundum hanc rationem corpus Domini in altari non omnino proprie dicatur sacrificium, sed magis sacramentum, seu res sacramenti: quod sacramentum & sacrificium eo differre videantur, ut sacramentum sit sacrosanctū signum, per quod Deus nobis aliquid exhibet: sacrificium vero quod nos Deo reddimus. At tamen (ut diximus) patres non dubitarunt hoc Christi corpus in altari sacrificium & salutarem victimam appellare, non ratione sacrificij quod est factū in actione sacerdotis, seu missæ communicatione aut ecclesiæ: sed ratione sacrificij quod in cruce oblatum est semel, in quo Christus sacerdos est ipse & oblatio in sempiternum potes. Eo enim quod manet in æternum: sempiternum habet sacerdotium. Vnde & saluare in perpetuum potest accedentes per ipsum ad Deum, semper viuens ad interpellandū pro nobis, qui est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantū, sed etiam pro totius mundi, perpetua utique sacrificiū & semper manens holocaustum. Secundum quam quidem rationem in hoc sacramento nihil propriū est sacerdotis, sed totum agit Christus, qui vsque hodie hoc veracissimū & sanctissimū corpus suū creat & sanctificat & benedicit, & pie sumētibus diuidit. Et eatenus credere debemus omnes, quem admodū apud diuum Chrysostomū est, homelia 51. in Matth. cap. 14. quod etiam nūc illa cœna celebratur, in qua Christus ipse recumbebat. Nihil quippe interest inter illam & hanc: non enim hæc ab homine, illa ab ipso conficitur. Proindeque, ut subdit, quando sacerdotem corpus tibi præbere videris, noli sacerdotis, sed Christi manū, ad te porrigi arbitrari. Nam (ut Paulo post ait) carnes suas nobis tradidit, seipsum immolatum proposuit. Immolatio seu ipsa oblatio per quam Christus in mortali corpore, factus obediens vsque ad mortem in cruce seipsum obtulit. Ea, inquam, oblatio transijt non reiterabilis: sed victima ipsa immolata, illiusque virtus eiusdem semper efficaciam in perpetuum manet. Neque enim sacerdotij Christi (uti sacerdotij Aaron) poenituit Deum: quoniam sacrificium quod in cruce Christus obtulit, sic in beneplacito Dei constat acceptabile, & perpetua virtute consistit: ut non minus hodie in conspectu patris oblatio illa sit efficax, quam eo die quo de latere latere sanguis & aqua exiuit. Semper enim reseruata in corpore plagæ salutis humanæ exigunt precium, & obedientiam donatiuum requirunt. Ex quibus perspicuum euadit, quemadmodū corpus Christi verum sit ac dicatur res oblata in missa. De corpore Christi mystico post dicemus.

IAM de ipsa oblatione quæ in missa fit, id est, de opere sacrificantium videndum est: vbi iterum ad duo

duo respicere oportet, nempe, ad ceremoniam exterio- rem, & id quod intus agitur per fidem. Cere- moniam seu actionem exterio- rem, sacramenta- lem oblationem vocamus, quã Orthodoxi absque spiritali oblatione, id est, sine fide & bono motu cordis, ex solo opere operato nobis proficere aut utilem esse negant: tantum abest, ut illi tribuant meritum remissionis peccatorũ pro viuis & pro mortuis non participantibus Christi meritũ per fidem. Quamquã hic animaduertendum est, Or- thodoxos, cum quid tribuunt operi operato in hoc sacrificio, non intelligere per opus operatum cere- moniam exterio- rem sine fide, quod faciunt aduer- sarij: sed potius veritatem corporis & sanguinis Christi in Eucharistia, quæ non in merito sacer- dotis, sed in verbo conficitur creatoris. In quã sen- tentiam Innocentius, 3. dixit in lib. de sacro alta- ris mysterio cap. 5. Non sacerdotis iniquitas esse & cum impedit sacramenti: sicut nec infirmitas me- dici virtutem medicinae corrumpit. Quamvis igitur (ut subiicit) opus operatũ aliquando sit immu- dum: semper tamen opus operatum est iudum. Non quidem ut pariter dignis & indignis: sed tã- tum ut digne sumẽtib; ad salutem proficiat. Nã ut omnia sunt munda mundis: sic omnia sunt im- munda immundis. Conuenit ergo Orthodoxis cũ aduersarijs, cultum noui testamenti spiritali- tem esse, qui non aliter quam spiritu & veritate, hoc est, vero cordis affectu perficitur, quemadmodũ Christus ait Iohannis. 4. Veri adoratores adora- bunt patrem in spũ & veritate. Interim tamen (ut iam diximus) non detrahunt Orthodoxi sacra- mento corporis & sanguinis Dominici veritatẽ, & si malus sit sacerdos consecrans, si tamen con- secrare intendat, & verbis Christi sacramentum conficiat. Aliud est enim conficere corpus Chri- sti, quod facit sacerdos Christi vice, Christi ver- ba pronuntians: aliud vero offerre Deo Christi corpus verum vel mysticum, quod nemo utiliter facit, nisi accedat vera fides & bonus motus, vel offerẽtis, vel eius pro quo fit oblatio. Itaque sancti patres vtrinq; oblationẽ sacramentalẽ, & spiri- tualẽ iungunt: ac pronũtiãt eandẽ oblationẽ spiri- tualem cum externo opere coniunctã in missa, ecclesie sacrificium esse, Deo placẽs super omnia veteris legis sacrificia. Sed quale nã sacrificium ea oblatio sit, explicandum est.

RES in hoc sacramento oblatæ duæ sunt (ut præ- diximus) nempe corpus Christi verum cum me- ritis suis: & corpus Christi mysticum cũ suis do- nis à Deo acceptis. Quatenus ergo ecclesia verũ corpus & verum sanguinem Christi Deo patri offert, sacrificium mere representatiuum est eius quod in cruce semel est peractum. Quatenus ve- ro seipsam (quæ est corpus Christi mysticum) per Christum offert, seq; ac sua omnia per Christum Deo dedicat, verum, sed spirituale sacrificiũ est, hoc est, Eucharisticum, laudis, gratiarum actio- nis, & Deo proprie debitæ obedientiæ. Sed dices,

Qui fit, ut verum corpus Christi in altari iterũ offeratur, quũ Apostolus dicat quod Christus vna oblatione cõsumauit in sempiternum sanctifica- tos: Quis hanc ecclesie tribuit potestatem: Respo- demus, Christus in manifestatione sui corporis, in distinctione membrorum suorum, semecip- sum semel in mortali carne in mortem obtu- lit: ut mortem destrueret & vitam nobis resurgẽ- do repararet. Sed nihilo secius ecclesia eum quo- tidie offert: non in mortem, q; Christus semel re- surgens ex mortuis iam non moriatur: sed in mor- tis suæ recordationem, ut fructu passionis eius ac mortis repleatur, idq; secũdum ipsius Christi do- ctrinã & institutionem, dicentis, Hæc quotiescun- que feceritis, in mei memoriã facietis. Nam ut di- uus Irenæus vetustissimus ille ecclesie doctor in- quit lib. 4. cap. 2. Christus panẽ accipiens, & gra- tias agens dixit, Hoc est corpus meum. Et calicẽ similiter, qui ex eadem creatura est, quæ secũdũ nos est, suum sanguinẽ confessus est: & noui testa- menti nouam docuit oblationem, quã ecclesia ab Apostolis accipiens, in vniuerso mundo offert Deo, de quo in duodecimo prophetis Malachias sic præsignificauit cap. 1. Non est mihi voluntas in vobis dicit Dominus omnipotens, & sacrificiũ non accipiam de manibus vestris: quoniã ab ortu solis vsq; ad occasum nomen meũ glorificatur in- ter gentes, & in omni loco incensum offertur no- mini meo, & sacrificiũ purũ, quoniã magnum est nomen meũ in gentibus, dicit Dominus omni- potens. Hæc ille. Dũ enim non habemus quod illi di- gnũ offerre valeamus pro omnibus quæ retribuit nobis, calicem salutaris accipimus, id est, passionẽ eius representantes Deo patri opus nostræ redẽ- ptionis, ut illius sacrificij semel pro nobis oblati in cruce, & nostra cõmemoratione reficati, par- ticipes facti, maneamus & viuamus in ipso, per ipsum. Passio enim Domini est (ut inquit Cypria- nus ad Cæciliũ) sacrificiũ quod offerimus, id est, quod offerendo representamus, memores illius vnici & summi sacrificij & sanctæ immolationis in cruce factæ. Immolatur ergo Christus in alta- ri, sed sacramentaliter & mystice: quia in sacra- mento recordatio illius fit, quod factũ est semel. Non toties (quod dictũ abominabile est) occiditur Chri- stus, sed representatur quod olim factũ est: ne be- neficij in nos collati obliuiscamur, sed potius hoc sacramento sic excitemur ac moneamur, tanquã videamus Dominũ pendentẽ in cruce. Itaq; immo- latio, quæ manibus sacerdotis fit, Christi passio vocatur: non rei veritate, sed mysterio significan- di, nec hac immolatione magis quã esu corporis Dominici occiditur Christus. Non occi- ditur (in- quit Augustinus) Christus, ut manducetur: sed mortuos viuificat quando māducatur. Reficit, nõ deficit: viuit māducatus, quia surrexit occisus. Per partes manducatur: & manet integer totus in coe- lo, manet integer totus in corde tuo. Atq; alibi idẽ beatus pater eorum quæ diximus summam ita perstringit,

git. Nullatenus (inquit) dubites ipsum vnigenitū Dei verbū carnē factū, se pro nobis obtulisse sacrificiū & hostiā Deo in odorē suauitatis: cui cū patre & Spiritu sancto à patriarchis prophetis & sacerdotibus tēpore veteris testamenti animalia sacrificabantur, & cui nūc, id est, tēpore noui testamenti, cū patre & Spiritu sancto (cū quibus est illi vna diuinitas) sacrificiū panis & vini in fide & charitate sancta ecclesia catholica per vniuersum orbē terræ offerre non cessat. In illis enim carnalibus victimis figuratio fuit carnis Christi, quā pro peccatis nostris ipse sine pctō, fuerat oblaturus: & sāguinis quē effusus in remissionē peccatorū nostrorū. In isto autē sacrificio gratiarū actio atq; cōmemoratio est carnis Christi, quā pro nobis obtulit: & sanguinis quē pro nobis idē Deus fudit. In illis sacrificijs quid nobis cōdonatū sit, euidenter ostenditur. In illis sacrificijs pronūciabatur filius Dei pro impijs occidēdus: in hoc autē pro impijs annūtiatur occisus. Quæ omnia latius idē ipse Augustinus in psal. 37. & contra Faustū Manichæū lib. 19. eleganter admodū prosequitur. Et in psal. 79. Semel (inquit) Christus pro nobis imolatus est. Sed cū mēminimus quā ad nos venerit, & quod nobis donauerit, nempe remissionē omniū peccatorū, idq; credimus, tū ex ipsa memoria quotidie nobis sic immolatur, quasi quotidie nos innouet, qui prima sua gratia in baptismo innouauit. Quod & alibi breuius dixit. Tunc (inquit) cuiq; occiditur, quū credit occisum. Atq; hanc sacrificij nostri rationē Diuus Chrysostomus in epistolā ad Hebræos pulcherimē descripsit. In Christo (inquit) semel oblata est hostia ad salutē potens. Quid ergo nos? Nōne per singulos dies offerimus. Offerimus quidem, sed ad recordationē facientes mortis eius, & vna est hæc hostia, non multæ. Quomodo vna est & nō multæ? Et quia semel oblata est illa, oblata est in sācta sāctorū. Hoc autē sacrificiū, exēplar est illius: id ipsū semper offerimus. Sed ne ex his verbis lector dubitationē aliquā conciperet de veritate corporis Domini in Eucharistia (quā idem Chrysostomus vbiq; grauissimē asserit) statim subiicit. Nec nūc quidē aliū agnū, crastina die aliū, sed semper id ipsum. Proinde vnū est hoc sacrificiū: alioqui hac ratione quia in multis offertur, multi Christi sunt: Nequaquā, sed vnus vbiq; est Christus, & hic plenus existēs, & illic plenus, vnum corpus. Sicut enim qui vbiq; offertur, vnū corpus est, & non multa corpora: ita etiā & vnū sacrificiū. Pontifex autē noster ille est, qui hostiā mundantē nos obtulit, ipsam offerimus, & nunc oblata quidē consumi non potest: hoc autē quod nos facimus, in cōmemorationem quidē fit eius quod factū est. Hoc enim (inquit) facite in meam cōmemorationē. Hæc ille. Quibus verbis quid aliud inculcat beatus ille pater, quā quod in hoc sacrificio ex parte rei oblata sit verum corpus Christi, cum dicat vnum vbiq; esse Christum, & hic plenū, & vtrouique vnū corpus? Sed quod ad oblationem no-

stram attinet, eam esse exēplar illius in cruce factæ, hoc est sacrificium representatiuum.

NJĒ Q. V. E mirabere nos verum Christi corpus in recordationem Deo offerre audere. Nam cum Deus Christum nobis donauerit, quē admodum scriptum est, Sic Deus dilexit mundum vt filium iuum vnigenitum daret: vtiq; propterea nobis donatus est, vt hunc iræ Dei tanquā reconciliatorem nostrum opponamus, & diffisi de nostris viribus hanc potentissimā victimam patri representemus. Quū defecerit (inquit Bernardus in canti. sermone. 22.) virtus mea, non conturbor, non diffido scio quid faciam. Calicē salutaris accipiam. Et in sermone. 1. de Epipha. Totum quod dare possum: miserū corpus istud est. Id si minus est, addo & corpus ipsius. Nam illud de meo est: & meū est. Paruulus enim natus est nobis, & filius datus est mihi. De te dñe suppleo quod minus habeo in me. O dulcissima reconciliatio, o satisfactio suauissima. Hæc ille. Nemo vel primis rudimentis Christianismi imbutus ignorat, non esse aliam satisfactionem pro peccatis, quā quæ facta est in cruce: eademq; non tantū pro nostris sed & totius mundi peccatis sufficientissimā esse, nullaq; suppletionē egere, neque requiri vllam aliam hostiam, aut vllum aliud meritum, per quæ ex impijs efficiamur iusti, & reconciliemur Deo patri, quod non sit aliud nomen sub coelo, in quo oporteat nos saluos fieri. Interim tamē omnes scire debent neminē huius hostiæ participem fieri, nisi tantum credentem, & obtemperantē euangelio Christi, quē admodū iohānes ait. Filium suū vnigenitū dedit Deus: vt omnes qui credunt in illū non pereāt. Quū ergo in mita propemodū totius euangelij summa, fide recensetur, videlicet quod Christus traditus sit pro nobis in remissionē peccatorum, idq; ea fide qua cōfidimus nobis poenitentibus per hanc hostiam, nempe Christū pro nobis oblatum, remitti peccata: quis nō videt Deum per talē fidem (quæ in huius representatiui sacrificij celebratione, atq; adeo eiusdem corporis pro nobis passi manducatione vel maxime exercetur) beneficium Christi dilectissimi filij sui, suis fidelibus applicare? Nec enim hanc applicationē sacerdoti, sed Deo tribuimus: nō operi nostro, sed Dei beneficio. Quod tamen non aliter quā voluntatis nostræ assensu per fidē accipimus. Idque vt possimus is facit, qui dat velle & perficere pro sua bona voluntate.

IAM vide quanto intervallo hoc sacrosāctum altaris sacrificiū cum fide coniunctū, cætera sacrificia nostra (quæ tantum interna seu spiritualia dicimus, qualia sunt omnia opera nostra bona in fide facta) præcellat, atq; adeo cætera omnia roborat ac confirmet. In huius (inquit Cyprianus de coena Dñi) veracissimi & sanctissimi corporis præsentia non superuacue mendicant lachrymæ veniam, nec vnquā patitur contriti cordis holocaustum repulsam. Quoties ergo te conspectu Domini

mini video suspirantē, Spiritū sanctū non dubi-
to aspirantē. cū intueor flentē, sentio ignoscentē.
Et Paulo post Hierarcha pius quē Spiritus san-
ctus cōpungit, excitat, inhabitat, & sanctificat, ele-
uatione manū crucis mysteriū repræsentiās, con-
fidenter orat pro sua & populi ignorātia. Hæc ille.
HABES itaq; nunc explicatū satis, quo pacto al-
taris sacrificiū ex parte corporis Christi veri in
sacramēto oblati: repræsentiatiū sit. Superest vt
exponamus, quatenus missa non tantū repræsen-
tatiuum: sed præsens etiā ac verum spirituale sa-
crificium sit: cæteris omnibus sacrificijs spiritali-
bus vniuersalius & excellentius. Sacerdos qui sa-
crificat, non suā sed in primis Christi, deinde to-
tius ecclesiæ personā gerit, ministerioq; publico
fungitur. Iam cū ecclesiā Christi sit corpus dicēte
Paulo ad Ephe. 5. Sicut enim in vno corpore mul-
ta mēbra habemus, omnia autē membra nō eundē
actū habent: ita multi vnū corpus sumus in Chri-
sto, singuli autē alter alterius mēbra, habentes do-
na secundum gratiā quæ data est nobis. Idcirco ec-
clesiā per sacerdotē vt publicū ministrū, Christi
corpus in missa offerens, non tantū hoc agit vt cor-
pus Christi verū illiusq; passionem, quæ præterijt
Deo repræsenti: sed & ipsam quæ Christi capitis
mysticū corpus est, per Christum offerat. Hoc (in-
quit Augustinus de ciui. lib. 10. cap. 20.) sacrificiū
Christianorū est. Multi vnum corpus sumus in
Christo, quod sacramento altaris fidelibus noto
frequentat ecclesiā, vbi ei demonstratur, quod in
oblatione quam offert, ipsa offeratur. Quēadmo-
dum enim Christus nos omnes in cruce portabat,
qui & peccata nostra portabat: & quēadmodū ille
totius ecclesiæ causam gerebat, eandem in seipso
Deo patri offerens: sic ecclesiā tantā oblationē tā-
tumq; beneficiū pia deuotione recolens, non sese
diuidit: sed omniū mēbrorū suorū curam gerens,
& pro viuīs & pro mortuis (quos vna eademque
fides colligauit) deprecatur, seque totā per Chri-
stum Deo viuo vicissim dedicat ac consecrat.

ATque hic vide, quam nihil eorum spiritalium
sacrificiorū (per quæ fit vt immobiles inhæreamus
Deo) prætermittat. In missa primas partes tenet
fides, hoc est, fiducia remissionis peccatorum per
Christū: quæ vtiq; sacrificiū illud est iustitiæ, de
quo ppheta psalmo. 4. dixit. Sacrificate sacrificiū
iustitiæ & sperate in domino. Deinde cum hac fi-
de necessario coniuncta est gratiarum actio pro
illo summo beneficio & nobis & vniuersæ eccle-
siæ collato: propter quam reuerenda & salutaria
illa mysteria Eucharistia appellantur. Sunt en-
nim beneficiorum recordatio plurimorum, caput
que diuinæ erga nos charitatis ostendunt, nosque
faciunt debitas Deo gratias semper exoluere. Et
qui fieri potest, vt non accendatur mira quadam
charitate erga Deum tantorum beneficiorum re-
cordatione, Erga proximos quoque cum quibus
intelligimus vnum nos esse corpus in Christo: vt
quemadmodum Christus nobis se totum dona-

uit, ita nos quoque vtilitati proximorum totos
expendamus: Vnus panis (vt Apostolus. 1. ad Co-
rinth. 10. ait) vnū corpus multi sumus, qui de vno
pane & de vno calice participamus. Mysterium
enim pacis & vnitatis nostræ Christus in sua
mensa consecrauit, adeo vt qui accepit myste-
rium vnitatis & non seruat vinculum pacis: non
mysterium accipiat pro se, sed testimonium con-
tra se. Rursus in hoc sacrificio fideles se totos Deo
consecrant, anima peccatis moritur, cor sursum
ad Deum erigitur, totumque ad cogitationem &
amorem Dei tam beneficentissimi cōuertitur, ac
que adeo anima propter quam Christus mortuus
est, reconciliatione per Christū accepta, ac sancti-
ficata Deo offertur: vt deiceps homo cū Paulo glo-
rieretur & lætetur dicēs. Viuo ego, iā nō ego, vivit
vero in me Christus. Corpus deniq; & quicquid
sumus, in hoc sacrificio Deo consecratur. Nā qui
Christi corpus manducat, quid aliud protestatur
quam se in Christo manere, & illū manentē in se
habere? Qui sanguinē bibit, quid contestatur ali-
ud quam se libenter etiā sanguinē (si res ita postu-
let) fusurum pro Christo, qui non tantū pro eo sa-
guinem fundere, sed & eundē sanguinē suum illi
in potū propinare non dubitauit?

QUAM eximium ergo sit missæ sacrificiū, mo-
do secundum Christi institutionē & exemplū pie
celebretur, quis non videt? Hic est præsens illa
victima, quæ semel in cruce oblata, nos recōcilia-
uit Deo. Hic eadē illa victima per manū Dei a re-
cōciliatis accepta, rursus mystice in recordationē
& gratiarū actionē immolatur ac repræsentiatur
Deo. Hic ecclesiā (quæ corpus est mysticū) se totā
Deo cōsecrat, adeo vt Cyprianus tale sacrificiū,
verū & plenū, sacrificiū non dubitauerit appella-
re. Diligenter ergo hæc omnia nobis intuentibus
nihil vel absurdi vel scrupulosi in toto Missæ con-
textu occurret, sed omnia (præsertim quæ canō cōple-
ctitur) pietatis plenissima ac plane reuerenda (vt
sunt) videtur. Aut enim ecclesiā respicit ad corpus
& sanguinē Christi, p se in cruce oblata, & vi om-
nipotentis verbi in altari præsentia, & nō veretur
hæc appellare hostiā puram, hostiā sanctā, hostiā
immaculatā, panē sanctum vitæ æternæ, & cali-
cē salutis perpetuæ. Aut ad oblationē repræsen-
tatiuā & cōmemoratiuam passionis seu corporis
Christi veri (quæ fide misericordiā per Christum
apprehendente, & redemptionē, quæ est in Chri-
sto Deo patri opponente) peragitur: & non dubi-
tat hoc sacrificiū laudis offerre pro se suisq; omni-
bus, pro redēptione animarū suarū pro spe salutis
& incolumitatis suæ: nimirū spem salutis & inco-
lunitatis ac redēptionē animarum debita laudæ
& gratiarū actione Deo accepta referens: petitq;
vt hanc oblationem seruitutis suæ Deus placatus
accipiat, diesq; nostros in sua pace disponat, atq;
ab æterna damnatione nos eripi, & in electorum
suorum grege nos iubeat numerari, non quidem
ex meritis nostris, aut ex dignitate nostræ serui-
tutis